

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TURİZM DESTİNASYONLARINDAKİ
YEREL HALKIN GÖZÜNDEN KALABALIK
VE AŞIRI TURİZM: BOZCAADA ÖRNEĞİ**

ESRA KURT

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF ÜLKER DEMİREL

EDİRNE 2021

Tezin Adı: Turizm Destinasyonlarındaki Yerel Halkın Gözünden Kalabalık ve

Aşırı Turizm: Bozcaada Örneği

Hazırlayan: Esra KURT

ÖZET

Ulusal ve uluslararası turist varışları 2012 yılından bu yana artış göstermiş ve 2018 yılına gelindiğinde bu sayı 1,4 milyar kişi olarak kayıtlara geçmiştir. 2020 yılına gelindiğinde ise turist varışlarında devamlı bir hareketlilik olduğu görülmüştür. Bu turist varışlarının sürekli artması dünya üzerinde birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'deki turizm destinasyonlarında da etkisini göstermiştir. Bir bölgedeki turist varışlarının bu denli artması, aşırı turizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Turizm literatürü incelendiğinde, destinasyonlardaki aşırı turizm etkileri uzun yıllardır devam etmekle birlikte, bu kavramın araştırmalara yeni dahil edildiği görülmektedir. Bunun nedeni, aşırı turizmin etkilerine karşı ilgili destinasyondaki yerel halkın tepkilerinin artması olarak belirtilmiştir. Bu tez çalışmasını evrenini oluşturan Bozcaada bölgesi, uzun yıllar turizm sektörüne ev sahipliği yapmakla birlikte, adada son yıllarda aşırı turizmin etkilerinin görüldüğünü belirtmek mümkündür. Buna göre, Bozcaada yerel halkının da aşırı turizmden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Bu araştırmanın amacı, aşırı turizm kavramını ve bu kavram doğrultusunda Bozcaada yerel halkının algılarını ve davranışlarını turizm literatürü açısından incelenmektir. Bu amaç çerçevesinde araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenerek, Bozcaada'da yaşayan yerel halktan 19 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 19 kişiden elde edilen verilerin analizi, bilgisayar destekli nitel analiz programı olan MAXQDA 20 ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, Bozcaada destinasyonunda aşırı turizmin durumu ve etkisi hakkında bilgi vermekle birlikte, turizm sektörünün mevcut durumunu ve yerel halkın turizm sektörü ve aşırı turizm ile ilgili algılarını ortaya çıkarmıştır

Anahtar Kelimeler: Aşırı Turizm, Kalabalık, Yerel Halk Algısı, Bozcaada

Thesis Name : Overcrowding and Over-Tourism in Tourist Destinations Through
the Eyes of Local People: The Case of Bozcaada.

Author : Esra KURT

ABSTRACT

National and international tourist arrivals have increased since 2012 and by 2018, this number was recorded as 1.4 billion people. By 2020, it has been observed that there is a continuous mobility in tourist arrivals. The continuous increase in these tourist arrivals increases the number of tourist arrivals in tourism destinations in Turkey as well as in many countries around the world. The increase in tourist arrivals in a region has revealed the concept of over tourism. When the tourism literature is examined, it is seen that the effects of over tourism in destinations have been going on for many years, but the concept of over tourism has only recently been included in research. The reason for this has been stated as the increased response to the effects of over tourism. Although the Bozcaada region, which constitutes the universe of this thesis, has been home to the tourism sector for many years, it is possible to state that the effects of over tourism have been seen on the island in recent years. Accordingly, it is possible to say that the local people of Bozcaada are also affected by over tourism.

The aim of this research is to examine the concept of extreme tourism and the perceptions and behaviors of the local people of Bozcaada in line with this concept in terms of tourism literature. Within the framework of this purpose, in-depth interviews were conducted with 19 local people living in Bozcaada by adopting the qualitative research method in the research. The analysis of the data obtained from 19 people was analyzed with the computer aided qualitative analysis program MAXQDA 20. The findings, together with providing information about the status and impact of excessive tourism in Bozcaada destination, revealed the current situation of the tourism sector and the perceptions of the local people about the tourism sector and excessive tourism.

Key Words: Overtourism, Overcrowding, Local Public Perception, Bozcaada

ÖN SÖZ

Dünya’da birçok bölge turizm destinasyonu olarak bilinmekte ve her destinasyon farklı sayılarda turisti ağırlamaktadır. Bu nedenle turizm destinasyonların değişiklikler meydana gelmektedir. Turizm destinasyonlarının farklı özellikte olması, turistlerin seyahat etme isteklerini etkilemektedir. Özellikle bir destinasyonun popüler, ilgi çekici ve farklı olması turistlerin algılarını etkilemektedir. Buna göre, bazı turizm destinasyonları taşıma kapasitesinin üzerinde turist ağırlamaktadır. Destinasyonlarda turist sayısının fazla olması aşırı turizm kavramını da beraberinde getirmiştir. Aşırı turizm kavramın literatürde yeni bir kavram olarak bilinmesinden dolayı ve ulusal literatürde de çalışmaların az olmasından dolayı Bozcaada yerel halkının aşırı turizm ile ilgili algılarına odaklanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın ulusal literatürde ilk çalışmalardan biri olacağı öngörülmektedir.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini ve güvenini her zaman hissettiren, bilimsel bilgisi ve tecrübesiyle bana önemli bilgiler veren yüksek lisans tez sürecim boyunca danışmanlığımı yapan çok değerli ve kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Elif ÜLKER DEMİREL’e teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgi ve birikimleri ile kendilerinden çok şey öğrendiğim UBF ailesindeki tüm kıymetli hocalarıma çok teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her alanında olduğu gibi tez yazma sürecinde de desteklerini hep hissettiğim, varlıkları ile bana güç veren ve hayatımın her alanında yanımda olan biricik annem ve babam İsmühan Kurt’a ve Abdi Kurt’a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİS	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN DESTİNASYONLAR ÜZERİNDE ETKİLERİ ve YEREL HALK İLİŞKİSİ

1.1. Yerel Halkın Turizmdeki Yeri ve Önemi	3
1.2. Destinasyonlarda Turizmin Etkileri	5
1.2.1. Turizmin Ekonomik Etkileri	5
1.2.1.1. Turizmin Olumlu Ekonomik Etkileri	7
1.2.1.2. Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri	10
1.2.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	12
1.2.2.1. Turizmin Olumlu Sosyo-Kültürel Etkileri	13
1.2.2.2. Turizmin Olumsuz Sosyo-Kültürel Etkileri	14
1.2.3. Turizmin Çevresel Etkileri	15
1.2.3.1. Turizmin Olumlu Çevresel Etkileri	16
1.2.3.2. Turizmin Olumsuz Çevresel Etkileri.....	17
1.3. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Algısı	18
1.3.1. Yerel Halkın Turizm Algısı ile İlgili Modeller ve Teoriler.....	20
1.3.1.1. Doxey' in Tolerans (Irridex) Modeli	20

1.3.1.2. Butler' in Destinasyon Yaşam Döngüsü (Lifecycle) Modeli	22
1.3.1.3. Sosyal Değişim (Mübadele) Teorisi.....	24
1.3.1.4. Sosyal Taşıma Kapasitesi Teorisi.....	25
1.3.1.5. Sosyal Temsil Teorisi	26
1.4. Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılaması Üzerine Yapılan Çalışmalar	27

İKİNCİ BÖLÜM

ASIRI TURİZM (OVER TOURISM) KAVRAMI

2.1. Aşırı Turizm (Over Tourism) Kavramı.....	35
2.1.1. Aşırı Turizm (Over Tourism) Kavramı Nedir?	35
2.1.2. Aşırı Turizme Neden Olan Faktörler.....	43
2.1.3. Aşırı Turizmin Sonuçları.....	46
2.1.4. Aşırı Turizm İle İlgili Endişeler	48
2.2. Aşırı Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkisi	47
2.2.1 Yerel Halkın Kalabalık ve Aşırı Turizme Karşı Algıları	49
2.2.2. Destinasyonlarda Aşırı Turizm Kavramına Yönelik Araştırmalar.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM DESTİNASYONLARINDAKİ YEREL HALKIN GÖZÜNDEN KALABALIK VE AŞIRI TURİZM: BOZCAADA ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	57
3.2. Araştırmanın Yöntemi	57
3.3. Araştırmanın Evreni	58
3.4. Veri Toplama Süreci	59
3.5. Veri Analiz Süreci	61

4. Araştırmanın Bulguları	63
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	63
4.2. Bozcaada'daki Yerel Halkın Aşırı Turizme Karşı Algıları	65
4.2.1. Yerel Halkın Bozcaada'da Yaşama Memnuniyeti	67
4.2.2. Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Yerel Halk Tarafından Değerlendirilmesi	62
4.2.3. Turistlerin Bozcaada'ya Olan İlgisi.....	70
4.2.4. Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerindeki Değişiklikler ve Değerlendirmeler	76
4.2.5. Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarının Değerlendirilmesi	80
4.2.6. Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisi	85
4.2.7. Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmaması.....	88
4.2.8. Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesi	91
4.2.9. Bozcaada'daki Aşırı Kalabalıktan Dolayı Çevrede veya Altyapı Sorunu Olması ile İlgili.....	95
4.2.10. Aşırı Ziyaretçiden Dolayı Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Tatil Deneyimleri	98
4.2.11. Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Sebebi.....	100
4.2.12. Bozcaada'daki Aşırı Turizme Karşı Yerel Yönetimin Etkisi.....	104
4.2.13. Covid-19 Pandemi Döneminde Yaşanan Turist Geliş Gidişlerindeki Değişiklik	104
SONUC VE DEĞERLENDİRME	116
KAYNAKÇA	127

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Doxey Tolerans (Irridex) Modeli.....	21
Tablo 2: Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılaması Üzerine Yapılan Bazı Çalışmalar	33
Tablo 3: Aşırı Turizm Kavramı ile İlgili Literatürdeki Tanımlar	37
Tablo 4: Turizm Destinasyonları Üzerindeki Aşırı Turizm Etkilerine Yönelik Araştırmalar.....	54
Tablo 5: Katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Meslek ve Bozcaada'da Yaşadıkları Yılı Gösteren Tablo	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Butler Destinasyon Yaşam Döngüsü (Lifecycle) Modeli 23
- Şekil 2:** Bozcaada'daki Aşırı Turizmin Etkilerinin Nedenlerini ve Aşırı Turizmin Bölgeye ve Yerel Halka Etkisini Gösterir Harita..... 69
- Şekil 3:** Katılımcıların Bozcaada'da Yaşama Memnuniyetini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik 69
- Şekil 4:** Katılımcılar Tarafından Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Değerlendirilmesini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik 70
- Şekil 5:** Bozcaada'ya Olan Turist İlgisinin Artma Nedenlerini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik 73
- Şekil 6:** Katılımcıların Bozcaada'daki Turist İlgisinin Artması ile İlgili İfadelerinin Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil 74
- Şekil 7:** Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerini Olumlu veya Olumsuz Olarak Değerlendirmesini Gösterir Grafik 76
- Şekil 8:** Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerindeki Değişiklikleri Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik 78
- Şekil 9:** Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetleri ile İlgili Belirttikleri İfadeleri Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil 80
- Şekil 10:** Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetleri ile İlgili Olumlu ve Olumsuz Olarak Gösteren İlişki Haritası 81
- Şekil 11:** Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarını Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik 83
- Şekil 12:** Katılımcıların Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarını İfade Ettikleri Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil 84
- Şekil 13:** Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik..... 89

Şekil 14: Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil.....	91
Şekil 15: Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmamasını Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik.....	92
Şekil 16: Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmamasını Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil.....	93
Şekil 17: Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik.....	95
Şekil 18: Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil.....	96
Şekil 19: Aşırı Kalabalığın Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Gösterir İlişki Haritası.....	98
Şekil 20: Çevrede veya Altyapıda Görülen Sorunların Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik	100
Şekil 21: Çevrede veya Altyapıda Görülen Sorunların Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil	101
Şekil 22: Turistlerin Tatil Deneyimlerinin Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik.....	103
Şekil 23: Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Nedenlerini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik	105
Şekil 24: Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Nedenlerini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil.....	106
Şekil 25: Yerel Yönetimlerin Etkisini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik.....	109
Şekil 26: Yerel Yönetimin Etkisini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil....	111
Şekil 27: Covid-19 Pandemi Dönemindeki Turist Gelişlerinde Yaşanan Değişikliği Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik	113
Şekil 28: Covid-19 Pandemi Dönemindeki Turist Gelişlerindeki Değişikliği Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil	114

KISALTMALAR LİSTESİ

- COVID-19** : Coronavirus Disease
- GSYİH** : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- OECD** : Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
- UNESCO** : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
- UNWTO** : Dünya Turizm Örgütü

GİRİŞ

Son yıllarda artan hareketlilik, insanların boş zaman yaratma eğilimlerindeki artış, eşsiz deneyimler yaşamaya yönelik talep ve bunun doğrultusunda ortaya çıkan seyahat etme isteği, turizmin gittikçe büyümesine neden olmaya başlamıştır (Milano, Novelli ve Cheer, 2019: 353). Bu durumun turizm yansıması olarak uzun zamandır gelişme ivmesini sürdürmüştür. Ulusal ve uluslararası turist varışlarının 2012 yılında 1 milyara kadar çıkmış olmasının yanında, 2030 yılına gelindiğinde bu sayının iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir (UNWTO, 2021).

Dünya'nın en önemli ve hızlı gelişen sektörlerden biri olarak kabul edilen turizm sektörü, ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan destinasyonlar için önemli etki sağlamaktadır. Aynı zamanda, bu etkilerinin yanında, planlama ve programlama yapılarak sürdürülebilirlik sağlanması çalışılmaktadır. Dolayısıyla, turizm sektörünün gelişimi, destinasyonların bilinirliğinin ve popülerliğinin artmasında önemli etkiye sahiptir. Bu bilinirlik ve popülerlik beraberinde turist ilgisinin artarak, destinasyonlardaki turist hareketliliğinin yoğunlaşmasına sebep olmaktadır (Çelik, Gökçe, 2016: 232).

Özellikle, 2000'li yılların başından itibaren, dünyanın önde gelen birçok destinasyonunda turizm talebinin artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu turizm talebinin olumlu yanlarının yanında, olumsuz etkilerinin de olduğu görülmüştür (Genç, 2020: 2). Bazı destinasyonların bu olumsuz etkilerden daha fazla etkilenmesi ve yerel halk ve yöneticiler tarafından dile getirilmeye başlanmasıyla birlikte, bu durum görsel ve yazılı medyada da kendisine yer bulmuştur. Devamında bu durum "aşırı turizm" olarak dile getirilmeye başlanarak ve turizm literatüründe de yerini almıştır.

2017 yılı itibariyle oldukça gündemde olan bir kavram olarak aşırı turizm kavramı, bir destinasyonun kapasitesinin oldukça üzerinde misafir ağırlaması anlamına gelmektedir. Sayıca fazla turist, belirli kapasiteye sahip bir bölgeyi ziyaret etmesi, ilgili destinasyonlara farklı açılardan zarar vermektedir (Aylan ve Aylan, 2020: 585). Aşırı turizm, yerel halkın ve turistlerin, turizm ile ilgili endişelerinin dile getirilmesini sağlayan bir kavram olmuştur (Goodwin, 2017: 1).

Turizm literatürü incelendiğinde, turist kalabalığından dolayı ortaya çıkan olumlu veya olumsuz etkiler ile ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmüştür (Wall, 2020: 2012). Buna göre, aşırı turizmin etkilerinin uzun zamandır devam ettiği ancak aşırı turizm kavramının literatürde yeni kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Capocchi, Vallone, Pierrotti ve Amaduzzi, 2019: 17).

Buna göre, bu tez çalışmasında, aşırı turizm kavramını ve bu kavram doğrultusunda Bozcaada yerel halkının aşırı turizme karşı algılarını ve davranışlarını turizm literatürü açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Yerel halkın algılarını önemli ölçüde değiştiren aşırı turizm kavramı, ulusal ve uluslararası literatürde incelendiğinde kısıtlı kaldığı görülmektedir. Bu genel amaç doğrultusunda, Bozcaada'da yaşayan yerel halkın aşırı turizme karşı algıları ve davranışları incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN DESTİNASYONLAR ÜZERİNDE ETKİLERİ VE YEREL HALK İLİŞKİSİ

1.1. YEREL HALKIN TURİZMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Turizm sektörünün gelişmesi, bir destinasyonda yaşayan paydaşların da bu gelişmelerden etkilenmesi demektir. Bir destinasyonun turizm gelişimi bakımından etkin olması, destinasyonun birçok kişi veya kurum tarafından ilgi çekici hale gelmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bir destinasyonun turizm anlamında gelişimi önemli bir etkidir. Turizm alanındaki gelişmeler ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel gibi birçok yönde olabilmektedir. Bu durum, destinasyonlardaki çeşitliliğin ve farklı turizm etkinliklerinin de ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Baştan, 2020: 23).

Turizm sektörünün yıllar içindeki gelişiminden etkilenen yerel halk, turizm sektörünün bir destinasyondaki gelişimine etki edebilmektedir. Bu bağlamda yerel halkın turistlere karşı davranışlarının boyutu, turistlerin bir bölgeye gelmesini, tekrar ziyaret etmesini ve memnuniyetlerini etkilemektedir. Bir destinasyondaki yerel halkın turizm sektörüne karşı olumlu yöndeki tutumları, o destinasyondaki turizm faaliyetlerinin artmasına neden olabilmektedir. Ancak, yerel halkın turizm sektörüne karşı olumsuz yöndeki tutumları ise, benzer şekilde destinasyondaki turizm faaliyetlerinin azalmasına neden olabilir. Dolayısıyla, turizm gelişimlerinin devamlılığının sağlanması için yerel halkın tutumlarının olumlu yönde olması gerekmektedir (Büyükkuru, 2019: 16).

Teknolojik gelişmelerin yıllar içinde büyük ilerleme göstermesi, ulaşım ve iletişim faaliyetlerinin artış göstermesi turizmin gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Teknolojik gelişmelerin artması ile birlikte turizm sektöründeki değişimler yerel halkı da etkilemektedir. Özellikle ulaşımdaki gelişmeler doğrultusunda kruvaziyer gemilerin çoğalması, liman kentlerindeki yolcu sayılarını artırmaktadır. Bu durum, yerel halkın günlük yaşam rutinlerinin değişmesine neden olmaktadır. Turizm sektörü geliştikçe ve destinasyonlara gelen turist sayısı çoğaldıkça, yerel halk ve turistler arasında çatışmalar meydana gelmeye başlamıştır. Literatürdeki turizm çalışmalarına bakıldığında, destinasyonların turist yoğunluğu altında kalması ve bazı durumlarda taşıma kapasitesinin aşıldığını göstermektedir (Butler, 1996: 285). Taşıma kapasitesinin aşılması, genellikle turizmin iyi yönetilmediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Böylece, turistler ve yerel halk arasında anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır.

Yerel halkın, turizmden kaynaklı olarak yaşam kalitesinin bozulması, turizme karşı olan bakış açısını değiştirmektedir. Bir turizm destinasyonunda turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve yerel halkın turizm sektörüne destek vermesi, destinasyonda yaşayan paydaşların ortak bir noktada buluşması ve birlikte hareket etmesi ile mümkündür. Ancak, yerel halk veya paydaşlar arasında turizm sektörüne karşı olumsuz bir algıya sahip olan bir kişi bile, destinasyonlardaki turizm gelişmelerinin gerilemesine sebep olmaktadır (Erdem, 2017: 1).

Yerel halkın, turizme karşı tepkisindeki en önemli sorun, yaşam kalitelerinin etkilenmesi noktasında gerçekleşmektedir. Özellikle, turizm ile ilgili girişimler yapılırken yerel halkın varlığı göz önünde bulundurulmalıdır. Yerel halk, girişimlere karşı negatif bir yaklaşım sergileyebilmektedir. Böylece, yerel halkın turizme karşı düşünceleri dikkate alınarak yaşam kalitesinin artırılması ve korunması esastır (Williams, Lawson, 2001: 270).

1.2. DESTİNASYONLARDA TURİZMİN ETKİLERİ

Turizm dünyanın en önemli sektörleri arasında yer almasının yanında ekonomik olarak kalkınmanın ve büyümenin önemli bir unsuru olarak görülmektedir (Garau-Vadell, Gutierrez-Tano ve Diaz-Armas, 2018: 68). Böylece turizmin dünyadaki destinasyonlar açısından önemli bir etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu etkiler bazı destinasyonlarda ekonomiyi canlandırır iken, bazılarında bozulmalara sebep olmakta ve bazı destinasyonlarda gelenekleri güçlendirip çevreyi korurken, bazılarında zararlar verdiği görülmektedir (Ruhanen, 2004: 240).

Destinasyonlardaki turizm etkileri çeşitli nedenlerden dolayı artış göstermektedir. Turizm sektörünün gelişmesi, destinasyon çekiciliğinin artması, destinasyonlardaki tesis sayılarının artmasının yanına (Butler, 1980: 6) destinasyonların doğal güzellikleri, ulaşım kolaylığı ve bunun yanında bölgenin az keşfedilmiş olması o bölgedeki turizmi etkilemektedir. Bu faktörler genellikle olumlu olarak algılanıyor olsa da turizmin bir bölgeye zarar vermesi ve destinasyon yöneticileri tarafından da kötü yönetilmesi, bir bölgenin bütünlüğünün bozulmasına sebep olmaktadır (Rio, Nunes, 2012: 64). Dolayısıyla, turizmin destinasyonlar üzerindeki etkileri ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel yönden değerlendirilmektedir.

1.2.1. Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm sektörü, dünya genelinde birçok ülke tarafından ekonomik katkı olarak görülmektedir. Kamu kuruluşları ve özel sektör işletmeleri turizmin ekonomik etkileri ile daha yakından ilgilenmektedir. Turizm sektörünün ekonomik yöndeki etkileri bölgedeki istihdam oranlarının artmasına neden olmaktadır. Turizm ekonomik açıdan faydalı olduğunda, bölgedeki neredeyse herkese ulaşmaktadır

(Ardahaey, 2011: 207). Bu nedenle turizmin ekonomik etkileri olumlu ve olumsuz etkilere olarak iki başlık altında incelenmektedir (Kozak, 2013: 175).

Turizm sektörü hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sektördür. Özellikle gelişmiş ülkelerin imkanları ile ekonomik etkilerin faydaları bu ülkelerde daha fazla görülmektedir. Aynı zamanda turizm sektörünün diğer sektörlerle de bağlantılı olması gelişmekte olan ülkelere de itici bir güç oluşturma potansiyeline sahiptir. Özellikle işletmeler turizmin ekonomik yönü ile daha fazla ilgilenmektedir (Çalışkan, 2003: 69).

Turizmin, farklı ekonomik etkileri bulunmaktadır. Stynes (1997: 5-6) bu etkileri üç ana başlık altında açıklamaktadır: Doğrudan, dolaylı ve tetiklenen etkiler.

Doğrudan Etkiler: Turizmdeki ani üretim değişikliklerinden kaynaklanan etkidir. Örneğin; bir gecede otellerdeki turist sayılarındaki artış, otel ödemeleri, personel maaşları, vergi ödemeleri ve turist harcamaları doğrudan etkilerdir.

Dolaylı Etkiler: Otel endüstrisinde çeşitli ve yeniden ortaya çıkan harcamalardan kaynaklanan üretimdeki değişikliklerdir. Örneğin; keten endüstrisine ürün ve hizmet sunan işletmeler ve otellere ürün ve hizmet sağlayan diğer sektörler dolaylı etkilerdir.

Tetiklenen Etkiler: Doğrudan ve dolaylı olarak turizm harcamalarının bir sonucu olarak kazanılan gelirlerin yerel halk harcamalarından kaynaklanan etkileridir. Örneğin otel çalışanları elde ettikleri gelirleri bölgede barınma, yiyecek içecek ve ulaşım için kullanmaktadır. Ayrıca ilave ücret, maaş ve gelirlerin harcanması tetiklenen etkilerdir.

Ekonomistler tarafından üç başlık altında incelenen bu etkiler, sektörün büyük bir kısmını etkileyebilmektedir. Ayrıca yerel halkın ekonomik etkilerden olumsuz olarak etkilenmesi turizm sektörünün de zarar görmesine neden olabilmektedir (Stynes, 1997: 6).

1.2.1.1. Turizmin Olumlu Ekonomik Etkileri

Turizmin her zaman olumlu ekonomik etkilerinin mümkün olduğunu söylemenin mümkün olmadığı durumlar söz konusu olabilmektedir. Olumlu etkileri ödemeler dengesi üzerinde, istihdam, gelir, yatırımlara teşvik, bölgeler arası gelişime etkisi, diğer ekonomik sektörlerle etkisi olarak sıralanabilir.

Ödemeler Dengesi Üzerindeki Etkisi: Ödemeler dengesi, bir ülkenin diğer ülkelerle karşılaştırılması durumunda ekonomik etkilerinin gösterildiği bir kayıt biçimidir. Ödemeler dengesi, bir bölgede ikamet eden yerel halk ve bölgeye gelen turistler arasındaki olaylar bütününe tamamına odaklanır (Çelik, Özcan, Topcuoğlu ve Yıldırım, 2013: 87). Bu ekonomik etkiler sonucunda ülkenin elde ettiği gelir toplam giderden fazla ise ülke ekonomisine pozitif bir etki bırakırken elde edilen gelirler toplam giderden az ise ülke ekonomisine negatif bir etki bırakmaktadır (Turan, 2018: 19).

Ülkeye giren döviz hareketlerinin genel nedeni turizm sektörüdür. Döviz hareketlerinin ülke içerisindeki önemi ödemeler dengesi ile belirlenmektedir. Bu nedenle ödemeler dengesinde açık veren ülkeler için döviz girdisi önemlidir. Ödemeler dengesinin fazla olduğu ülkeler bu durumu önlemek için ülke vatandaşlarını turizme katılmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Ödemeler dengesinde açık veren ülkeler ise bu açığı kapatmak için çalışmalar yapmaktadır. Böylece

gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında bir denge söz konusu olmaktadır (Kızılgöl, Erbaykal, 2008: 353- 354).

İstihdama Etkisi: Turizm, emek-yoğun bir sektördür. Bu nedenle önemli bir iş sahasına sahiptir. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü) ülkelerinin genelinde, turizm sektörü ile ilişkili olan diğer sektörlerin geniş istihdam kaynakları arasında olduğu belirtilmektedir. Türkiye’de ve Akdeniz Bölgesi’nde işsizlik önemli bir sorun olarak görüldüğü için istihdam yaratmaya önem verilmektedir (Tosun, Timothy ve Öztürk, 2003: 141).

İstihdam etkisi, turizm sektörünün gelişmesine ve turizme olan talep artışına göre etkisini göstermektedir. Turizmde artan talep doğrultusunda turizm sektöründeki gelişmeler yaşanmaktadır. Buna göre, iş gücündeki talep de artmaktadır. Bu gelişmeler doğrultusunda da ülkedeki toplam istihdam etkilenmektedir (Soylu, 2013: 10).

Gelir Etkisi: Turizmin gelişmiş ve özellikle gelişmekte olan ülkeler tarafından tercih edilmesinin nedeni gelir yaratıcı etkisinin olmasıdır. Turizm sektöründeki yüksek harcamalardan dolayı oluşan gelir miktarı, turistlerin ikamet ettikleri yerden ayrılmaları ile başlamakta, tekrar ikamet ettikleri yere dönene kadar devam etmektedir (Çeviker, 2019: 23). Turist harcamaları da zamanla değişim göstermektedir. Turist harcamalarının artış göstermesi çarpan etkisi kavramı ile açıklanmaktadır. Çarpan etkisi, turistlerin yaptığı harcamalar karşısında ne kadar gelir elde ettiğini gösteren bir katsayıdır (Ersoy, 2017: 39). Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’nın (GSYİH) artmasında da turizm sektörü etkili olmaktadır. Turistlerin yaptıkları harcamalar sadece konaklamaları ile ilgili değildir. Yeme-içme, eğlence amaçlı gezilen yerler, alışveriş ve ulaşım için yapılan harcamalar alınan ürün ve hizmetin parasal değerini göstermektedir. Böylece, bu harcamalardan elde edilen gelirler ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır (Büyükkuru, 2019: 22).

Yatırımlara Teşvik Etkisi: Bir bölgenin turizm etkisi bakımından gelişmiş olması o bölgenin farklı bölgelerden turist almasına neden olmaktadır. Turizm gelişmelerinin bir sonucu olarak özellikle yabancı turistlerin gelmesi ve ciddi harcamalar yapması devletin ve yatırımcıların harekete geçmesini sağlamaktadır. Turizm yönünden gelişmiş ve fazla turist çeken bölgeye yoğunlaşan yatırımcıların, turizm sektörüne yönelik yatırımlar yapmasını sağlamaktadır. Doğal kaynakların doğru bir biçimde kullanılması ve yatırımlar sayesinde yeni iş fırsatlarının ortaya çıkması, turizm sektörüne olan yatırımların ekonomiye etkisini göstermektedir (Ataman, 2019: 23).

Bölgeler Arası Gelişme Üzerine Etkisi: Turizmin birden fazla odaklandığı ekonomik nokta vardır. Bunlardan biri bölgeler arası gelişme üzerine etkisi konusudur. Turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte bir bölgede yeni istihdam olanakları ortaya çıkmaktadır. Yeni istihdam olanaklarının ortaya çıkması, ülke gelirlerine pozitif etki yaratmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkeler sahip oldukları avantajlar sayesinde gerekli yatırımları yapmaktadırlar. Ancak gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında bu durum böyle değildir (Erdem, 2017: 16). Gelişmekte olan birçok ülke, bölgeler arası eşitsizlikten muzdariptir. Turizm sektörünün gelişmiş kentsel bölgelerden, gelişmemiş kırsal bölgelere yayılmasıyla, ekonomik eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yardımcı olduğu görülmüştür. Turizmin, destinasyon ekonomisine daha kısa sürede iş fırsatı yaratması, ekonomik büyümeyi diğer sektörlerle oranla daha fazla desteklenmesi ile sonuçlanmaktadır (Li, Goh, Qiu ve Meng, 2015: 695).

Turizmin bölgeler arası gelişmeye etkisi genel olarak bir destinasyonun ekonomik büyümesine etki etmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerin imkanlarının fazlalığı göz önüne alındığında, bölgeler arası gelişmeye daha fazla katkı sağlayabilmektedir. Az kullanılmış bölgelere turist çekerek arazi kullanımının

sağlanması, kaynakları daha korunaklı hale getirmek ve bölgeler arasında tamamlayıcı etki yaratmak, genel iyileştirme sağlamaktadır (Kölit, 2019: 42).

Diğer Ekonomik Sektörlere Etkisi: Turizm sektörü, ekonomiyi ve diğer sektörleri etkilemektedir. Turizmin ülke ekonomilerini etkilemenin yanında, sanayi sektörü ve tarım sektörü gibi hizmet sektörleri üzerinde de etkilidir. Turizmin ekonomiye olumlu etkisi diğer sektörleri de etkileyerek geniş bir alana yayılmaktadır. Turizmin neredeyse bütün sektörlerle bağlantılı olması ülkelerin gelişme düzeyini de tetiklemektedir. Bu bağlantı sayesinde de turizm sektörü ile diğer sektörler arasında olumlu etkiler görülebilmektedir (Çolak, 2017: 27).

1.2.1.2. Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri

Turizmin ekonomik olarak olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Turizm sektörü zaman içerisinde değişime uğramaktadır. Bunun bir sonucu olarak bazı bölgelerde gelişmeler söz konusu olurken, bazı bölgeler de gerileme gösterebilmektedir. Böylelikle turizmin olumlu sonuçlarının yanında olumsuz sonuçları da ortaya çıkmaktadır (Kozak, 2013: 182). Buna göre, turizmin olumsuz ekonomik etkilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Enflasyon: Enflasyon, genel fiyat düzeyindeki yükselme olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak bütün mal ve hizmetlerdeki fiyat artışı aynı oranda olmamaktadır. Bazılarının fiyatlarında artış yaşanırken diğer ürün ve hizmetlerde azalış yaşanabilmektedir. Bu fiyat artışlarındaki oran da turizm sektörünü etkilemektedir (Atay Kayış, Aygün, 2016: 39).

Enflasyon seviyesinin yüksek olması, yerli, yabancı turistlerin ve iş insanlarının bir bölgeye girişini azaltmaktadır. Ayrıca enflasyondaki bu yüksek artış, insanların satın alma gücünde azalmaya ve yaşam maliyetinde bir artışa yol açmaktadır. Dolayısıyla bu nedenler turist girişlerini olumsuz etkilemektedir (Meo, Chowdhury, Shaikh, Ali ve Sheikh, 2018: 409).

Fırsat Maliyeti: Literatürde üzerinde az durulan konulardan biri turizm sektörünün fırsat maliyetleri içermesidir. Bir destinasyonda turizm faaliyetlerinin olması ve bu alanda yatırımlar yapılmasını gerektirmektedir. Ancak aynı kaynaklar ile farklı alanlara yatırım yapılması nadir değerlendirilen bir konu olmaktadır. Böylece, farklı sektörlerle yatırım yapmak yerine turizm sektörüne yatırım yapılması “göreceli ekonomik faydalar” olarak bilinmektedir ve bunlar da fırsat maliyeti olarak adlandırılmaktadır (Ardahaey, 2011: 211).

Turizme Aşırı Bağımlılık: Turizme aşırı bağımlılık, daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Ülkenin zaman içerisinde gelişmesi için turizme yapılan yatırım ve verilen önem, turizme aşırı bağımlılığı ortaya çıkarmaktadır. Farklı sektörlerle önem verilmesi, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ile birlikte turizme olan aşırı bağımlılık çözümlenebilir (Ataman, 2019: 24). Turizmden finansal olarak daha fazla yararlanan ülkeler, turizm sektörüne daha fazla ilgi göstermektedir. Bu bağımlılığın turizm sektörüne katkısı daha fazla gelişim göstermesi olabilmektedir. Ancak, diğer sektörlerin ihmal edilmesi olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Chang, Choong ve Ng, 2020: 219).

Mevsimsellik: Turizm sektörünün mevsimsellik üzerindeki etkisi genellikle konaklama bakımından olumsuzluk göstermektedir. Yaz aylarında hareketli geçen sezon, kış aylarında daha durgun olmaktadır. Bu sebeple, konaklama sektöründe yaşanan durgunluk, turizmin olumsuz ekonomik etkilerinin bir sonucu olarak görülmektedir. Ortaya çıkan gelir eksikliği, bir sezonun kalıcı iş garantisi

sağlamaması düzensiz çalışma koşulları, konaklama sorunları, mevsimsel yoğunluktan dolayı çalışanların karşılaştığı sorunlar mevsimsellik açısından problemleri göstermektedir (Çalışkan, 2003: 79- 80). Ayrıca, çalışanların her dönem farklı olması da, yoğun olan sezonda onların eğitimleri için belirli harcamaların işveren tarafından yapılması olumsuz etki yaratmaktadır. Bunlara ek olarak, turizm tesislerinin sezon dışında kapalı olması da mevsimselliğin bir etkisidir (Bar-On, 1999: 437).

Mevsimselliğin bir diğer önemli sorunu ise, yıllık gelirlerin olabileceğinden daha düşük seviyede olmasıdır. Bir yıl boyunca gelir düzensizliğinin yaşanması mevsimsellik yüzünden sezonun yoğun veya sakin geçmesi ile alakalıdır. Bu durumdan da en çok konaklama yerleri ve restoranlar etkilenmektedir (Chung, 2009: 86- 87).

1.2.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizmin etkilerini araştıran çalışmalara bakıldığında, sadece ekonomik olarak değil sosyo-kültürel anlamda da etkilerinin olduğu görülmektedir. Sosyo-kültürel etkiler, toplum yapısını (insan davranışlarını) etkilemektedir. Bölgeye gelen turistlerin sayısının fazla olması, bölgedeki değişiklik olasılığını artırmaktadır öylelikle insanlar arasındaki sosyal ilişkiler önemli hale gelmektedir (Erdoğan, Serçeoğlu ve Selçuk, 2016: 73).

Turizmin sosyo-kültürel etkileri, turistler ve yerel halk arasındaki ilişki ile ilgilidir. Yerel halk ve turistler arasındaki turizmin sosyo-kültürel etkisini göstermektedir. Sosyo-kültürel etkiler günlük yaşamın değişimleri ile ilgilenebilir. Turizm bölgesinde yaşayan insanların yaşam tarzları, gelenekleri, farklı fikirleri insanları birbirinden ayıran temel özelliklerdir (Mbaiwa, 2005: 165).

Turistler ziyaret ettikleri bölgedeki yerel halk ile temas halinde olduğundan dolayı bu durum kültürlerarası etkileşim olarak görülmektedir. Turistlerin bir bölgede kalış süreleri, yerel halk ile arasındaki ilişkiye bağlıdır. Bu süreçte, alışkanlıklar, düşünceler, aile ilişkileri, gelenek ve görenekler daha da etkili olmaktadır (Sandepp, Vinod, 2014: 41).

Turizmin sosyo-kültürel etkilerine bakıldığında, olumlu ve olumsuz etkileri ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda verilen başlıklarda turizmin olumlu ve olumsuz sosyo-kültürel etkileri incelenmektedir.

1.2.2.1. Turizmin Olumlu Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizm destinasyonlarında yerel halk ve turistler arasında yoğun bir etkileşim söz konusudur. Bu da sosyo-kültürel etkileri ortaya çıkarmaktadır. Turizmin, destinasyonların kimliğinin korunmasına ve kültürel miras alanlarının canlanmasına neden olmaktadır. Ayrıca, yerel halkın yaşam kalitesini de iyileştirebileceği turizmin etkileri arasında yer almaktadır (Pavlic, Portolan ve Puh, 2020: 399).

Farklı ülkelerde ve bölgelerde yaşayan insanların, kendine ait yaşam tarzları, kıyafetleri, yemekleri, dinleri ve dilleri vardır. Dünya çapında seyahat eden turistler için, bu farklılık ilgi çekici bir kaynak olmuştur. Ayrıca seyahat acenteleri de turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak turlar düzenleyerek, eğitimli rehberler sunmaktadır (Pandey, Chettri, Kunwar ve Ghimire, 1995: 11- 12). Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri arasında, insanların birbirlerine karşılıklı hoşgörü ve saygı göstermesi, alışkanlıkların değiştirilmesi, boş kalan zamanın iyi değerlendirilmesi, bölgedeki kültürel yapıların korunması için yapılan etkinlikler ve yeni kurulan kuruluşlar, kültürel değerlerin korunması gibi girişimler gösterebilmektedir (Özel,

2014: 58). Bunlara ek olarak turizmin olumlu sosyal etkilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Bölgede bulunan dinlenme tesislerinin kullanımının artması,
- Eğlence merkezlerinin kullanımının artması,
- Farklı kültürlerden olan insanların buluşması,
- İnsanların eğitim tecrübelerinin artması,
- Tarihi ve kültürel sergilere katılımın artması,
- Yerel halkın çeşitli kültürel faaliyetlere katılması,
- Nezaket, görgü, güven ve karşılıklı saygıyı artırmaktadır (Ap, 1990: 612).

1.2.2.2. Turizmin Olumsuz Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizmin etkileri incelendiğinde ekonomik etkilerinin yanında sosyo-kültürel etkilerinin de varlığı görülmektedir. Turizmin sosyo-kültürel etkileri, yerel halk ve turistler arasındaki etkileşimden kaynaklanmaktadır. Sosyo-kültürel etkiler, turizm destinasyonlarında yaşayan yerel halkın yaşam tarzını, gelenek ve göreneklerdeki değişikliklere odaklanan etkilerdir (Okech, 2010: 342). Turizmin sosyo-kültürel etkileri, istenmeyen faaliyetlerin artış göstermesi, turistlere karşıt düşüncelerin oluşması vb. etkileri kapsamaktadır. Bu etkiler doğrultusunda, insanların yaşam şartlarında değişiklik olması, cinsiyet ayrımcılığı, toplum yapısında bozulmalar, suç oranlarının artması, bölgenin ana dilinin bozulması gibi olumsuz etkiler görülebilmektedir (Gjerald, 2005: 38).

Artan suç oranı, turizmin olumsuz sosyal etkileri arasında yerini almaktadır. Suçlar genellikle, kaba davranış, uyuşturucu kullanımı, aşırı alkol kullanımı ve çevreye rahatsızlık vermesi ve hırslılığı kapsamaktadır. Örneğin, turistler genellikle

nakit para yükü ile seyahat etmektedir. Onların hırsızlığa uğraması tekrar bir bölgeye seyahat etme kararlarını değiştirmektedir (Jaafar, Ismail ve Rasoolimanesh, 2015: 11). Uyuşturucu ve aşırı alkol tüketiminin yanı sıra, insanlar tarafından kabul edilmeyen davranışların artması, toplumsal bir sorun olarak görülmektedir. Bu etkiler, nitekim aşırı kalabalıklaşmadan, insan çeşitliliğinden ortaya çıkmaktadır. Böylelikle, geleneksel toplum yaşamında, kültürün ve geleneklerin bozulmasına neden olabilmektedir (Kim, 2002: 30- 32).

1.2.3. Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm ve çevre arasındaki ilişki ilk bakışta uyumlu olarak görülebilmektedir. Ancak turizmin doğal çevrede gelişmesi özellikle hassas olan bölgeler bakımından önem arz etmektedir. Çevre hem turizm sektörünün gelişmesini sağlayan hem de turizm sektörünün gelişmesinden etkilenen bir yapıya sahiptir. Turizmin çevre üzerindeki etkisi bölgede yapılan planlama ve programlama faaliyetleri ile ilgilidir. Bazı turizm faaliyetleri doğal çevrenin yapısının onarılmasına neden olurken bazı faaliyetler bunun tam tersi etkisini göstermektedir. Bu durum turizm faaliyetleri kapsamında doğal çevrenin yapısında kalıcı bozulmalar gerçekleştirilebilmektedir (Özyurt, 2018: 29).

Bir bölgenin bilinirliğinin daha az olması veya bir bölgenin daha kırsal bir yapıya sahip olması turizm sektörü sayesinde gelişebilmektedir. Ancak bu durum ne kadar olumlu olarak gözüküyor olsa da turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkisi daha fazla görülmektedir. Örneğin, bir bölgenin yoğun ve kalabalık bir nüfusa sahip olması ve aynı zamanda fazla turist çekmesi doğal çevrenin tahribine yol açabilmektedir. (Uzan, 2018: 25). Çevre turizmde giderek artan bir şekilde önemli hale gelmiştir. Birçok insan, çevresel kaynaklara ulaşmak için destinasyonları ziyaret etmektedir. Doğal kaynaklar, manzaralar, önemli mimari yapılar, geleneksel kasaba

ve mahalleler turistler ve yerel halk tarafından önem arz etmektedir (Aref, Redzuan, Gill, 2009: 132).

1.2.3.1. Turizmin Olumlu Çevresel Etkileri

Turizm sektörü, doğru ve iyi planlandığında ülkeler ve bölgeler açısından hızlı bir şekilde gelişebilecek potansiyele sahip olan bir sektördür. Ülke veya bölgelerde turizmin sürekliliğini sağlamak önemli bir etkidir. Bu sürekliliğin sağlanması da sahip olunan kaynakların sürekliliği ile alakalıdır. Bir bölgenin doğal, kültürel ve tarihi güzellikleri, turizm sektörünün kaynakları olarak görülmektedir. Bahsedilen kaynaklar doğru kullanıldığında, çevreye olan ilgi de artış gösterecektir (Uzan, 2018: 35).

Turizmin çevresel etkilerine bakıldığında, olumlu etkilerin varlığını da görmek mümkündür. Turistlerin talepleri göz önünde bulundurulduğunda çevrenin bakımlı ve kaliteli görünmesi, turizm destinasyonları için önemlidir. Turistler bir bölgeye geldiğinde, güzel bir manzara ile karşılaşmak istemektedir. Doğal çevrenin kalitesi, temiz su ve tür çeşitliliğinin oluşmasında çevresel anlamda turistlerde olumlu etki bırakmaktadır (Mihalic, 2000: 66). Buna göre turizmin olumlu etkileri, bir bölgenin temiz, bakımlı ve korunaklı olması ile alakalıdır. Sahil ve kıyı kesimlerinin bakımının yapılması ve zarar verici etkilerden korunması olumlu sonuçlar doğurarak bölgeye gelen turistlerin memnun olmasını sağlamaktadır (Baştan, 2020: 26). Ayrıca bölgeye gelen yoğun turist akışı nedeniyle alt yapı iyileştirme çalışmaları, turizm tesislerinin geliştirilmesi, ormanlık alanların temizlenmesi, çevresel anlamda olumlu etki olarak bilinmektedir (Sunlu, 2003: 265).

Literatürde turizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri genellikle doğal çevrenin korunması ve korunamayan bölgelerin de görünümünün iyileştirilmesi ile

ilgili olarak incelenmektedir. Daha geniş bir çerçeveden bakıldığında, çevredeki tarihi yapıların korunması, yol ve turizm tesislerinin korunması ve iyileştirilmesi turizmin olumlu çevresel etkileri altında incelenmektedir (Bonimy, 2011: 334). Dünya çapında turizm alanında yapılan etkinlikler, çevresel yönden olumlu etki yaratabilmektedir. Örneğin, vahşi yaşamı seyretmek ve deneyimlemek hem eğitici hem de heyecan verici bir aktivite olarak kabul edilmektedir (Buckley, 2011: 399).

1.2.3.2. Turizmin Olumsuz Çevresel Etkileri

Turizmin çevre üzerinde farklı etkileri mevcuttur. Turistler bir bölgeyi çevre yapısının kalitesi ve doğal güzelliği açısından tercih etmektedir. Ancak turizmin bir bölgede yaygınlaşması ve bu nedenle sıklıkla tercih edilmesi, turizm bölgesinde çevre yapısında bozulmalar meydana gelmesine neden olmaktadır (Gupta, Dutta, 2018: 126). Bir destinasyonun aşırı turist çekmesi ve kalabalık olmanın etkisiyle çevrede oluşan tahrip, özellikle su kirliliği turizm ve çevre ile alakalı en önemli konuların başında gelmektedir. Bu nedenle bir destinasyonun fazla turist çekmesi ve çevrenin zarar görmesi, turizm ile çevre arasındaki çatışmayı göstermektedir (Batra, Kaur, 1996: 5). Böylelikle, turizmin olumsuz çevresel etkileri ortaya çıkmaktadır.

Turizmin olumsuz çevresel etkilerine bakıldığında genellikle çevresel bozulma, çevrenin zarar görmesi, kirlilik, gürültü, hayvan ve bitki türlerinin azalması, atmosfer yapısındaki bozulmalar, ekosistemin bozulması, doğal kaynakların azalması ve içme suyundaki azalma gibi faktörler incelenmektedir (Ramaswamy, Sathis Kumar, 2010: 2- 3). Ayrıca, kötü mimariye sahip olan turizm tesisleri (oteller, restoranlar vb.), kontrolsüz ve plansız bir şekilde yapılaşmanın gerçekleşmesi de görsel kirliliği yansıtmaktadır. Bunun yanında plansız bir mimariye sahip olan oteller, yaz aylarındaki doluluktan ötürü altyapı sorunuyla karşılaşabilir. Kanalizasyon sistemlerinin yetersiz olması, altyapı sularının kirlenmesine sebep

olmakta ve insan sağlığını tehdit etmektedir (Batra, Kaur, 1996: 6). İnsan sağlığını tehdit eden ve turizm ile bağlantılı olan diğer faktörlerden birisi de gürültü kirliliğidir. Özellikle küçük ölçekli turizm destinasyonları, yoğun sezonlarda gürültüden daha fazla etkilenmektedir. Birçok turizm destinasyonunda, gürültü önemli çevresel problem olarak görülmektedir (Jamrah, Omari ve Sharabi, 2006: 500). Bunlara ek olarak, turizmin olumsuz çevresel etkileri, şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kirlilik (çevre kirliliği, hava kirliliği, gürültü kirliliği),
- Çöpler (katı atıklar),
- Artılmamış atık suları,
- Yaban hayatının zarar görmesi,
- Bitki örtüsü ve ormanlık alanların zarar görmesi,
- Mercan resiflerinin ve canlı türlerinin zarar görmesi,
- Arazi kullanımı ve toprak erozyonu,
- İklim değişikliği (Belsoy, Korir ve Yego, 2012: 66),
- Çevreye yapılan yeni yapılar (köprüler, anıtlar ve kamp alanları), doğaya uygun olmayarak çarpık yapılaşmaya neden olmaktadır (Nyaupane, Thapa, 2006: 58).

1.3. YEREL HALKIN TURİZM GELİşİMINE YÖNELİK ALGISI

Dünya geleninde halen gelişmeye devam eden bir sektör olarak turizm sektörü, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından önem arz etmektedir (Yıldız, 2011: 54). Literatür incelendiğinde ise turizmin gelişiminin ekonomik yönden daha baskın olduğu, sosyal, kültürel ve çevresel tahribat yüzünden gelişmenin daha zor olduğu belirtilmektedir (Ko, Stewart, 2002: 521).

Butler (1980), turizmin gelişimini, bir destinasyonun keşfetme, katılım, gelişme, güçlenme ve durgunluk şeklinde ifade ettiği geçiş dönemleri olarak değerlendirmektedir. Chen ve Chen (2010) ise turizm sektörünün gelişimini, kentsel ve kırsal destinasyonların ekonomisini canlandırmak için etkili bir sektör olarak ifade etmektedir. Ancak turizm sektörünün yıllar içindeki gelişimi, yeni yatırım ve sermaye oluşumlarına katkı sağlaması iş kaynaklarının artış göstererek ekonomik yönden olumlu etki göstermesinin yanında, yerel halkın yaşam kalitesinin de etkilenmesine neden olmaktadır (Rivera, Croes ve Lee, 2016: 6).

Turizm yerel halkın yaşamını dönemselsel veya sürekli, olumlu ve olumsuz olarak birçok açıdan etkilemektedir. Yerel halkın turizmin gelişiminden beklediği şey, turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faydalarından yararlanarak yaşam kalitesinin artmasını sağlamaktadır. (Tosun, Dedeoğlu, Çalışkan ve Karakuş, 2020: 3). Böylelikle turizmin gelişimini sağlamak için, yerel halkın desteğine ve katılımına ihtiyaç vardır. Yerel halkın bakış açısını anlamak, fikir birliği sağlamak, turizmin faydalarını göstermek ve turizm gelişimi için yeni politikalar üretmek, turizm için daha fazla desteğe yol açabilmektedir (Stylidis, Biran, Sit ve Szivas, 2014: 260). Gursoy, Chi ve Dyer' e (2009: 381) göre, turizmin gelişmesi ve sürdürülebilirliği için, yerel halkın ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak, tüm kaynakları dikkatli bir şekilde kullanmak, kültürel bütünlüğü korurken aynı zamanda da ekonomik, sosyal ve çevresel ihtiyaçları karşılamak önemlidir. Aksi takdirde, turizm gelişiminin bu yöntem ile olmaması, sürdürülebilir olmayacağı anlamına gelmektedir.

Turizmin başarılı bir şekilde gelişmesi yerel halk, turistler, turizm hizmeti veren kuruluşlar ve diğer işletmeler arasındaki dengenin sağlanması ile mümkündür. Turizmin gelişmesi hem destinasyon üzerinde hem de turistlere ev sahipliği yapan yerel halk üzerinde değişiklik göstermektedir (Sharpley, 2014: 37). Turizmin gelişmesi ve yerel halkın turizm gelişimine yönelik algı araştırmalarına bakıldığında, literatürde bazı teorilerin mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür. Ancak bu teorik

çerçeveler birbirlerinden önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Cardoso, Silva, 2018: 690).

Yerel halkın, turizm gelişimine yönelik algılarını inceleyen çalışmalarda Doxey (Irridex) Modeli hem de Butler'ın Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli ęırlıklı olarak örnek gösterilmektedir (Mason, Cheyne, 2000: 392).

1.3.1. Yerel Halkın Turizm Algısı ile İlgili Modeller ve Teoriler

Yerel halkın turizmin gelişime yönelik tutumları, turizm literatüründe kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır. Turizmin gelişme süreci boyunca, yerel halkın davranışları, fikirleri, turizmin gelişimine verdikleri desteğin önemi büyüktür. Yerel halkın turizm gelişimi ile ilgili algılarını ölçmek için bazı teoriler ortaya atılmıştır (Peters, Chan ve Legeyer, 2018: 3). İlgili çalışmalar genellikle, Doxey (Irridex) Tolerans Modeli ve Butler'ın Destinasyon Yaşam Döngüsü (Lifecycle) Modeli üzerine yoğunlaşmıştır.

1.3.1.1. Doxey' in Tolerans (Irridex) Modeli

Turizmin gelişmesi ve yerel halkın algıları ile ilgili olan çalışmalar arasında en öne çıkan Doxey' in (1975) Tolerans (Irridex) Modelidir. Bu model, turizmin gelişime yönelik yerel halkın algılarını inceleyen ve dört aşamadan oluşan bir modeldir. Model turizm gelişiminin olumsuz etkisinin, yerel halk üzerinde de ters etki yaratacağını göstermektedir (Cordero, 2007: 37). Model turizm gelişiminden dolayı turist sayısının artması ve yerel halkın turistler ile etkileşiminin gerginlik, huzursuzluk ve buna göre düşmanlığa yol açtığını belirtmektedir (Herrea, Sasidharran, Hernandez ve Herrea, 2018: 94).

Tablo 1: Doxey Tolerans (Irridex) Modeli

EVRELER	ÖZELLİKLER
MUTLULUK/YERİNDE DURAMAMA	Bir bölgenin yerel halkı turizm gelişiminden memnundur. Turist gelişleri heyecanla karşılanır ve karşılıklı saygı ön plandadır.
İLGİSİZLİK	Turist gelişlerinin artması ile birlikte yerel halk turistleri ticari bir kaynak olarak görmeye başlamaktadır. Yerel halk ve turist ilişkisi daha resmi olmaya başlamaktadır.
ÖFKE/KIZGINLIK	Turist sayılarının artması ile birlikte taşıma kapasitesinin aşılması, yerel halkın turistlere karşı öfke ve kızgınlık beslemesine neden olmaktadır.
KİN/NEFRET	Turistlere karşı olan öfke ve kızgınlık, kin ve nefrete dönüşmeye başlamıştır. Bölgede olan tüm yanlış davranışlar ve kötü alışkanlıklar için turistler sorumlu tutulmaktadır.

Kaynakça: Filiz, Yavuz, 2017: 1805, Shobha, 2019: 149.

Doxey’ in Tolerans Modeli, “mutluluk”, “ilgisizlik”, “kızgınlık-öfke”, “düşmanlık-kin-nefret” olarak bilinen dört aşamadan oluşmaktadır. Doxey bu model ile insanların davranışlarında değişiklikler olacağını belirtmektedir (Saveriades, 2000: 149). Davranış değişikliğinin gerçekleşmesi, yerel halkın bulunduğu bölgede turist yoğunluğunun büyümesi ile ilgilidir. Bölgeye turistler ilk olarak yerel halk ile karşı karşıya gelmektedir. Turistlerin bölgede geçirdikleri süre boyunca yerel halk ile iletişimi, yerel halkın davranışlarında ve düşüncelerinde değişikliğe neden olmaktadır (Shobha, 2019: 146).

Doxey’e göre turist sayısının artması ile yerel halkın kızgınlığı arasında pozitif bir etki vardır. Yerel halkın bu kızgınlığı bölgede artan suç oranı, artan fiyatlar ve özellikle girişimcilerin bölgeye girmesi ve kaynakların kaybedilme ihtimalinden dolayı ortaya çıkmaktadır (Huimin, Ryan, 2012: 26). Bu model, turizm

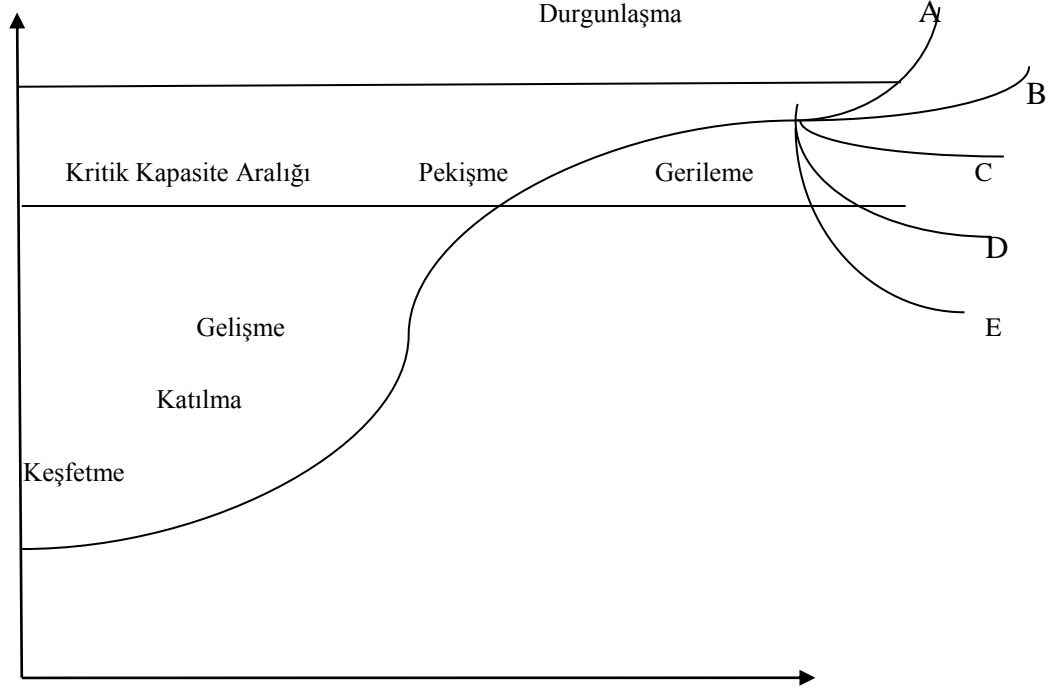
literatüründe yerel halk ve turist ilişkisini en iyi anlatan modellerden biri olarak kabul edilmektedir.

1.3.1.2. Butler' ın Destinasyon Yaşam Döngüsü (Lifecycle) Modeli

Turizmin gelişmesi ve yerel halkın algıları ile ilişkisine yönelik diğer model ise Butler' ın yaşam döngüsü modelidir. Bu model, 1980 yılında R. W. Butler tarafından geliştirilmiştir. Butler, bu modelde turizmin keşif, katılım, geliştirme, konsolidasyon, durgunluk ve durgunluk sonrası dönemini anlatmaktadır (Zhong, Deng ve Xiang, 2008: 843). Keşif aşaması, insanların zamansız şekilde bölgeyi ziyaret etmesini; katılım aşaması, bir bölgedeki ziyaretçi sayısının artmasını, geliştirme aşaması; yatırım faaliyetleri, reklamcılık faaliyetleri ve turizm pazarına olan önemin artması; konsolidasyon aşaması, ekonominin bir kısmının turizm sektörüne bağlı olması ve turizm sezonunu uzatarak ziyaretçi gelişlerinin artmasını sağlamak; durgunluk aşaması, kapasite seviyesinin ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara etki etmesi (Tooman, 1997: 217); son evre olan duygunluktan sonraki aşama ise, beş seçenekten oluşmaktadır. Destinasyonda turizme yönelik talebin azalması başlamış ve devam ediyorsa, belirli bir süre sonunda çöküş yaşanabilmektedir. Bu evre, modeldeki C, D ve E eğrilerini kapsamaktadır. Ancak, destinasyonda turizm faaliyetlerinin devam etmesi için gereken çalışmanın başlaması, çevre tahribinin düzeltilmesi, tesislerin yenilenmesi gibi çalışmalar turistlerin bölgeye yeniden gelmesini sağlamaktadır. Bu da modelde A ve B eğrilerine karşılık gelmektedir (Agarwal, 1997: 65).

Şekil 1: Butler Destinasyon Yaşam Döngüsü (Lifecycle) Modeli

Turist Sayısı

Yukarıdaki model incelendiğinde, ziyaretçi sayısının aşamalarını göstermektedir. Ziyaretçi sayısı ne kadar artarsa artsın, belli bir süreden sonra ziyaretçi sayısında azalma meydana gelmektedir. Taşıma kapasitesine ulaşıldıktan sonra, destinasyonun kalitesi ve cazibesi düşmektedir. Ziyaretçiler daha az bildikleri ve daha önce görmedikleri yerleri ziyaret etmek istemektedir. Ancak bu durum ziyaretçi sayısı ile açıklanmaktadır. Yerel halk ve ziyaretçi ilişkisi, destinasyon bozulmaları ve düzenlemeleri kapsamında karışık bir çerçevedir (Butler, 1980: 10). Butler'ın Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli turizm literatürüne büyük katkı sağlamış ve araştırmacılara yol gösterici olmuştur (Baum, 1998: 168).

1.3.1.3. Sosyal Değişim (Mübadele) Teorisi

Yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algı ve tutumlarını incelemek için çeşitli teoriler kullanılmaktadır. Sosyal değişim teorisi, bu teoriler arasında en etkili olanlardan birisidir. (Cropanzano, Mithchell, 2005: 875). Bu teori yerel halk tarafından algılanan turizmin olumlu veya olumsuz etkilerini belli bir mantık çerçevesinde açıkladığı için, yerel halkın algı ve tutumlarını araştıran çalışmalarda temel oluşturmaktadır (Rasoolimanesh, Jaafar, Kock ve Ramayah, 2015: 336).

Sosyal değişimi ilk değerlendiren kişi Homans (1958), bu değişimi teori olarak değerlendiren ve geliştiren kişi Blau (1964) olmuştur. Daha sonra sosyal değişim teorisi, karşılıklı koşul ve karşılıklı ödülün mevcut olduğu bir süreç olarak belirtilmiştir (Boley, McGehee, Perdue ve Long, 2014: 35). Böylelikle turizm literatüründe, sosyal değişim teorisine dayandırılarak, bir bölgenin yerel halkının turizme yönelik algıları açıklanmaya başlamıştır. Çünkü bu teoriye göre, turizm sektörünün gelişmesinden yerel halkın fayda sağladığında olumlu tavırlar sergilediğini, maliyetleri algıladıklarında ise olumsuz tavırlar sergilediği ifade edilmektedir. Dolayısıyla olumsuz tavırlar sergileyen yerel halk, turizmin gelişimini reddetme eğilimindedir (Kang, Lee, 2018: 311). Bununla birlikte turizmin gelişimini fayda olarak algılayan yerel halk, turizmin gelişimine daha fazla katkı sağlama eğiliminde olmaktadır. (Rasoolimanesh, Jaafar, Kock ve Ramayah, 2015: 336). Aynı zamanda bir toplulukta yaşanan herhangi bir değişiklik de yerel halkın sosyal yaşamını etkileyebilmektedir. Bu değişiklikler ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, teknolojik ve biyolojik yönden olabilmektedir (Subawa, Widhiasthini, Astawa, Dwiatmadja ve Permatasari, 2021: 2).

Sosyal değişim teorisi, yerel halkın turizm gelişime yönelik algı ve tutumlarını açıklamak için uygun bir teori olarak birçok çalışmada yer almaktadır (Choi, Murray, 2010: 577). Bunun sebebi turizm sektöründe yaşanan gelişimin sonucu elde edilen

fayda ve zarara yönelik yerel halkın algı ve tutumlarına açıklık getirilmiştir. Aynı zamanda ülkeler arasındaki farklılıkları açıklamak için de kullanılmıştır. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde turizm gelişimine yönelik farklılıklar görülmektedir (Ward, Berno, 2011: 1558). Bu nedenle sosyal değişim teorisi, turizm literatüründe önemli ve yol gösterici bir teori olarak görülmektedir (McGhee, Ankereck, 2004: 134).

1.3.1.4. Sosyal Taşıma Kapasitesi Teorisi

Bir bölgenin taşıma kapasitesi, yerel halkın karşılaştığı kötü davranışlar, çevrenin tahmin edilenden daha fazla veya daha az hasar görmesinden etkilenmektedir. Aynı zamanda yerel halkın algılarını ve davranışlarını anlamak ve daha önceki deneyimlerinden ne ölçüde etkilendikleri de taşıma kapasitesini etkilemektedir (Leujak, Ormand, 2007: 472- 473).

Sosyal taşıma kapasitesi, turizmin planlanması ve geliştirilmesini açıklayan teorilerden biridir. Sosyal taşıma kapasitesi, bir bölge tarafından kabul edilebilecek maksimum kişi sayısını ve kullanım seviyesini ifade etmektedir. Taşıma kapasitesi, ziyaretçilerin deneyim kalitesindeki ve bölgedeki yerel halkın yaşam kalitesinde olumsuz etkiler ile ilgilidir (Lopez-Bonilla ve Lopez-Bonilla, 2007: 118). Kavramsal olarak bakıldığında, insanların birbirlerine karşı gösterdikleri tolerans ve duyarlılıkları ile ilgilidir (Borck, 1998: 35).

Sosyal taşıma kapasitesi teorisi, yerel halkın turizmin gelişiminin ilk aşamasında olumlu tepkiler verdiği, değişiklikleri kabul ettiği ve daha sonra taşıma kapasitesine ulaşıldığında olumsuz tepkiler gösterdiğini belirten bir teoridir. Birçok çalışma, turizmin gelişme aşamaları ile yerel halkın genel yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (Çeken, 2008: 298, Aslan ve Kozak, 2006: 50).

İlişkiyi araştırmada sosyal taşıma kapasitesi teorisinden yararlanmıştır. Çünkü yerel halkın turizm gelişiminden fayda sağladığı görülse de turizm gelişimindeki artış ile birlikte negatif algılarının ortaya çıktığı görülmektedir. (Lee, Back, 2006: 468- 469).

1.3.1.5. Sosyal Temsil Teorisi

Durkheim tarafından ortaya atılan sosyal temsil teorisi, Serge Moscovici tarafından geliştirilmiştir. Sosyal temsil teorisi, sosyal psikoloji alanında en tartışılan kavramlardan birisi olmuştur (Voelklein, Howarth, 2005: 3- 4). Sosyal temsiller, insanların deneyimlerine dayanmaktadır. Bu nedenle, insanların turizm hakkındaki düşüncelerine, sosyal temsil temsiller ile ulaşmaya çalışmak mümkün olabilmektedir.

Sosyal temsiller, insanların çevrelerindeki nesnelere ve olayları anlamak ve denemek için kullanılan mekanizmalar olarak bilinmektedir. Nesnelere ve olaylar geçmiş deneyimlerden kaynaklanan bilinirliği ile bilinmeyene referans olma eğilimindedir (Fredline, Faulkner, 2000: 767). Sosyal temsiller, insanların günlük yaşamlarını nasıl devam ettirdiklerini belirleyen ve genellikle bir toplumun fikir, değer ve bilgileri ile ilgilenmektedir (Wassler, Nguyen ve Schuckert, 2019: 3). Ayrıca sosyal temsiller, dinsel inançları, siyasi görüşleri ve insanların arasındaki iletişimden dolayı ortaya çıkan düşüncelerin içeriklerini kapsamaktadır (Öner, 2002: 30).

Sosyal temsil teorisi, yerel halkın turizmi sosyal anlamda nasıl algıladıklarını açıklamasına katkıda bulunmaktadır. Turizm sektörünün giderek daha fazla yaygın hale gelmesi, toplumlar üzerinde de önemli etki yaratmasına neden olmuştur. Bu nedenle sosyal temsil teorisi, yerel halkın turizm gelişmelerine yönelik algılarını ve değişen faktörlere yönelik tutumlarını anlamak için önemli bir çerçeve

oluşturmaktadır (Suess, Mody, 2016: 22). Aynı zamanda yerel halkın turizm gelişimine yönelik olumlu veya olumsuz etkilerine ilişkin görüşlerini ve daha sonra gelişme kapsamındaki düşüncelerinin dolaylı da olsa sosyal yönden kaynaklandığını belirtmektedir (Dickinson, Robbins, 2008: 1112).

1.4. YEREL HALKIN TURİZMİN ETKİLERİNİ ALGILAMASI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yerel halkın turizme yönelik algılarının araştırılması “turizm etkileri” başlığı altında incelenmeye başlamıştır. Fakat daha sonra sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerine odaklanılarak devam etmiştir. Literatüre bakıldığında, genel olarak yerel halkın turizme yönelik olumlu algılarının baskın olduğu görülmüştür (Andereck, Vogt, 2000: 28). Ancak birçok ülkenin özellikle ekonomik anlamda turizm sektörüne yönelik ekonomik fayda sağlamasının yanında, bir destinasyonun sosyo-kültürel ve çevresel yapısının bozulması gözlemlenmiş ve turizmin olumsuz yönleri de araştırılmaya başlanmıştır (Akiş, 1996: 10).

Turizm literatüründe, turizmin gelişmesinin yerel halk üzerinde olumlu veya olumsuz farklı etkiler yarattığını belirtilmektedir. Turizmin gelişimini destekleyen yerel halkın turizme karşı olan algıları genellikle çalışmalarda yer almıştır (Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006: 183). Ulusal ve uluslararası literatürde yerel halkın turizm etkilerine olan algısı üzerine pek çok çalışma mevcuttur (Lindberg ve Johnson, 1997, King, Pizam ve Milman, 1993, Lankford ve Howard, 1994, Belisle ve Hoy, 1980, Ap, 1992, Ogorelc, 2009, Sharma ve Dyer, 2009, Yoon, Gürsoy ve Chen, 1999, Çavuş ve Tanrısevdi, 2003, Tayfun ve Kılıçlar, 2004, Akova, 2006, Gümüş ve Özüpekçe, 2009). Bu çalışmalara genel olarak bakıldığında, turizm etkilerinin ve turizm gelişiminin yerel halkın algılarından ötürü değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Turizmin etkileri, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel olarak

ayrılmaktadır. Bunun yanında olumlu etkileri ve olumsuz etkileri de literatürde ayrılmış ve incelenmiştir (Almeida-Garcia vd. 2016: 260).

Araştırmalar genellikle, ekonomik etkilerin daha baskın olduğu sonucuna varmıştır. Bunun nedeni, turizmin yerel ve uluslararası ekonomilerin canlanmasına neden olmasıdır (Sinclar-Maragh, Gürsoy ve Vieregge, 2015: 37). Yerel halk tarafından da en önem verilen etkinin ekonomik etki olduğu bilinmektedir. Turizm yeni yatırım ve iş fırsatları ortaya çıkararak işsizliği ortadan kaldırması, küçük işletmeler için avantaj sağlayarak, ülke geneli için gelir kaynağı olması gibi unsurlar sebebiyle yerel halkın algılarını etkilemektedir (Gürsoy, Rutherford, 2004: 499).

Turizm literatüründeki bazı araştırmalarda, turizmin algılanan sosyo-kültürel etkileri incelenmiştir (Özel, 2014: 58, Ersoy, 2017: 43). Araştırmaların birçoğunda, turizmin algılanan olumlu sosyo-kültürel etkileri incelenmiş olsa da olumsuz sosyo-kültürel etkilerin varlığına da yer vermektedirler (Besculides, Lee ve McCormick, 2002: 307). Bir bölgede yaşanan suç olayları, geleneksel aile yapısının bozulması, turistler ve yerel halk ilişkisindeki dil bozukluğu (Mbaiwa, 2005: 163), yerel halkın yaşam standartlarındaki bozulmalar, yerel halkı olumsuz yönde etkilemektedir (McDowall, Choi, 2010: 41). Olumlu etkiler ise, kişilerarası iletişimin sağlanması, farklı ülkelerden gelen turistlere karşı hoşgörülü yaklaşım, kültürel alanların korunması için yapılan faaliyetler de turizmin etkileri arasında yer almaktadır (Özel, 2014: 57).

Turizmin çevreye olan olumlu veya olumsuz etkisi, yerel halkın algılarında değişiklik yaratmaktadır. Yapılan araştırmalarda, çevresel yapının bozulması veya doğal çevrenin yapısının korunması, yerel halkın algılarını etkilemektedir (Kuvan, Akan, 2005: 693). Turizmin en önemli etkisi çevreye olan etkidir. Çevre, en önemli turizm kaynaklarından biri olurken, turizmin etkilerini en fazla gösteren kısımdır. Bu nedenle, turizm etki çalışmalarına bakıldığında, turizm ve çevre arasındaki ilişki

incelenmiştir (Demir, 2002: 93, Ceylan, 2001: 170). Bazı çalışmalar, destinasyon bölgelerinde yapılan etkinliklerden dolayı çevrenin kirlenmesi ve zarar görmesi, yaban hayvanlarının zarar görmesi, bitkilerin zarar görmesi, (Reynolds ve Elson, 1996), biyoçeşitlilik (Panizzon, Boulton, 2000) bağlamında değerlendirilmiştir. Çevresel etkilerin en yoğun olduğu bölgelerde en çok etkilenen kesim yerel halktır. Buna göre, bu etkiler yerel halk üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri araştırmalar da önemli bir yer bulmuştur Özdemir, Kervankıran, 2010: 4).

Aşağıdaki tabloda, yerel halkın turizmin etkilerini algılaması üzerine yapılan mevcut güncel çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalar, turizm sektörünün gelişmesi ve büyümesi durumunda yerel halkın turizme katılımına yönelik olarak artış göstermeye başlamıştır (Nunkoo, Smith ve Ramkissoo, 2013: 6). Turizmdeki bu büyüme ve gelişme, yerel halkın turizme maruz kalmasına neden olmaktadır. böylece yerel halkın turizm algılarında farklılıklar meydana gelmektedir (Wang, Bickle ve Harrill, 2009: 328).

YAZAR / YIL	ARAŞTIRMANIN ADI	AMAÇ ve BULGULAR
Francis Eric Amuquandoh (2010)	Lay Concepts of Tourism in Bosomthwe Basin, Ghana	Bu çalışma, Gana'da bulunan Bosomthwe Gölü çevresinde yaşayan yerel halkın turizmi nasıl tanımladığı ve turizme yönelik algılarını incelemiştir. Sonuçlar, bu bölgedeki turizm faaliyetlerinden, festivaller, yoğun turist gelişlerinden dolayı, yerel halkın turizm algısında pozitif etki yarattığını göstermektedir.
Hwansuk Chris Choi ve Iain Murray (2010)	Resident attitudes toward sustainable community tourism	Bu çalışma, sosyal değişim teorisini kullanarak, yerel halkın turizm gelişimine yönelik algılarının belirlenmesi incelenmiştir. Sonuç olarak, sanayileşmiş ülkelerdeki paydaşların turizm gelişiminden daha çok etkilendiği, çevreyi koruduğu sürece yerel halkın turizmi desteklediği, topluma bağlı olan yerel halkın bağlı olmayanlara oranla daha fazla destek verdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Kathleen L. Andereck ve Gyan P. Nyaupane (2011)	Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents	Bu çalışma, turizmin yerel halkın yaşam kalitesini nasıl etkilediği ile ilgilidir. Sonuç olarak, yerel halk ekonomik etkilerini olumlu olarak algılasada, artan suç oranı, çevresel tahrip gibi sosyal ve çevresel olumsuz etkiler, yerel halk algılarının olumsuz yönde olmasını neden olmaktadır.
Pavlina Latkova ve Christine A. Vogt (2011)	Residents Attitudes toward Existing and Future Tourism Development in Rural	Bu çalışma, çeşitli kırsal bölgelerde, turizmin gelişimine yönelik yerel halkın

	Communities	tutumları incelenmektedir. Buna göre, sonuçlar yaşlı insanlar genç insanlara göre turizmin olumlu etkilerini daha fazla algılamaktadır.
Robin Nunko ve Doğan Gürsoy (2012)	Residents support for tourism: An Identity Perspective	Bu çalışma, sosyal değişim teorisi ve kimlik teorisine dayanarak Mauritius'un ada ekonomisindeki yerel halk desteğini analiz etmektedir. Sonuç olarak, bu teoriler ada bölgelerinde turizme verilen desteği açıklamak önemlidir. Yerel halkın mesleki kimliği, çevresel kimliği ve cinsiyet kimliğinin turizme yönelik algılarını etkilemektedir.
Manuel Alector Ribeiro, Patricia Oom do Valle ve Joao Albino Silva (2013)	Residents Attitudes towards Tourism Development in Cape Verde Islands	Cape Verde adalarında bulunan yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutum ve algılarını incelenmiştir. Sonuçlar, turizmin ekonomik etkilerinin ada ekonomisine fayda sağladığını göstermektedir. Bunun aksine yerel halk turizmin çevresel ve sosyal etkilerini maliyet olarak görmemektedir. Buna göre genel anlamda turizmin olumlu etkisinin olduğu görülmektedir.
Richard Sharpley (2014)	Host perceptions of tourism: A review of the research	Bu çalışma, yerel halkın turizme karşı değişen algılarını incelemektedir. Ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel, mevsimsellik, turist yoğunluğu vb. nedenlerden dolayı yerel halkın turizme karşı algılarının farklılık gösterdiği veya

		değiştirdiği belirtilmektedir.
S. Mostafa Rasoolimanesh, Jose L. Rolden Mastura Jaafar ve T. Ramayah (2016)	Factors Influencing Residents Perceptions toward Tourism Development: Differences across Rural and Urban World Heritage Sites	Bu çalışma kentsel ve kırsal Dünya Miras Alanlarında yerel halkın turizm gelişmesine yönelik algılarını etkilerini incelemektedir. Buna göre hem kırsal hem de kentsel Dünya Miras Alanları'nda olumlu algıların olumsuz algılardan daha fazla olduğunu göstermektedir.
Manuel Alector Ribeiro, Patricia Pinto, Joao Albino Silv ve Kyle M. Woosnam (2017)	Residents attitudes and the adoption of pro-tourism behaviours: The case of developing island countries	Bu çalışma ile yerel halkın turizmi nasıl algıladığı ve neden turizm karşıtı davranışlar sergilediklerini incelenmiştir. Sonuç olarak, ekonomik etkiler yerel halkın turizm yanlısı davranışları ile doğrudan ilgilidir. Ayrıca, turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkileri, yerel halkın turizm yanlısı davranışları ile doğrudan etkilidir.
Alexia Franzidis ve Michael Yau (2017)	Exploring the Differences in a Community's Perception of Tourists and Tourism Development	Bu çalışma, yerel halk ve turistler arasındaki ilişkiyi, yerel halkın turizm algılarını ve turizmin faydalarına dayalı olarak yaşam standartlarının nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Sonuç olarak, yerel halkın çoğunluğunun turizmi desteklediğini ve daha fazla maddi gelir için turizme güvendiklerini ortaya koymuştur.
Joseph S. Chen, Wei Wang, Oystein Jensen, Hyangmi Kim ve Wan-Yu Liu-2020	Perceived impacts of tourism in the Arctic	Bu çalışma, Kuzey Kutbu'nun en çok ziyaret edilen bölgelerinden biri olan Finnmark kapsamında ortaya çıkmıştır. Yerel halk, turistler ve turizm ile ilgilenen

		paydaşlar seçilmiştir. Turizm etkilerinin bu bölgede yaşayan yerel halkın hem olumlu hem de olumsuz yönden etkilendiği sonucuna varılmıştır.
--	--	--

Tablo 2: Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılaması Üzerine Yapılan Bazı Çalışmalar

Turizmin gelişimi, bir toplumun canlanması için önemlidir. Son yıllarda turizm sektörü ilgi görmeye başlamıştır (Liang, Hui, 2016: 56). Aynı zamanda yerel halkın turizmden faydalanması, turizme verdikleri desteği artırmaktadır. Yapılan çalışmalarda bu durum ortak konu olmaktadır (Bhat, Mishra, 2020: 2). Buna göre, yerel halkın turizme karşı olumlu veya olumsuz algıları önemli görülmektedir. Literatüre bakıldığında, özellikle sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin yanında ekonomik etkilerinin varlığı, yerel halkın turizmi desteklemesine neden olmaktadır (Nunkoo, Gürsoy ve Dwivedi, 2020: 3).

Turizmin etkileri üzerine yapılan çalışmalarda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin olduğu ve bu etkilerin olumlu veya olumsuz olarak ikiye ayrıldığı ve turizm bölgelerine katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir (Garcia, Vazquez ve Macias, 2015: 35). Ayrıca, yapılan çalışmalar teorik çerçeve kullanarak da yerel halkın turizme yönelik algılarını araştırmıştır (Hadinejad, Moyle, Scott, Kralj ve Nunkoo, 2019: 151). Son on yıldaki literatür incelendiğinde, çoğu araştırmanın turizm sektörünün gelişmiş olduğu bölgelerde yapılmış olması ve turizmin gelişmediği bölgelerde daha az araştırmanın yapıldığı gözlemlenmiştir (Çelik, Rasoolimanesh, 2021: 2). Örneğin küçük kasabalar, kırsal alanlar veya köyler nüfus ve yaşam kalitesi açısından gelişmiş bölgelere kıyasla boşluklara sahiptir. Bu nedenle literatürde küçük bölgelerdeki turizm etkileri ile ilgili halen eksiklikler mevcuttur (Yolal, Sevinç ve Gürsoy, 2021: 53).

İKİNCİ BÖLÜM

AŞIRI TURİZM (OVER TOURISM) KAVRAMI

2.1. Aşırı Turizm (Over Tourism) Kavramı

Bu bölümden itibaren aşırı turizm kavramı, aşırı turizmin nedenleri, sonuçları, aşırı turizm ile ilgili endişeler, aşırı turizmin yerel halk üzerindeki etkisi, yerel halkın kalabalık ve aşırı turizme karşı algıları ve destinasyonlarda destinasyonlarda aşırı turizm kavramına yönelik araştırmalar konularına odaklanılacaktır.

2.1.1. Aşırı Turizm (Over Tourism) Kavramı Nedir?

Literatürde ‘Over Tourism’ olarak var olan ve Türkçe’ye Aşırı Turizm’ olarak çevrilen bu kavram, literatürde oldukça yenidir (Genç, 2020: 27). İlk olarak 2012 yılının Ağustos ayında sosyal medya platformlarında “#overtourism” etiketi şeklinde kullanılan bu kavram hızla hayatımıza girmiştir (Goodwin, 2017: 1). Aşırı turizm kavramı, 2012 yılında ortaya çıkmış olsa da, konu ile ilgili literatürün gelişmeye başlaması 2018 yılından itibaren gerçekleşmiştir (Aylan ve Aylan, 2020: 585).

Geçmiş yıllardaki literatür incelendiğinde aşırı turizm kavramının olmadığı görülmektedir. Genellikle destinasyonların kalabalıklaşmadan etkilendiği, turist ve yerel halk ilişkisinin incelendiği çalışmaları görmek mümkündür (Duyar, Bayram, 2019: 348). 1960’lı yılların başında, turizm destinasyonlarının olumsuz yönde etkilenmesinin nedenleri araştırılmaya başlanmıştır (Koens, Postma ve Papp, 2018:

2). 1970'li yıllara gelindiğinde ise turist yoğunluğunun yerel halk tarafından olumsuz karşılandığı çalışmalar ortaya çıkmıştır (William, 1979: 15). Butler (1980), gizli kalmış turizm destinasyonlarının zaman içerisinde keşfedildiğini ve ziyaretçi sayısındaki aşırı artış nedeniyle taşıma kapasitesi sınırına ulaşıldığından bahsetmiştir. 1980 yılında yapılan bu çalışmadan sonra ziyaretçi fazlalığı ve taşıma kapasitesinin aşılması konusu literatürde ilerlemeye neden olmuştur. Önceki yıllarda yapılan bu çalışmalar tamamen aşırı turizm kavramı ile ilgili olmasa da bir bölgenin turist yoğunluğundan etkilendiğine dair önemli çıktılar sunmaktadır.

Aşırı turizm kavramının akademik çalışmalarda nispeten yeni olmasından dolayı net bir tanımı bulunmamaktadır (Öztürk, 2020: 114). Aşırı turizm kavramı ile ilgili literatürde yer alan bazı tanımlar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Aşırı Turizm Kavramı ile İlgili Literatürdeki Tanımlar

YAZAR/YIL	ARAŞTIRMANIN ADI	ARAŞTIRMANIN AMACI	TANIM
R. W. Butler, 1980	The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications For Management of Resources	Turistik destinasyonlarda artan ziyaretçi sayılarından dolayı ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunların teorik bir model ile anlatılması.	Turistlerin sıklıkla uğradığı destinasyonlar, turizm alanlarının gelişmesi, büyümesi ve genel olarak diğer yerlerde aynı döngünün yaşanması olarak tanımlanmaktadır.
Jan van der Borg, Paolo Costa ve Giuseppe Gotti, 1996	Tourism in European Heritage Cities	Aşırı turizmin miras şehirler üzerindeki etkisini incelemek.	Turistik alan kirliliği, kalabalıklaşma, yerel halkın rahatsız olması, miras alanlarının bozulması “yıpranmak” olarak tanımlanmaktadır.
Jarkko Saarinen, 2006	Traditions of Sustainability in Tourism Studies	Sürdürülebilir turizm fikrini ve turizm destinasyonlarındaki büyümenin nasıl analiz edildiğini belirlemek.	Aşırı turizm, bir destinasyonun kabul edilemez bir biçimde değişikliğe uğraması, aşırı insan sayısından dolayı turistlerin deneyim kalitesinin bozulması.

Harold Goodwin, 2017	The Challenge Of Tourism	Aşırı turizm kavramını ve destinasyonlar açısından zorluğunu araştırmak.	Aşırı turizm, ev sahibi ve misafirlerin, yerel halkın ve bölgeye gelen ziyaretçilerin bir destinasyonda bulunması olarak tanımlanmaktadır.
Ko Koens ve diğ, 2018	Is Over Tourism Overused? Understanding the Impact of Tourism in a City Context	Bu çalışmanın amacı, aşırı turizm kavramını anlamak ve daha iyi tanımlamak.	Aşırı turizm, vatandaşların veya ziyaretçilerin yaşadığı deneyimlerin olumsuz yönde etkilenmesi karşısında ortaya çıkan etkidir.
Hugues Serapin, Paul Sheeran ve Manuela Pilato, 2018	Over-tourism and The Fall of Venice as a Destination	Çalışmanın amacı, Venedik destinasyonu üzerindeki aşırı turizmin etkisinden kaynaklı olarak ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunların giderilmesi için kullanılması gereken çözüm önerileri için araştırma yapılması.	Aşırı turizm kavramı, herhangi bir turizm destinasyonunun taşıma kapasitesinin maksimum seviyeye ulaşması ve bu nedenle destinasyonun turizm yükünü çekmesi olarak tanımlanmaktadır.
Claudio Milano, Marina Novelli ve Joseph M. Cheer, 2018	Overtourism: A Growing Global Problem	Çalışmanın amacı, şehirlerde olan gelişmeler karşısında artan turist sayısı ve taşıma kapasitesinin aşılması ve ortaya çıkan protestoların nedenlerinin neler olduğunu açıklamaktır.	Aşırı turizm, turistik bölgeye gelen ziyaretçilerin aşırı büyümesi ile birlikte ortaya çıkan aşırı kalabalıklaşma olarak tanımlanmaktadır.

Philipp Namberger, Sascha Jackisch, Jürgen Schmude ve Marion Karl, 2019	Overcrowding, Over Tourism and Local Level Disturbance: How Much Can Munich Handle ?	Çalışmanın amacı, Münih şehrinde bulunan yerel halkın aşırı turizmden ne yönde etkilendiği ve rahatsızlıklarını analiz etmek.	Aşırı turizm, şehirlerin büyüyüp gelişmesinden dolayı ortaya çıkan turizm fazlalığı olarak tanımlanmaktadır.
Rachel Dodds, Richard Butler, 2019	The Phenomena Of Overtourism: A Review	Çalışmanın amacı, aşırı turizm kavramının ortaya çıkışını incelemek, şehirlerin etkilenme faktörleri ve yöneticiler tarafından alınabilecek önlemleri araştırmak.	Birden fazla faktörü barındıran aşırı turizm, ziyaretçilerin aşırı artmasından kaynaklanan aşırı kalabalıklaşma karşısında yerel sakinlerin yaşamlarındaki dönemsel değişiktir.
Melanie Kay Smith, Ivett Pinke Sziva ve Gergely Olt, 2019	Overtourism and Resident Resistance in Budapest	Çalışmanın amacı, Macaristan'ın başkenti olan Budapeşte destinasyonunda gerçekleşen protesto hareketlerini araştırmak ve yerel halkın aşırı turizmden nasıl etkilendiğini araştırmak.	Aşırı turizm, turizm destinasyonlarında ortaya çıkan aşırı kalabalık, uygunsuz turist davranışlarından kaynaklanan bir olgudur.
Ka Shing Cheung, Ling-Hin Li, 2019	Understanding Visitor-Resident Relations in Overtourism: Developing Resilience For Sustainable Tourism	Çalışmanın amacı, turizm de yaşanan geri döndürülemez etkinin, ziyaretçi ve yerel halk üzerindeki etkisini, bunun yanında aşırı turizm konusundaki tartışmaları ile birleştirerek literatürdeki boşluğa katkıda bulunmak.	Aşırı turizm kavramı, ev sahibi veya ziyaretçilerin, bölgedeki çok fazla kalabalıktan dolayı yaşam ve deneyim kalitesinin bozulduğu destinasyonları tanımlamaktadır.
Jaroslav Plichta,	The Co-Management and Stakeholders Theory as a Useful Approach to Manage The Problem of Over Tourism	Bu çalışma, dünyanın popüler destinasyonlarından biri olan Krakow şehri özelinde, tarihi şehirlerdeki paydaş teorisini	Aşırı turizm, turistlerin fazlalığı, aşırı turizmin bir destinasyon üzerindeki etkisi ve ziyaretçilerin deneyimlerinin olumsuz yönde

2019	in Historical Cities- Illustrated With an Example of Krakow	yönetmek ve aşırı turizm etkisini incelemektir.	etkilenmesi olarak tanımlanmaktadır.
Eckert, Zacher, Pechlaner ve Namberger, 2019	Strategies and Measures Directed Towards Overtourism: A Perspective of European DMOs	Çalışmanın amacı, bir destinasyon üzerinden aşırı turizm kavramı incelenerek stratejiler belirlemek ve çözümler sunmaya çalışmaktır.	Aşırı turizm, turistlerin sayısının artması ve bu sebeple yerel toplumlarda ortaya çıkan sorunlar olarak tanımlanmaktadır.
Hugues Serapin, Stanislav Ivanov, Frederic Dosquet ve Stephane Bourliataux-Lajoinie, 2020	Archetypes of Locals in Destinations Victim of Overtourism	Çalışmanın amacı, aşırı turizmden etkilenen destinasyonlar ve bu destinasyonlarda yaşayan yerel halk ve ziyaretçilerin ilişkisini incelemektir.	Aşırı turizm, turizm baskısının ortaya çıktığı yerler ile ilgilidir. Turistik bir bölgenin aynı anda defalarca kez ziyaret edilmesinden dolayı Ortaya çıkan sonuçlar olarak tanımlanmaktadır.
Songyi Kim, Youngeun Kang, 2020	Why Do Residents in an Over Tourism Destination Develop Anti-Tourist Attitudes? An Exploration of Resident Experience Through The Lens of The Community-Based Tourism	Çalışmanın amacı, yerel sakinlerin turizm gelişmeleri sürecinde deneyimlerini anlamak, turizm destinasyonlarında ortaya çıkan aşırı turizmden dolayı neden turistlere karşı tavır sergilediklerini belirlemektir.	Aşırı turizm olgusu, bir destinasyonun, taşıma kapasitesinin aşılması ve buna rağmen yönetim uygulamalarının gecikmesinden dolayı ortaya çıkan olaylar olgusudur.

<p>Adam R. Szromek, Zygmunt, Kruczek ve Bartlomiej Walas, 2020</p>	<p>The Attitude of Tourist Destinations Towards The Effects of Overtourism- Krakow Case Study</p>	<p>Çalışmanın amacı, Krakow yerel halkının turizm gelişmelerine olan bakış açılarını incelemektir.</p>	<p>Aşırı turizm, turizm destinasyonu veya bölgesindeki etkisi, yerel sakinlerin yaşam kalitesinin ve ziyaretçilerin deneyim kalitesinin ciddi düzeyde bozulması olarak tanımlanmaktadır.</p>
<p>Roberta Atzori, 2020</p>	<p>Destinations Stakeholders Perceptions of Overtourism Impacts, Causes and Responses: The Case of Big Sur, California</p>	<p>Bu çalışmanın amacı, destinasyon paydaşlarının aşırı turizm ile ilgili düşüncelerini öğrenerek, aşırı turizm konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak ve mevcut literatüre katkıda bulunmak.</p>	<p>Aşırı turizm kavramı, ziyaretçiler ve yerel halk arasında ortaya çıkan çatışmadan dolayı, turistik deneyimin geri döndürülemez bir biçimde bozulması olarak tanımlanmaktadır.</p>

Tablo 3'te yer alan akademik çalışmalar incelendiğinde, aşırı turizm kavramına yönelik olarak son yıllarda artan bir trend olduğunu söylemek mümkündür. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar doğrudan aşırı turizm ile ilgili olmadığından dolayı aşırı turizm kavramının belirli bir tanımı yer almamaktadır. Ancak, turizm destinasyonlarının turizm sektöründeki büyüme ve gelişmeden dolayı olumsuz yönde etkileniyor olması çalışmaların içerisinde bulunmaktadır. Aşırı turizm kavramının yeni bir fenomen olması ve yazarlar tarafından ilgi görmesi sonucunda, çalışmalarda aşırı turizmin tanımlarına yer verilmiştir. Aşırı turizm ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde ise, bazı yazarların destinasyon odaklı tanım yaptığı (Seraphin, Gowreesunkar, Zaman ve Bourliataux- Lajoinie, 2018: 1), bazı yazarların ise aşırı turizmin yerel halk üzerindeki etkisine yönelik tanım yaptığı görülmektedir (Milano, Cheer ve Novelli, 2018: 2). Görüldüğü üzere, çalışmalarda aşırı turizmin etkisi hem turizm destinasyonları hem de yerel halkın üzerindeki etkisi bakımından incelenmektedir. Ortak olan düşünce ise, aşırı turizmin genellikle olumsuz etkilerinin olmasıdır.

Literatürde, aşırı turizm kavramına yakın olarak kullanılan diğer kavramlar da turist fobisi (tourist-phobia) ve turizm fobisidir (tourism-phobia) (Aylan ve Aylan, 2020: 586). Bir antropolog olan Manuel Delgado, ilk defa El Pais dergisindeki köşe yazısında, turist fobisi kavramını kullanmıştır (Blanco-Romero, Blazquez-Salam, Morel ve Flether, 2019: 7). Turist fobisi veya turizm fobisi kavramlarının anlamı, her şeye karşı abartılı bir şekilde tepki vermek (Huete, Alejandro, 2018: 12) ve insanların hissettiği korku ve reddedilme duygusu olarak belirtilmektedir (Almeida-Gocia, Cartes-Macias ve Balbuena-Varquez, 2019: 4). Akademik çalışmalarda yer alan bu kavramlar elbette turizm ile ilgilidir. Fakat ne kadar turizm ile ilgili olsa da tam olarak aşırı turizmi açıklayıcı nitelikte değildir. Aşırı turizm, turizm destinasyonlarını tercih eden turist sayılarının giderek artması (Cheung, Li, 2019: 1198) ve bu artıştan kaynaklanan aşırı kalabalık sorunu (Namberger, Jackisch, Schmude ve Karl, 2019: 468) ile birlikte ortaya çıkan rahatsızlıklar, memnuniyetsizlik ve destinasyonların zarar görmesiyle ilgilidir. Örneğin, konut kiralamalarındaki artış (Smith, Sziva ve Olt, 2019: 377), bölgede yapılan etkinlikler

kapsamında yaşanan çevre ve gürültü kirliliği gibi nedenler ve daha önemlisi destinasyonda yaşayan yerel halkın strese girmesi ile alakalıdır (Diaz-Parra, Jover, 2020: 159).

2.1.2. Aşırı Turizme Neden Olan Faktörler

Turizm destinasyonlarının aşırı turizmden etkilenmesine neden olan bazı faktörler bulunmaktadır. Turizm sektöründe yaşanan gelişmeler doğrultusunda ulusal ve uluslararası seyahat hareketliliğine odaklanmak gerekmektedir. Özellikle popüler olan şehirler için makul fiyatlı seyahat avantajının artması (Pechlaner, Innerhofer ve Erschbomer, 2019: 22), sağlık sektöründeki gelişmeler nedeniyle insan ömrünün uzaması seyahate katılan turist sayısını arttırmaktadır (Genç, 2020: 29). Çin ve Hindistan gibi gelişmiş ve gelişmekte olan yüksek nüfuslu ülkelerdeki orta sınıfın seyahate çıkması bu ülkelerin gücünü göstermektedir (Pechlaner ve diğ. 2019). Turizm destinasyonlarının aşırı turizmden etkilenmesinde dijital platformların da etkisi büyüktür. Destinasyonların artan popülerliği sayesinde ortaya çıkan ve turistlere konaklama hizmeti sunan çevrimiçi rezervasyon platformları (AirBnB, HomeAway, Wimdu vb.) yerel halk ve turistlerin etkileşiminin artmasına neden olmaktadır (Koens ve diğ, 2018: 1). Aynı zamanda dijital platformların geleneksel konaklama sitelerinden daha ucuz olması, kullanımının artmasına neden olmaktadır. Örneğin AirBnB'den alınan hizmet, yaygın olarak kullanılan web sitelerinden daha uygun fiyatlıdır (Guttentag, 2015: 1196). Tüm bu seyahat sitelerinin ortaya çıkması ve gelişmesi daha fazla insanın seyahat etmesine neden olmuştur. Akıllı telefonların da varlığıyla, insanlar kolaylıkla dünyanın herhangi bir yerine rezervasyon yapabilmektedir. Bu bağlantıların hepsi aşırı turizmi teşvik ederek daha da artmasına neden olmaktadır (Avond, Bacari, Limea, Seraphin, Gowreesunkar ve Mhanna, 2019: 556).

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen gelişmeler genel olarak aşırı turizmin nedenleri arasındadır. Aşırı turizm konusunu çalışmalarına dahil eden bazı yazarlar örneğin, Peeters, Gössling, Klijs, Milano, Novelli, Dijkmans, Eijgelaar, Hartman, Heslinga, Isaac, Mitas, Moretti, Nawijn, Papp ve Postma (2018), Goodwin (2017), aşırı turizme neden olan faktörleri şu şekilde sıralamıştır;

- Seyahat maliyetlerinin düşmesi (ucuz uçak, otobüs ve tren yolculukları),
- Uçak, gemi, tren ve otobüslerin daha fazla turist gruplarını alarak ulaşılan destinasyonlarda aynı anda var olması,
- Yerel halkın kendilerine ait olan konutlardan belirli miktarda gelir elde etmeleri ve bölgedeki turistlerin konaklama zamanlarının artması,
- Popüler turizm destinasyonlarındaki kamusal alanların ücretsiz olması,
- İlk kez gelen ziyaretçilerin önemli olan yerleri görmek istemesi. Belirli bir alan da kalabalıklık ve tıkanıklık oluşması,
- Yurt içinde ve yurt dışında seyahat etmek. İnsanların tatil yapma alışkanlığının son yıllarda artması ve tatil sürelerinin uzaması (Goodwin, 2017: 5-6),
- Her yıl birden fazla insanın kısa mesafeli yolculuklarla farklı şehirlerde konaklaması,
- Genel konaklama yerlerindeki turistleri, daha az ziyaret edilen yerlere yönlendirerek oluşan düzeni bozarak aşırı turizmin her alanda hissetmesini sağlamak,
- Mevsim değişiklikleri,
- Turizm işletmelerinin yoğun bir şekilde ve geçici olarak personel alımı yapması,
- Turist gruplarının daha da büyümesi ve yoğunluğu,
- Aynı zaman da turizm sektörünün gün geçtikçe büyüyüp gelişerek alternatiflerin artması (Peeters ve diğ. 2018: 27-28).

Aşırı turizme neden olan faktörleri bu şekilde sıralamak mümkündür. Ancak aşırı turizme neden olan faktörleri belirlemek zordur. Aşırı turizmin ortaya çıktığı ortamlar birbirinden farklılık göstermektedir. Bu faktörlerin birçoğu eskiden beri olmasına rağmen, etkisi günümüzde artmaya başlamıştır. Destinasyonların üzerinden bu faktörler incelendiğinde yetkililerin aşırı turizm sorunlarını çözmede yetersiz kaldığı görülmektedir. Örneğin, Barselona, Venedik gibi aşırı turist çeken ve kalabalık olan Avrupa şehirlerinde aşırı turizm bir sorun olarak kabul edilmektedir (Dodds, Butler, 2019: 3).

Aşırı turizmin nedenleri arasında sosyal medyanın varlığı son derece önemli bir etkidir. Sosyal medyanın bu kadar etkili olması insanlar arasındaki ilişkiyi artırmaktadır. İnsanların tatil deneyimlerini paylaşmaları seyahat kararlarını etkilemektedir. Özellikle seyahat deneyimi yaşayan insanların kişisel görüşleri önemli bir etkidir (Alonso- Almeida, Borrajo- Millon ve Yi, 2019: 2). Bir diğer önemli faktör ise, sosyal medyada en çok ziyaret edilen yerlerin listesinin mevcudiyetidir. Örneğin TripAdvisor’da bulunan sık ziyaret edilenler listesi, turistlerin bu destinasyonlara ziyaret eğilimlerini artırabilmektedir (Atzori, 2020: 2-3). Ancak bunun yanında sinema ve televizyon programlarına ev sahipliği yapan bölgelerdeki bireylerin kararlarını etkilemektedir. Örneğin Game of Thrones dizisinin çekildiği yer olan Dubrovnik, Hogworts Express’in bazı sahnelerinin çekildiği İskoçya, “görülmesi gereken yerler” olarak bilinmektedir (Atzori, 2020: 2-3). Buna göre, ziyaretçiler farklı olan, ilgi çekici ve özel olan yerlere giderek deneyim kazanmak istemektedirler (Wall, 2019: 29).

Aşırı turizmin olumsuz yönlerinin yanında, diğer bir boyutu da ifade edilmektedir. Nedenlerinin incelendiği çalışmaların yanında, önemini belirten çalışmalar da literatürde mevcuttur. Dodds ve Butler (2019), turizm sektörünün geniş bir pazar olarak görmekte ve istihdam yaratmak için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Özellikle ekonomik yönünün baskın olması, destinasyonlar için olumlu bir boyuttur. Turist gelişlerinin en yoğun olduğu zamanlarda turizm

tesislerinin sürekli açık olması, diğer sektörlere göre, birden fazla kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır. Gutierrez - Tano, Garau - Vadell ve Diaz- Armas (2019: 3- 4) aşırı turizmin ekonomik yönden olumlu etkilerinin yanında, sosyo- kültürel ve çevresel olarak da olumlu yönlerinin varlığını savunmaktadır. Bir destinasyona gelen turistlerin farklı kültürlerden olması, yerel halk ve turistler arasındaki etkileşimin artmasına neden olmaktadır. Yerel halkın farklı ülkelerden gelen turistlerle iletişim halinde olması, farklı dilleri konuşan insanlarla etkileşim içine girerek yeni bir dil öğrenmesi ve pratik yapmasına fayda sağlamaktadır. Ayrıca, turistlerin konaklaması için mevcut alanların daha verimli kullanılması, gereksiz arazi kullanımını ortadan kaldırmıştır. Böylece, belirtilen bu faktörler aşırı turizmin önemi de vurgulamaktadır.

2.1.3. Aşırı Turizmin Sonuçları

Yukarıdaki bölümde görüldüğü üzere, aşırı turizmin etkileri belirli nedenlere bağlıdır. Bu nedenler ekonomik olarak ne kadar olumlu gibi gözükse de sonuçları olumsuz olabilmektedir. Aşırı turizmden etkilenen turizm destinasyonlarının özgün yapısı, olumsuz sonuçlar doğrultusunda bozulabilmektedir (Capocchi, Vallone, Pierrotti ve Amaduzzi: 2019: 9).

Turizm sektörünün büyümesi ve gelişmesi için belirli yerlere ziyaretçi akışının sağlanması gerekmektedir. Buna göre, bazı turizm destinasyonları, daha fazla turist çekmek için rakipleri ile rekabet etmektedir. Ancak, daha fazla turistin bölgeye gelmesi için yapılan faaliyetler, yerel halkın bu durumu reddetmesine yol açmıştır. Özellikle Avrupa şehirlerinde (Barselona, Venedik, Londra, Roma gibi) daha fazla görülmekte olan bu durum, yerel halkın tepkilerinin ciddi şekilde artmasına neden olmaktadır (Alonso- Almeida ve diğ. 2019: 1).

Aşırı turizmin bir destinasyona olan etkisi ne kadar farklı ise, ortaya çıkan sonuçlar da farklılık göstermektedir. Özellikle aşırı turizmin daha yoğun olduğu bölgelerde yerel halkın turistleri protesto etmesi, aşırı turizmin en önemli sonuçlarından birisidir (Zmyslony, Kwalcyk- Aniol ve Dembinska, 2020: 18). Protestoların varlığı, bir bölgenin aşırı kalabalık ve tıkanık olmasından ve günlük yaşamı ciddi şekilde rahatsız etmesinin bir sonucu olarak görülmektedir. Bu durumdan rahatsız olan yerel halk, turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan olanakları reddetmekte ve böylece organize bir şekilde hareket ederek turist gelişlerini durdurmak istemektedir. Daha da önemlisi, turist gelişlerinin en yoğun olduğu dönemlerde, buldukları destinasyonu terk ederek tepkilerini göstermektedirler (Kusceri, Mihalic, 2019: 4-5). Bu durumda şehir merkezlerinin nüfusu azalarak, turistlere yer açılmaktadır.

Aşırı turizmin sonuçları birden fazladır. Kurnaz ve İpar (2020: 45), aşırı turizmin sonuçlarını aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Turizm destinasyonlarında giderek artan aşırı yoğunluk,
- Altyapı sistemlerinin yetersiz gelmeye başlaması,
- Bölgeye gelen turistlerin, yerel halka verdikleri rahatsızlık,
- Tarihi yerlerin ciddi hasar görmesi,
- Bölgenin karakterinin kaybolmaya başlaması,
- Doğanın kirlenmesi, çevrenin yıpranmaya başlaması,
- Fiyatlardaki artış sebebiyle yerel halkın zorluk yaşaması,
- Yerel halk arasındaki çatışmalar,
- Yerel halkın protesto gösterileri.

Bu maddeler aşırı turizmin sonuçları arasındadır. Ayrıca yoğun kalabalık nedeniyle aşırı turizmin sonuçları farklı yönlere kayabilmektedir. Örneğin trafik,

park yeri sorunu (Cheer, Milano ve Novelli, 2019: 563) kamuya açık alanların etkin bir şekilde kullanılmamasından dolayı sokakların daha sıkışık olması ve yerel halkın duyduğu endişeler olarak sıralanabilir (Phi, 2020: 2095). Aşırı turizmin diğer sonuçları ise, misafirperverliğin yok sayılmaya başlanması, özellikle turistik alanlarda bulunan konaklama yerlerinin fiyatlarındaki artış, güvensizliğin ortaya çıkışı, yerel halkın yaşam kalitesinin bozulmaya başlaması ve kaynakların aşırı kullanımından dolayı ortaya çıkan atıklar olarak sıralanabilir (Alonso- Almeida ve diğ., 2019: 2). Atık oluşumunun bir sonucu olarak çevre sorunlarının daha da büyümesi, su sorunları ve hava kirliliğinin artması olarak belirtilmektedir (Capocchi ve diğ., 2019: 1). Aynı zamanda insanların daha fazla yere seyahat etme isteği, göl kıyıları, plajlar, küçük adaların zarar görmesi ve konaklama sayılarını artırmak için yeşil alanlara otel kurulması ve yeşil alanların tahrip edilmesi (Francis, 2018: 12) aşırı turizmin önemli sonuçlarıdır.

2.1.4. Aşırı Turizm ile İlgili Endişeler

Turizm sektörünün gelişmesi konusunda endişeli tavırlar gösteren taraf genellikle yerel halktır (Stanchev, 2018: 5). Ancak turizm sektörünün gelişmesinin kontrolsüz ilerlemesi, popüler turizm destinasyonlarının tehdit altında olabileceğini göstermektedir. Özellikle yerel halkın hissettiği endişeler, günlük yaşantılarının tahammül edilemez şekilde aşırılıklara maruz kalmasından dolayı ortaya çıkmaktadır. Turizm destinasyonlarına gelen ziyaretçiler, yerel halk için tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bu durumun nedenlerinden bazıları, ekonomik yöndeki endişeler olarak bilinmektedir. Örneğin, yaşam maliyetinin artması, ekonomik yönden eşitsizlik, konut kiralardaki artış, yiyecek ve içecek fiyatlarındaki artış, ulaşım sıkıntıları ve tarihi alanların kaybı olarak sıralanabilir (Maingi, 2019: 535-542).

Turistlerin konaklaması için yeni alternatiflerin ortaya çıkması, dairelerin günlük kiralanması için satın alınması, toplumun genelinde endişe yaratmaktadır. Bunun yanında, farklı yaşam tarzlarına sahip olan insanların daha çok bir arada yaşamaya çalışması toplumun endişelenmesine neden olmaktadır (Milano, Novelli ve Cheer, 2019: 1866).

Aşırı turizmin etkili olduğu bazı destinasyonlarda, özellikle kültürel ve fiziki öneme sahip olan eserler ve UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi'ne kabul edilen bölgeler ve eserler bulunmaktadır (Seraphin ve diğ. 2018: 1). Kültür Mirasını barındıran alanlarına çok sayıda turist gelmesi, bu bölgeler için tehdit oluşturmaktadır. Aynı zamanda yerel halkın kültür miras alanlarına yakın olmaları, onlar için endişe verici bir faktördür. Bunun nedeni, aşırı turizmin olumsuz etkilerini yakından görmeleridir (Adie, Falk ve Savioli, 2020:1738-1740). Bu endişelerin nedenlerinden biri buldukları destinasyonun kültür kaybı yaşaması olarak belirtilmiştir (Seraphin ve diğ, 2018: 4).

2.2. AŞIRI TURİZMİN YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Turizm sektöründe ve dolayısıyla turizm destinasyonlarında yaşanan herhangi bir değişiklikten en fazla yerel halk etkilenmektedir. Aşırı turizm etkisinin varlığı, yerel ve turistler arasındaki çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. turizm destinasyonlarında aşırı turizmin etkilerinin görülmesi, bölgede yaşayan yerel halkı da etkilemektedir (Barbhuiya, 2020: 5-6).

Turizm sektöründe yaşanan gelişmeler, yerel halkın üzerinde olumlu veya olumsuz bir etki yaratmaktadır. Turizm sektörünün gelişmesi kapsamında ortaya çıkan olumlu ekonomik ve sosyal etki ile olumsuz ekonomik ve sosyal etki

destinasyonlardaki uyumsuzluğun şiddetlenmesine neden olmaktadır. Turizmin bu etkileri, en çok yerel halk tarafından algılanmaktadır. Yerel halkın, olumlu etkilere cevap vermesi, turizm sektörüne verdikleri destek ile anlaşılırken; olumsuz etkiler, yerel halkın turizm sektörüne verdikleri desteği geri çekmelerinden anlaşılmaktadır. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle gelişmekte olan ülkeler kapsamında yapılmıştır (Rasoolimanesh, Jaafar, 2017: 34- 37).

Yerel halk, turizm destinasyonlarındaki aşırı turizmin etkisinden memnun değildir. Bölgeye gelen turistler ile sürekli temas halinde olan yerel halk, bu durumdan memnun olmamaktadır ve özellikle yoğun sezonlarda turistlerden uzaklaşmak için farklı yerlere gitmektedir. Literatürde de yerel halk ve aşırı turizm ilişkisini inceleyen çalışmalara bakıldığında olumsuz sonuçları daha ağır basmaktadır. Ancak olumsuz sonuçlarının yanında, yerel halk ve ziyaretçi arasındaki ilişkinin olumlu yönlerinin de olacağı belirtilmektedir. Örneğin turizm destinasyonlarında yapılan çeşitli festivaller, yerel halk ve turistlerin iletişim kurmasında etkili bir araçtır. Özellikle gastronomi festivalleri, yerel halk ve turistlerin iletişimlerini kolaylaştırmaktadır. Gastronomi turizmi, turistlerin seyahat etmesi için uygun bir faktördür. Gastronomi turizminin baskın olduğu destinasyonları ziyaret eden turistler, yerel şeflerin, yerel yiyecek ve içeceklerin merkezinde yer almaktadır. (Seraphin ve diğ., 2018: 2- 3).

Aşırı turizm, bazı şehirlerde ciddi bir değişikliğe yol açmaktadır. Bu önemli değişiklik, yerel halkın ikamet ettiği bölgeden farklı bir bölgeye gitmesidir. Örneğin Polonya'nın en büyük üç şehrinden biri olan Krakow üzerine yapılan araştırmada, ikamet eden yerel halkın sayısında ciddi azalmalar yaşanmıştır. Yapılan bu araştırmaya göre, 13 yıl içerisinde ikamet eden yerel halkın sayısında %35,5'lik bir düşüş yaşandığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak da AirBnB ve HomeAway gibi dijital kiralama platformlarının yaygınlaştırılması gösterilmiştir (Szromek ve diğ. 2020: 12).

2.2.1. Yerel Halkın Kalabalık ve Aşırı Turizme Karşı Algıları

Yerel halk tarafından algılanan kalabalık, bölgeye gelen ziyaretçilerin belli bir yerdeki kalabalığı olarak belirtilmektedir. Algılanan kalabalık, insan yoğunluğundan dolayı oluşan sıkışıklık ve buna bağlı olarak diğer olumsuz etkilerin ortaya çıkmasıdır. Özellikle yerel halk buldukları bölgedeki taşıma kapasitesinin artması sonucunda kalabalık etkisini algılamaktadırlar. Yerel halk tarafından algılanan kalabalık, genellikle bireysel ve çevresel etkenlerden kaynaklanmaktadır. Bireysel etkiler yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, tutum, motivasyon, deneyim ve beklenti iken çevresel etkiler ise; mevsimlik ziyaret zamanları olarak belirtilmektedir (Jin, Hu ve Kavan, 2016: 2).

Yerel halkın kalabalık ile ilgili algısı sonucunda ziyaretçilere karşı bakış açılarının değişimine sebebiyet vermiştir. Literatürde bu alandaki ilk çalışmalarda taşıma kapasitesi olarak incelenen algı, kalabalık algısıdır. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda, kalabalık algısının tamamen olumsuz bir deneyim olmadığı görülmektedir. Yerel halkın destinasyonlardaki kalabalıktan dolayı bölgeden ayrılmak istemesi geçerli ancak yeterli bir neden olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle kalabalıklaşma, olumsuz bir duruma yol açacağı gibi olumlu bir duruma da neden olabilmektedir (Muler Gonzalez, Coromina Soler ve Gali, 2018: 278- 279). Buna göre yerel halkın aşırı turizm ve kalabalık ile ilgili algılarında değişimlerin yaşanması olağan bir durumdur. Aynı zamanda kalabalıkta başkalarının davranışları, yüz ifadeleri, jestleri, bağırma gibi etkiler de kalabalık algısındaki değişimlerin nedenlerindedir (Lee, Graefe, 2003: 2).

Özellikle yerel halk, turist yoğunluğundan dolayı ortaya çıkan kalabalık karşısında stres altına girerek günlük yaşamlarında özgür hareket edememektedir. Aynı zamanda turistlerin kalış sürelerinin değişmesi de kalabalık etkisine neden

olmaktadır. Günübürlük gelen turistler, sokakları daha sıkışık hale getirerek kalabalığın etkisini artırmaktadır. Daha da önemlisi, günübürlük gelen turistlerin farklı ülkelerden gelmesi ve farklı dilleri konuşması, olumsuz kalabalık algılarının yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Bir bölgenin turist yoğunluğundan olumsuz etkilenmesinin yanı sıra, daha deneyimli turistler ile yerel halkın etkileşim içinde olması kalabalık algılarının olumlu yönleri arasındadır. Örneğin sokak müziği ve sokak performanslarını izlemek ve dinlemek genellikle iyi bir fırsat olarak değerlendirildiğinde turistler ve yerel halk açısından olumlu algı yaratmaktadır (Popp, 2012: 57- 64). Diğer bir örnek ise, festival kapsamında gelen turistlerin yoğunluğunun olumlu olarak algılanmasıdır. Festivaller kapsamında yaşanan kalabalığın varlığı, turistik deneyime katkı sağlamaktadır. Çünkü festivale katılan kişiler, oradaki insan kalabalığından rahatsız olmamakta ve hatta bu durumdan heyecanlanarak keyif almaktadır (Kim, Lee ve Sirgy, 2016: 295).

Turizm sektörü yerel halkın yaşam kalitesini etkileyen bir sektördür. Turizm destinasyonlarında yaşanan turist yoğunluğu, önceki yıllarda da araştırmalara konu olmuştur. Ancak son yıllarda ortaya çıkan aşırı turizm kavramını aşırı kalabalık kavramı ile karıştırmamak gerekir. Aşırı turizm, turizm destinasyonlarındaki turist yoğunluğu sebebiyle mevcut bölgeye aşırı yüklenen bir durum olarak bilinmektedir. Bu durum, yerel halkın aşırı turizm ve kalabalık kavramları ile ilgili algısını değiştirmektedir. Yerel halkın, aşırı turizm kavramı ile ilgili algılarını etkileyen faktörlerden bazıları, bölgede artan turist akışı, trafik, erişim sıkıntısı, bölgenin aşırı kalabalık olması ve bu nedenle ortaya çıkan turizm ve turist karşıtı tepkilerdir (Zucco, Flores Limberger, Souza Farias, Foletto Fiuza ve Morgana Boos de Quadros, 2020: 1- 4).

2.2.2. Destinasyonlarda Aşırı Turizm Kavramına Yönelik Araştırmalar

Literatürde aşırı turizm kavramı ile ilgili olan çalışmaların son yıllarda ortaya çıktığı ve bu çalışmaların da devam ettiği görülmektedir. Ancak önceki yıllarda aşırı turizm kavramı yerine, taşıma kapasitesi kavramına yer verilmiştir. Destinasyonların aşırı ziyaretçiye maruz kalması, fiziksel ve çevresel açıdan bozulmaların yaşanması çalışmalara önceki yıllarda dahil olan bir konudur.

1960' lı yıllarda taşıma kapasitesi kavramı ortaya çıkmıştır. Özellikle vahşi doğa yaşamı üzerine yapılan taşıma kapasitesi araştırmalarında, çevresel etkilerin daha gözle görülür bir biçimde ortada olduğu görülmüştür. O dönemdeki ekonomik olarak yaşanan sorunlar nedeniyle, turizmden elde edilen gelir ülkeler için önemli bir kaynak olarak düşünülmektedir. 1980'lere gelindiğinde ise, taşıma kapasitesi kavramına bakış açısı değişmeye başlamıştır. Bu süreçte sorun yaratmayan turist sayıları, turist yoğunluğunun artmasıyla birlikte sorun olmaya başlamıştır (Butler, 1996: 285- 286).

Butler (2019: 208), destinasyonlardaki turist yoğunluğunun, destinasyonların kalabalık etkisi altında olmasının yeni olmadığını, daha önceki çalışmalarda mevcut olduğunu belirtmiştir. Ancak aşırı turizm kavramının ortaya çıkması ile birlikte, araştırmaların rotası bu yöne çevrilmiştir. Son yıllarda da çalışmalara dahil edilen aşırı turizm kavramı, taşıma kapasitesi kavramı ve kalabalıklaşma kavramı ile ilgili öne çıkan çalışmalara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4: Turizm Destinasyonları Üzerindeki Aşırı Turizm Etkilerine Yönelik Araştırmalar

YAZAR / YILI	ARAŞTIRMANIN ADI	ARAŞTIRMANIN AMACI	METODOLOJİ	SONUÇ
R. W. Butler, 1996	The Concept of Carrying Capacity for Tourism Destinations: Dead or Merely Buried?	Bu makale, taşıma kapasitesi kavramını araştırmaktadır.	Literatür taraması.	Araştırma sonucuna göre turizm etki anlamına gelmektedir. Taşıma kapasitesi ise turizmin etkilerini değiştirmektedir.
Geoff Kearsley, Duane Coughlan, 1999	Coping with Crowding: Tourist Displacement in the New Zealand Backcountry	Çalışmanın amacı, bir kişinin yaşadığı kalabalıklaşma boyutunu ölçmektir	Nicel Yöntem/ Anket.	Yeni Zelanda' da kalabalıklaşmadan dolayı yer değiştirme hareketi olduğu sonucuna varılmıştır.
Hoon Lee, Alan R. Graefe, 2003	Crowding at an arts festival: extending crowding models to the frontcountry	Çalışmanın amacı, algılanan kalabalık kavramını ve mevcut kalabalık modellerini karşılaştırmaktır.	Nicel Yöntem / Anket	Festival katılımcılarının durumsal ve çevresel olarak kalabalığı hissettikleri sonucuna varılmıştır.
Qian Jin ve Philip Pearce, 2011	Tourist Perception of Crowding and Management Approaches at Tourism Sites in Xi'an	Çalışmanın amacı, ziyaretçilerin kalabalıklaşma algılarını tanımak ve Çin'in Xi'an bölgesindeki kalabalık	Karma Yöntem / Anket – Gözlem	Araştırma sonucunda, ziyaretçi sayılarının konuma, günün saatine ve mevsime göre önemli ölçüde değişiklik

		yönetimi yaklaşımlarını belirlemek.		göstermiştir.
Monika Popp, 2011	Pozitive and Negative Urban Tourist Crowding: Florance, Italy	İtalya/ Floransa'da kalabalık kavramını negatif ve pozitif olmak üzere şehir turizmi ve turistler bakımından incelemek.	Nitel Yöntem / Görüşme	Çalışma, Floransa'da hem negatif hem de pozitif kalabalığın olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda turist deneyimi, yaş, milliyet açısından farklı turist gruplarına ve farklı kalabalık şehirlere odaklanması gerektiğini belirtmektedir.
Enrique Novarro Jurado, Lonela Mihaela Damian ve Antonio Fernandez-Marales, 2013	Carrying Capacity Model Applied in Coastal Destinations	Çalışmanın amacı, aşırı kalabalığı algılayan turistlerin bölgeden ayrılma yüzdesini belirlemek, turistlerin aşırı kalabalıklaşmayı nasıl algıladıklarını belirlemek ve aşırı kalabalık sorunlarını araştırmaktır.	Nicel Yöntem / Anket / 739 Katılımcı	Sonuçlar, turistlerin %27'sinin kalabalığı algıladığı, %49'unun algılamadığı, %24'nün de kararsız olduğunu göstermiştir.
Dohee Kim, Choong-Ki Lee ve M. Joseph Singy, 2016	Examining the Differential Impact of Human Crowding Versus Spatial Crowding on Visitor Satisfaction at a Festival	Çalışmanın amacı, festival kapsamında mekansal kalabalık olmanın olumlu veya olumsuz etkilerin ziyaretçi memnuniyeti üzerindeki etkisini incelemek.	Nicel Yöntem / Anket / 409 Katılımcı	Bu çalışma doğrultusunda, insan kalabalığının iyi bir festival ortamında olumlu etki yaratabileceğini ancak mekansal kalabalık olmanın kontrol edilmesi ve yönetilmesi gerektiğini, eğer yönetilmezse olumsuz sonuçların ortaya çıkacağını

				söylemektedir.
Jens Kr. Steen Jacobsen, Nina M. Iversen, Leif E. Hem, 2019	Hotspot crowding and over-tourism: Antecedents of destination attractiveness	Çalışmanın amacı, turistlerin algıladığı yoğunluk, kalabalığın değerlendirilmesi ve turistik destinasyon üzerine çalışmaları iletmeğdir.	Nicel Yöntem / Anket / 1324 Katılımcı	Turist yoğunluğunun fazla olduğu destinasyonlarda iyileştirmeler yapılması ve bölgedeki turizm çalışmalarının önüne geçilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.
Sandra Navarro-Ruiz, Ana B. Casado- Diaz, Joseph Ivars- Baidal,2019	Cruise Tourism: the role of shore excursions in the overcrowding of cities	Çalışmanın amacı, krvaziyer turizminin, kıyı kesimler üzerindeki etkisi ve önemini araştırmak. Aşırı kalabalığın etkisinde olan Barcelona ve Valensiya şehirlerine odaklanmaktadır.	Öncelikle, turistik turların gerçekleştirildiği bölgeleri belirleyerek seçilen destinasyonlar kapsamın web analizi yapılmıştır. Kullanılan yöntem, çoğaltma mantığına dayalı çoklu durum çalışmasıdır.	Her iki destinasyon için de liman kenti bölgelerinin, yalnızca bazı kısımlarının turistik alan olarak kabul edilebileceğini göstermektedir. Bunun nedeni krvaziyer yolcu gemileriyle destinasyonlara gelen turistlerin, tarihi ve kültürel cazibe merkezlerine yoğunlaşmasıdır.
Christian Eckert, Daniel Zacher, Harald Pechlaner, Philipp Namberger ve Jürgen Schmude, 2019	Strategies and measures directed towards overtourism: a perspective of European DMOs	Çalışmanın amacı, bir destinasyon düzeyinde aşırı turizm etkisi ile başa çıkılmak ve geleceğe yönelik stratejiler belirlemektir.	Nitel Yöntem / Görüşme	Çalışma, aşırı turizmin, turizm sektörü gelişimi içerisinde büyük bir bileşen olarak anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı zaman da bazı paydaşların aşırı turizm ile ilgilendiği ve önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.
				Bu çalışma sonucunda,

<p>Anna Dora Saeparsdottir ve C. Michael Hall, 2020</p>	<p>Visitor Satisfaction in wilderness in time of overtourism: a longitudinal study</p>	<p>Bu çalışma, aşırı turizm etkisinin yoğun olarak görüldüğü İzlanda da bir bölge olan Landmannalaugar da, zaman içinde değişen turist kullanımlarını ve memnuniyetini incelemek.</p>	<p>Nicel Yöntem / Anket / 2931 Turist</p>	<p>algılanan kalabalığın yıllar içerisinde önemli ölçüde artış gösterdiği görülmektedir. Özellikle cinsiyet, yaş, seyahat arkadaşları, kalış türleri, bölgenin tekrar ziyaret edilip edilmeme kararı kalabalığın artmasında etkili olmuştur. Araştırma sonucunda 2000 yılına kıyasla, 2019 yılında bölgedeki turist yoğunluğunun arttığı gözlemlenmiş ancak seyahat edenler arasında herhangi fark bulunamamıştır.</p>
<p>Mohamed Reda Khomsi, Lyla Fernandez-Aubin ve Louise Rabier, 2020</p>	<p>A Prospective Analysis of Over Tourism in Montreal</p>	<p>Bu çalışmanın amacı, turizm kalabalıklaşma olgusu hangi durumda aşırı turizm olarak nitelendiriliyor? Ve bir destinasyon yöneticisinin aşırı turizmi önlemek için gereken göstergeler nelerdir? Sorularını yanıtlamak.</p>	<p>Nitel Yöntem / Döküman</p>	<p>Montreal bölgesinin aşırı turizmden etkilendiğini söylemek mümkündür. Özellikle en turistik bölgeler, aşırı turizm etkisinden daha çok muzdariptir.</p>

Turizm destinasyonları üzerindeki araştırmalara yer veren tablo, destinasyonlarda açılan taşıma kapasitesi, turist yoğunluğundan kaynaklanan kalabalıklaşma ve son yıllarda bu kavramların yerine gelen aşırı turizm kavramı dahilinde olan araştırmaları barındırmaktadır. Turizm literatüründe de şehirlerin kalabalıklığı ile ilgili sorunları ele alan araştırmalar genellikle, taşıma kapasitesine yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle, destinasyonlardaki gelişim sürecinin başarısının bir sonucu olarak ortaya çıkan aşırı turizm, bu başarının bir sorunu olarak belirtilmektedir (Namberger ve diğ, 2019: 455). Bunun yanında tablo, sadece destinasyonlar ile ilgili değil, bu kavramların yerel halk üzerindeki etkilerini barındıran araştırmaları da vurgulamaktadır. Sonuç olarak ilgili araştırmalar çerçevesinde aşırı turizmin hem destinasyonlar hem de yerel halk üzerindeki etkisinin mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM DESTİNASYONLARINDAKİ YEREL HALKIN GÖZÜNDEN KALABALIK VE AŞIRI TURİZM: BOZCAADA ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Bu çalışma ile aşırı turizm kavramı ve bu kavram doğrultusunda Bozcaada yerel halkının aşırı turizme karşı algılarının turizm literatürü açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Aşırı turizm kavramı turizm literatüründe son yıllarda önemli oranda yer edinmeye başlamıştır. Son yıllarda artan bir ilgi olmasına rağmen, mevcut literatür ve bu alandaki bilgi birikiminin kısıtlı olduğunu söylemek mümkündür. Destinasyonlarda turist sayısının ciddi oranda artması ve bu doğrultuda aşırı turizmin yaşanması, bölgedeki yaşam kalitesinin bozulması, yerel halkın günlük yaşamlarının zorlaşması, yerel halkın genel refahı gibi çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Böylelikle bu sorunlar yerel halkın algılarında ciddi değişikliklere yol açmaktadır. Dolayısıyla bu alanda yerel halkın bakış açısını anlamak gerek turizm literatürü gerekse bu bölgelerde faaliyet gösteren işletmeler ile yerel yönetimler açısından önem arz etmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bir konunun araştırılmasında, keşfedilmesinde ve ortaya çıkarılmasında nitel araştırmalar kullanılabilir (Kurnaz, 2016: 6). Araştırmacılar, insanların

deneyimlerini, bu deneyimlere nasıl anlam yüklediklerini, nasıl yorumladıklarını anlamaya çalıştığında nitel araştırma yapmaktadır (Merriam, 2013: 5). Nitel araştırmalarda genel olarak görüşme, gözlem, odak grup görüşmesi ve doküman inceleme yöntemleri kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda, verilerin geçerli ve doğru olması açısından araştırmacı, konusuna ve hedef kitlenin özelliğine göre birden fazla araştırma tekniğinden yararlanabilmektedir (Karataş, 2015: 69). Buna göre, Bozcaada'da yaşayan yerel halkın, aşırı turizmden nasıl etkilendiği ve etki doğrultusunda aşırı turizme karşı algılarına yönelik derinlemesine bir içgörü elde edilmesi amacıyla çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılan derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Bu araştırmanın evrenini oluşturan Bozcaada, Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alan, Çanakkale iline bağlı bir ilçedir. Türkiye'nin üçüncü büyük adası olan Bozcaada, yaklaşık 2500 kişiden oluşan Türk ve Rum nüfusunun birlikte yaşadığı bir adadır. Yıllar içerisinde azalarak yaklaşık 25-30 kişiye düşen Rum nüfusuna rağmen ada, halen bu iki kültürün izlerini taşımaktadır. Birden fazla bakir koy mevcut olmasının yanında, bu bölgelerde bağ evleri ve konaklama tesislerinin mevcudiyeti ve doğal güzellikleri barındırması, sosyal medya etkisi gibi sebeplerle Bozcaada, yoğun turist talebinin olduğu bir destinasyon haline gelmiştir.

Destinasyonlardaki turist gelişlerinin fazla olması ile birlikte ortaya çıkan aşırı turizm ve aşırı turizmden etkilenen yerel halkın algılarını ve davranışlarını inceleme amacına sahip olan bu çalışmada, araştırma evreni olarak Bozcaada'da yaşayan ada yerlileri seçilmiştir. Bozcaada yaz aylarında kısıtlı bir sezon dönemine sahip olmasının da etkisiyle belirli zaman aralığında oldukça yoğun bir turist talebiyle karşılaşmaktadır. 2021 yazında Bozcaada'daki konaklama tesislerindeki

doluluk oranı %100'e ulaşmış, turist sayısının günlük 15.000 kişiye ulaştığı hatta bu sayının gününbirlik ziyaretçilerle yaklaşık 20.000 civarında olduğu görülmüştür (www.bozcaada.bel.tr) Ada olmasının bir getirisi olarak sınırlı alana sahip olması, kalabalıkların etkisinin yoğun bir şekilde hissedilmesini sebep olmakta ve bu durum insanlar tarafından özellikle sosyal medya üzerinden ifade edilmektedir. Doğal güzellikleri, koyları, şehir merkezindeki tarihi dokusunun yanında; bağların mevcudiyeti ile adaya özgü çavuş üzümü gibi ürünlere sahip olması özgün üreticilerin mevcut olduğu şarapçılık alanında da seçenekler sunması gibi özellikler adanın gastronomik olarak da insanların tercih ettiği bir destinasyon haline gelmesine sebep olmuştur. Bu aşırı talebin yanında adaya gününbirlik ziyaretlerin de yoğun olması ile birlikte ada bu talebi karşılama noktasında sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Bütün bu nedenler, araştırmanın konusu olan aşırı turizm kavramını incelemek ve yerel halkı dinlemek açısından Bozcaada'yı doğru bir araştırma alanı haline getirmektedir.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu tez kapsamında, nitel araştırma tekniklerinden görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Görüşme, insanların deneyimlerini, tecrübelerini, duygularını ve algılarını anlamak ve yorumlamak için uygun olan önemli bir yöntemdir (Yıldırım, 1999: 10). Ayrıca, insanların duygu ve algılarını anlayıp nasıl yorumladıkları ile ilgili fikir edinme fırsatı vermektedir (Mack, 2005: 30). Etkili ve başarılı bir görüşme için, açık ve anlaşılır bir şekilde araştırma konusunu belirlemek, yine açık ve anlaşılır araştırma sorusuna sahip olmak ve soruların sorulacağı uygun ve bilgili katılımcılar gerekmektedir. Araştırma sorusunun yöneltildiği kişilerin bilgileri, araştırmanın gidişatı ve araştırmaya yol göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle saha araştırması sürecinde belirtilen kriterler, araştırmacıyı amaçlı örnekleme yoluna sevk etmektedir. Amaca uygun örnekleme göre, araştırmacı keşfetmek, anlamak, farkında olmak ve bilgi kazanmak için uygun bir örneklem seçimi yapmaktadır

(Merriam, 2013: 76). Buna göre, bu tez çalışmasında yürütülen saha araştırması, amaçlı örneklem yolu ile araştırma amacına uygun cevaba sahip olan kişiler aracılığıyla yürütülmüştür.

Araştırma soruları konu ile ilgili literatür araştırması sonucunda elde edilmiştir (Trifanova, 2019: 41, Phuyal, 2020: 106). Sorular araştırma kapsamında düzenlenmiş ve soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra akademisyen ve turist rehberlerinden oluşan alanında uzman olan toplam 5 kişiye gönderilmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda sorular araştırmaya uygun olarak tekrar düzenlenmiştir. Gereksiz görülen ifadeler soru formundan çıkarılmıştır.

Bozcaada'da yürütülen saha araştırmasında, ada yerlileri ile görüşmeler yapılmıştır. Ancak kaç kişi ile görüşüleceği, sorulan sorulara, toplanan verilere ve araştırma için yararlı olacak olan kaynaklara bağlıdır. Merriam (2013: 79), doygunluk ve aşırılık noktasına ulaşıncaya kadar verilerin toplanmasını önermektedir. Buna göre, bu tez çalışmasında araştırmacı, saha çalışması sürecinde, katılımcıların yanıtlarının kendini tekrar etmeye başlamasının ardından verilerin kendini tekrar etmesi ile birlikte doyum noktasına ulaştığını göz önünde bulundurarak veri toplamaya son vermiştir.

Veri toplama süreci, 5 Haziran 2021 tarihinde başlamış, 14 Temmuz 2021 tarihinde sona ermiştir. Verilerin toplama süreci, araştırmanın konusu doğrultusunda, turist gelişlerinin en yoğun olduğu yaz aylarında gerçekleştirilmiştir. Bozcaada bölgesinde yürütülen saha çalışmasında toplam 19 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Katılımcılara kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılmıştır. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime ulaşılır (Sığırı, 2018: 127). Bu durum kartopunun büyümesine benzetilir ve örneklem genişletilir. Buna göre, katılımcılara bir diğer kişinin yönlendirmesi ile ulaşılmıştır. Gün içerisinde müsait olmayan ve görüşme yapmayı kabul eden katılımcılarla farklı bir gün için randevulaşarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın doğru ve akıcı bir şekilde ilerleyebilmesi için uygun bir saha ortamının olması gerekmektedir. Bu tez kapsamında yürütülen saha araştırmasında katılımcıların hepsi ses kaydı alınmasına izin vermiştir. Ancak, K18 görüşme yapmaktan hoşlanmadığını belirterek, soruları kendisi okuyup cevaplamış ve bunları ses kaydı olarak alınmasına onay vermiştir. Verilerin kendini tekrar etmesi ve doyum noktasına ulaşmasından sonra 14 Temmuz 2021 tarihinde K19 ile yapılan 19. görüşme ile birlikte görüşmeler sonlandırılmıştır.

3.5. VERİ ANALİZ SÜRECİ

Verilerin analiz süreci, araştırma kapsamında üzerinde en çok yoğunlaşılacak aşamalardan birisidir. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler kapsamında ortaya çıkan bilgilerin anlamlandırılması, organize edilmesi ve çıkarım elde edilmesi veri analizinin ilk aşamalarından biridir (Merram, 2013: 163). Veri analiz sürecinin amacı, toplanan her veriden anlamlı bilgiler çıkarmaktır (Çelik, Baykal ve Memur, 2020: 381).

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler, profesyonel bilgisayar destekli nitel bir veri analiz programı olan MAXQDA 20 ile analiz edilmiştir. Özellikle nitel araştırmalar kapsamında yürütülen çalışmalar için bu tür veri analiz programları

kullanılmaktadır. MAXQDA, 1989 yılından beri araştırmacılar tarafından kullanılmakta olup, halen araştırmacılar tarafından tercih edilen profesyonel bir yazılım programıdır.

Nitel araştırmalarda, veri analizinin ilk aşaması verilerin toplanması ve tamamlanmasıdır. İkinci ve üçüncü aşamalar, verilerin ayrılması ve daha sonra bir araya getirilmesi sürecidir. Daha sonra verilerin kodlanması ve ardından yorumlama, değerlendirme ve sonuç aşamasıyla bitirilmektedir (Kurnaz, 2016: 29).

Saha çalışması boyunca, verilerin toplanmasına devam edilmiştir. Bu tez çalışması kapsamında yürütölen saha çalışması, verilerin doyum noktasına ulaşması ile sonlandırılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler, Microsoft Word dosyasında yazılı metin haline getirilmiştir. Araştırmacı, katılımcılardan elde edilen verilerin deşifresini sağlarken, tekrar tekrar dinleyerek, güvenilir bir sonuç elde etme süreci içerisinde olmuştur. Aynı zamanda verilerin deşifresi hiçbir yorum katılmadan direkt olarak yazılı metne çevrilmiştir.

Kodlamalar, nitel araştırma sürecinin en önemli aşamalarından birisidir. Kodlamalar, katılımcılarla yapılan görüşmelerin sonucunda ortaya çıkan algılar, düşünceler, duygular somut belge ve kaynak oluşturmaktadır (Paramesvaran, Ozawa-Kirk ve Latendresse, 2020: 633). Bir başka deyişle, görüşmeler kapsamında elde edilen veriyi, kategorilere ayırmak, bir öneri geliştirmek, tercümesini yapmak gibi süreçlerde araştırmacı tarafından ortaya çıkarılmış ifadeler olarak belirtilmektedir. Saldana (2019: 4), kodlamaları bir kitabın, filmin veya şiirin başlığının belirtilen eserlerin ana temasını açıkladığı gibi bir kodun da verinin ana konusunu belirttiğini söylemektedir. Buna göre araştırma sürecinin etkin bir şekilde sürdürölmesi için, kodlamaların da başarılı bir şekilde yürütölmesi gerekmektedir. Kodlama süreci devam ettikçe, araştırmacının devamlı bir şekilde yorumlaması ve derinlemesine anlamlandırması gerekmektedir (Williams, Moser, 2019: 47).

Bu tez çalışması kapsamında yürütülen saha araştırmasından elde edilen veriler, tümevarımsal bir yol ile kodlanmıştır. Literatürde grounded teori (Gömülü Teori) olarak bilinen araştırma yaklaşımı bu tez çalışması kapsamında kullanılmıştır (Timmermans, Tavory, 2012: 168). Gömülü teoriye göre, veriler üç aşamalı çözümleme yöntemi ile kodlanmaktadır. İlk olarak açık kodlama aşaması ile başlanmıştır. Açık kodlama, verilerin ilk toplandığı aşamada yapılan kodlamadır. Kategorilerin ve alt kodların oluşturulmasındaki hazırlık sürecini içermektedir. Ardından eksen kodlamalar ile devam edilmiştir. Eksen kodlamalar, verilerin üzerinden tekrar geçme sürecidir. Açık kodlamalardan farklı olarak, veriler arasında bağlantı kurma sürecidir. Başlangıçta ortaya çıkan kodlara yeni kodlar veya yeni fikirler eklenebilir (Bulduklı, 2019: 11). Son olarak, seçici kodlama verilerin son kez gözden geçirilmesini ve ana kategorilerin belirlenmesini kapsamaktadır. Seçici kodlama, tüm verilerin ve tüm kodların ayrıntılı bir şekilde incelenmesini kapsamaktadır. Daha önce belirlenen temalar ve kategoriler düzenlenir ve yeniden adlandırılır (Sığırı, 2018: 198).

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde saha araştırması kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin kodlanmasında tümevarımsal bir yol izlenmiştir. Bunun nedeni, saha araştırması kapsamında elde edilen verilerin analizinin olabildiğinde nesnel olmasını sağlamaktır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu tez çalışması kapsamında yürütülen saha araştırması sonucunda elde edilen görüşmeler, 5 Haziran 2021 tarihinde başlamış, 3 Temmuz 2021 tarihleri arasında Bozcaada'da yaşayan yerel halktan 19 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılara ait yaş, cinsiyet, meslek ve katılımcıların kaç yıldır Bozcaada'da yaşadıklarına ait bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Katılımcı Sayısı	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Katılımcıların Bozcaada'da Yaşama Süreleri
K-1	55	Kadın	Esnaf	30 Yıl
K-2	58	Kadın	Emekli	31 Yıl
K-3	53	Kadın	Esnaf	27 Yıl
K-4	60	Erkek	Emekli	61 Yıl
K-5	48	Erkek	Taksi Şoförü	26 Yıl
K-6	38	Kadın	Esnaf	21 Yıl
K-7	58	Erkek	Şarap Üreticisi	58 Yıl
K-8	33	Erkek	Mühendis	9 Yıl
K-9	32	Kadın	Esnaf	31 Yıl
K-10	65	Erkek	Memur	52 Yıl
K-11	44	Erkek	Esnaf	20 Yıl
K-12	27	Erkek	Garson	5 Yıl
K-13	59	Kadın	Esnaf	59 Yıl
K-14	30	Erkek	Feribot Çalışanı	30 Yıl
K-15	25	Kadın	Garson	18 Yıl
K-16	41	Kadın	Esnaf	23 Yıl
K-17	40	Kadın	Esnaf	10 Yıl
K-18	32	Kadın	Esnaf	13 Yıl
K-19	36	Erkek	Gazeteci	27 Yıl

Tablo 5: Katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Meslek ve Bozcaada'da Yaşadıkları Yılı Gösteren Tablo

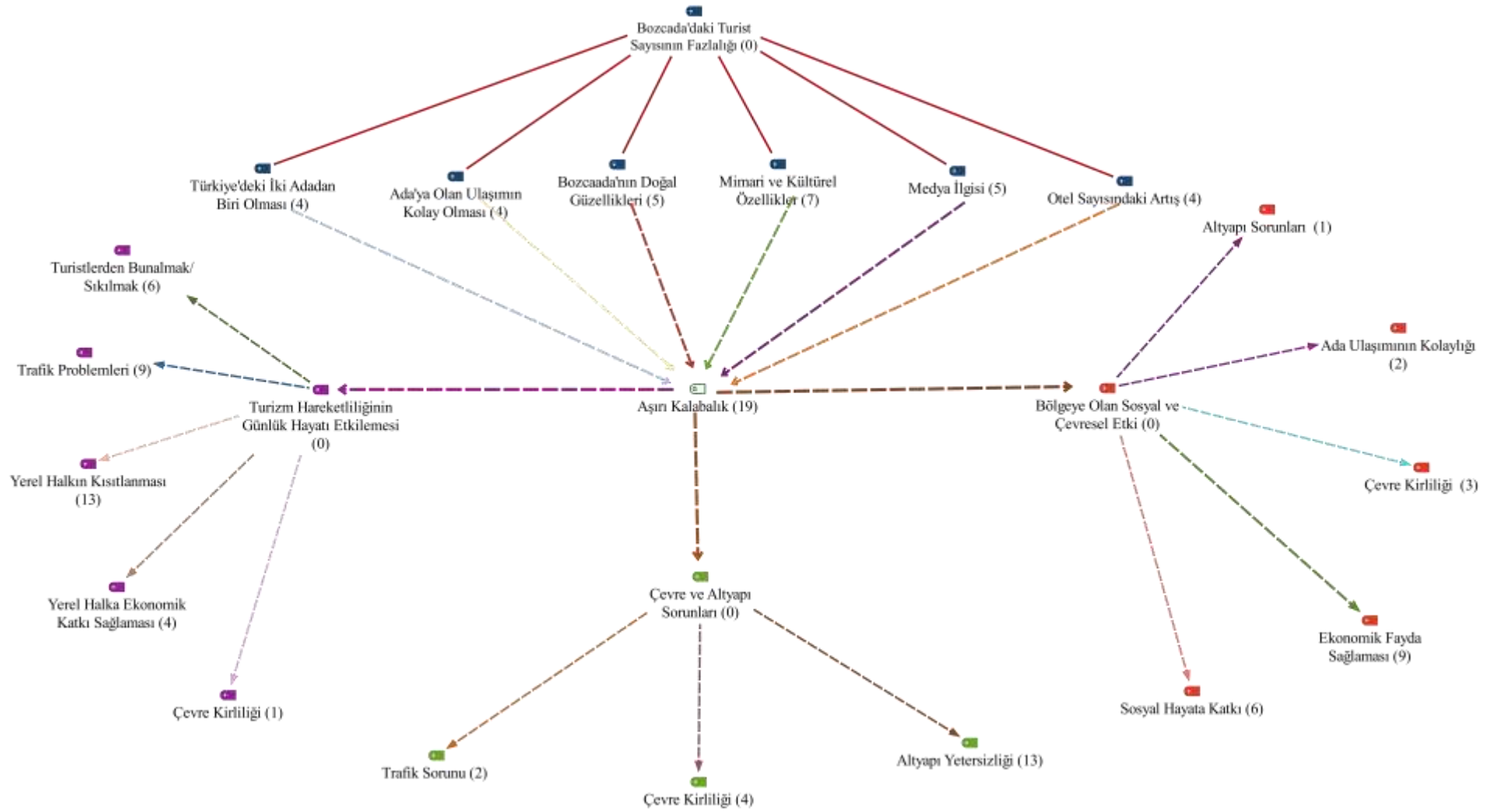
Görüşmeler, 25 yaşından büyük ve Bozcaada'da yaşayan yerel halk ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar arasında sadece **K2** ve **K4** mesleklerinden emekli olarak ayrılmıştır. Bozcaada'daki hizmet veren işletmelerin birçoğu, bölgede yaşayan yerel halk tarafından yönetilmektedir.

4.2. BOZCAADA'DAKİ YEREL HALKIN AŞIRI TURİZME KARŞI ALGILARI

Bu bölümde, yürütülen tez çalışması kapsamında, Bozcaada'da yaşayan yerel halkın, aşırı turizme karşı algıları, elde edilen bulgular ışığında açıklanmaktadır.

Şekil 2'de gösterilen ifadelerle bakıldığında, aşırı turizme neden olan faktörler ve aşırı turizm sonucunda ortaya çıkan etkiler gösterilmektedir. Bozcaada'nın Türkiye'deki iki adadan biri olması, Adaya olan ulaşımın kolay olması, Bozcaada'nın doğal güzellikleri, mimari ve kültürel özellikler, medya ilgisi, otel sayısındaki artış, aşırı turizme neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Bunun sonucunda aşırı turizmin yerel halk ve Bozcaada genelinde bazı etkileri ortaya çıkmıştır. Çevre ve altyapı sorunları, Bozcaada'ya olan sosyal ve çevresel etkisinin yanında, yerel halkın günlük yaşamlarını etkilemektedir. Yerel halk aşırı turizmin etkilerini genel olarak olumsuz yönde değerlendirmiştir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, ayrı başlıklar halinde aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

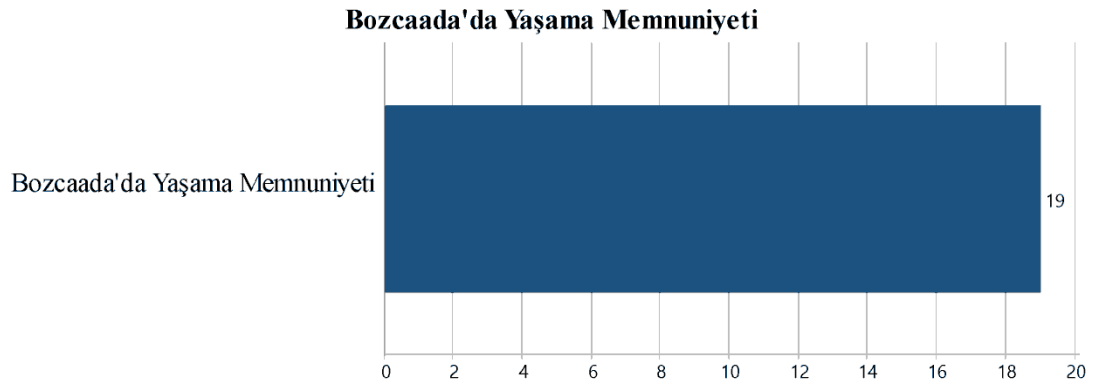

Şekil 2: Bozcaada'daki Aşırı Turizmin Etkilerinin Nedenlerini ve Aşırı Turizmin Bölgeye ve Yerel Halka Etkisini Gösterir Harita

4.2.1. Yerel Halkın Bozcaada'da Yaşama Memnuniyeti

Saha araştırmasında gerçekleştirilen görüşmeler esnasında katılımcılara, Bozcaada'da yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, katılımcılar arasından 19 kişi Bozcaada'da yaşamaktan memnun olduklarını belirtmiştir.

Şekil 3: Katılımcıların Bozcaada'da Yaşama Memnuniyetini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşmeler esnasında, Bozcaada'da yaşamaktan memnun olmadığını belirten herhangi bir katılımcı olmamıştır.

4.2.2. Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Yerel Halk Tarafından Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Bozcaada'da yaşayan yerel halk, turizm sektörü ile ilgili ne düşündükleri sorulmuştur. Yöneltilen soruya katılımcıların hepsi turizm sektörü ile

ilgili genel bir değerlendirme yapmıştır. Bu nedenle, olumlu ve olumsuz turizm sektörü değerlendirilmesi olarak iki kod belirlenmiştir. Şekil 4'te görüldüğü üzere, 19 kişinin 12'si Bozcaada'daki turizm sektörünü olumsuz olarak değerlendirirken, 7 kişi olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4: Katılımcılar Tarafından Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Değerlendirilmesini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Bozcaada'daki turizm sektörünü olumsuz değerlendiren bir katılımcı, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Turizm sektörü Bozcaada’da 2000’li yıllardan sonra yükselen bir değer. Tabii daha eski, 1990’larda başlayan bir turizm hareketliliği, 2000’lerde daha profesyonel hale geldi. 2020’ye geldiğimizde adanın artık ayrılmaz bir parçası, olmazsa olmazı. Türkiye’deki önemli turizm destinasyonları arasında, Kuzey Ege’nin en önemli turizm destinasyonuyuz şu an da. Bu gelişme tabii ki sevindirici. Ada’daki yerel insanlara, işletmecilere yararlı bir sektör. Ama tarımsal anlamda düşünürsek, turizm anlamında demeyeceğim ama bağ evleri boyutunda. Çünkü o yapılan bağ evleri, turizme dönüşmüş durumda. Bu istenmeyen bir şeydi ama Bozcaada’da turizm hareketliliği, bağ evlerinde olan yapılaşmanın da turizme yönelik olmasına yol açtı. Kısmen de bu, Bozcaada bağcılığına zarar verdi. Benim hayalimdeki turizm, bağcılığın hiçbir zaman yok olmayacağı, azalmayacağı bir Bozcaada ve ona uyumlu bir turizm. Sürdürülebilir tarım ve sürdürülebilir turizm. İkisi birbirinden olumlu bir

şekilde katkı alacak ama birbirine zarar vermeyecek. Ne yazık ki, adada bu olmadı. Belki Türkiye'nin birçok yerinde bu böyle” (K-7: 00:43- 3:00).

Bozcaada'daki turizm sektörünü değerlendiren bu katılımcı, turizm sektörünün Bozcaada için ilk yıllarda yükseldiğini, ancak daha sonra bu yükselişin adanın temel geçim kaynağı olan bağıcılığa zarar verdiğini belirtmektedir. Aynı zamanda kendisi, şarap üretimi ile ilgilendiği için, bağıcılığın hiçbir zaman zarar görmemesi gerektiğini, Bozcaada'nın özgün yapısının korunması gerektiğini belirtmektedir.

Bozcaada'daki turizm sektörünü olumsuz değerlendiren bir diğer katılımcı ise, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Çok ciddi potansiyeli var. Ama bence, son 10 yıldır popüler olmasıyla bağlantılı olarak turizm kalitesinde bir düşüş olduğunu düşünüyorum. Çünkü daha önce adaya gerçekten şarabı için, üzümü için veya buranın kültürel yapısını deneyimlemek için gelen insanlar vardı. Ama şimdi artık adaya gelmiş olmak için, sosyal medyada paylaşmış olmak için gelen insanlar var maalesef. İnsan ayırt ediyor gibi görünmek istemem ama bu kitle adaya çok zarar veriyor. Şahsi fikrim bu” (K-9: 00:55-1:39).

Bozcaada'da bir restoran sahibi olan ve turizm sektörünü değerlendiren bu katılımcı, adaya gelen turist profiline de değiştiğini ve bu durumun Bozcaada'daki turizm sektörüne zarar verdiğini vurgulamaktadır.

Bozcaada'daki turizm sektörünü olumsuz değerlendiren bir diğer katılımcı ise, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

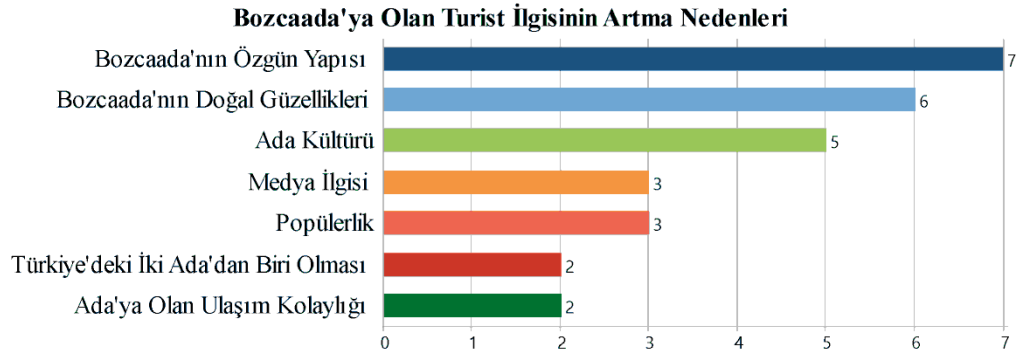
“Burada turizm sektörünün ne olduğu çok önemli. 3 bin yıldır şarap yapılıyor, dolayısıyla burada şarap turizmi vardı ama deniz turizmine ve sonra da yatak satmaya dönen turizmle hiç alakası olmayan, turizm kriterlerinin birçoğunu barındırmayan bir yere dönüştü. Yani burada turizm yapıldığını değil, birçoğu için bazıları yapıyor tabi ki hakkını vererek ama birçoğunun yatak sattığını, çarşaf sattığını düşünüyorum” (K-18: 00:25-00:58).

Bozcaada’da bir mağaza sahibi olan bu katılımcı, Bozcaada’daki turizm sektörü ile ilgili gelişmelerin büyük bir çoğunluğunun sadece para kazanmak için olduğunu vurgulamaktadır.

Buna göre, Bozcaada’daki turizm sektörünü değerlendiren katılımcılar arasından 12 kişi, turizm sektörünü olumsuz olarak değerlendirmektedir. Diğer 7 kişi ise, Bozcaada’daki turizm sektörünün, yerel halk için gelir kaynağı olduğunu, ekonomik anlamda her açıdan faydalı bir sektör olduğunu ve Bozcaada için her geçen gün artan, gelişen ve yoğunlaşan bir sektör olduğunu belirterek, olumlu değerlendirme yapmaktadırlar.

4.2.3. Turistlerin Bozcaada’ya Olan İlgisi

Görüşmeler sırasında, katılımcılar turist geliş-gidişlerinin yoğun olmasından bahsetmektedir. Bu bölümde, katılımcılara, Bozcaada’ya olan turist ilgisinin, artıp artmadığı ile ilgili soru yöneltilmiştir. Ancak turist ilgisinin artması ile ilgili soru kapsamında, 16 kişi, Bozcaada’ya olan turist ilgisinin arttığını belirtmektedir. **K-5, K-13 ve K-15’ten** turist ilgisinin artması veya azalması ile ilgili herhangi bir cevap alınamamıştır. Şekil 5’te Bozcaada’ya olan turist ilgisinin nedenleri gösterilmektedir:

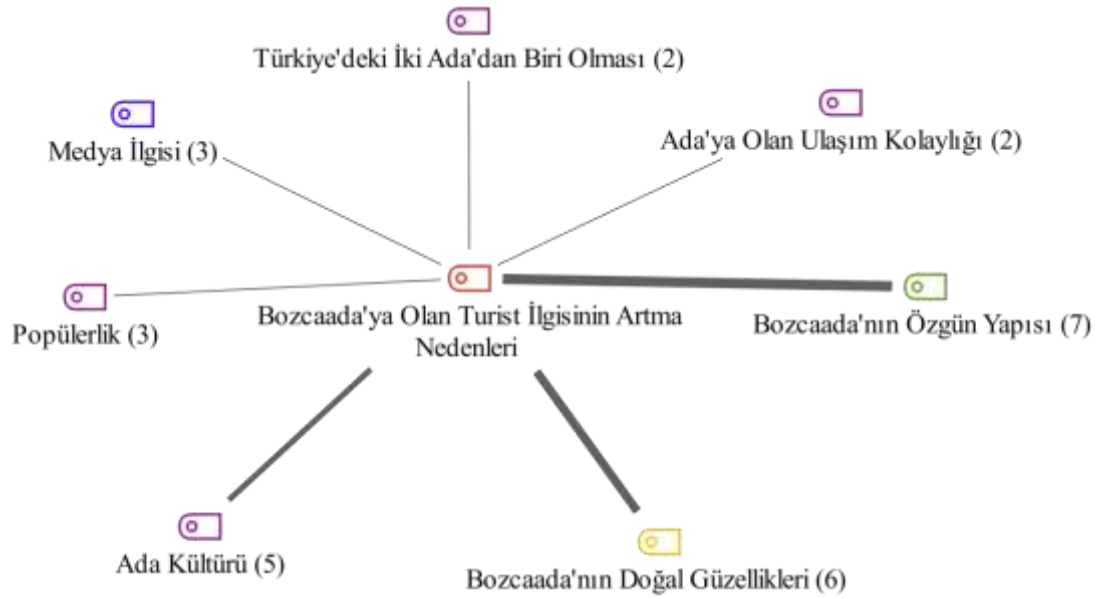
Şekil 5: Bozcaada'ya Olan Turist İlgisinin Artma Nedenlerini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşmeler sırasında, katılımcılardan alınan cevaplar kapsamında, bir katılımcı, Bozcaada'ya olan turist ilgisinin birden fazla nedeni olduğundan bahsetmektedir. **Bozcaada'nın özgün yapısı**, turist ilgisinin artması en yoğun aktarılan ifade olmuştur. Bozcaada'ya olan turist ilgisinin, **Bozcaada'nın özgün yapısından** ötürü artmasını ifade eden toplam 7 katılımcı bulunmaktadır. Örneğin, **Bozcaada'nın özgün yapısından** dolayı turist ilgisinin artmasını belirten bir katılımcı şu ifadeleri dile getirmiştir:

“Şöyle değerlendireyim, burası otantik bir yer, dokusunu koruyor. Anıtlar kuruluna bağlı bir yer. Öyle kafanıza göre bir şey yapamıyorsunuz, sit alanı burası. Kapı, pencere değiştirirken hep izin alırsınız. Dış cepheyi koruyorsunuz. Eskiden neyse, aynısını yapacaksınız. Apartman yok. İki katlı evler, küçücük evlerdir. Rum mahallesi, Türk mahallesi diye burada iki ayrı yer vardır. Daracık sokakları, parke taşlıdır Bozcaada...” (K-1: 1:06-1:42).

Katılımcının bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere, **Bozcaada'nın özgün yapısı**, eskilerden gelen bir özelliktir. Bu yapının korunması ve zarar görmemesi için belli kurallar çerçevesi içerisinde yaşamaktadırlar. Buna göre, turistlerin ilgisinin artması belirtilmektedir.

Buna göre, **Bozcaada'nın özgün yapısı, Bozcaada'nın doğal güzellikleri, ada kültürü, medya ilgisi, adaya olan ulaşım kolaylığı, Türkiye'deki iki adadan biri olması ve popülerlik** ifadelerini bir katılımcı aynı cümle içerisinde dile getirmiştir.

Şekil 6: Katılımcıların Bozcaada'daki Turist İlgisinin Artması ile İlgili İfadelerinin Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Şekil 6'da görüldüğü üzere, görüşmeler sırasında katılımcıların Bozcaada'ya olan turist ilgisinin artması ile ilgili ifadeleri, kodlu bölüm sayısına göre göstermektedir. **Bozcaada'nın doğal güzelliklerinden** dolayı artmasını ifade eden 6 katılımcı, **ada kültüründen** dolayı artmasını ifade eden 5 katılımcı, **medya ilgisinden** dolayı artmasını ifade eden 3 katılımcı görülmektedir.

Bir diğer katılımcı, **Bozcaada'nın doğal güzelliklerinden ve ada kültüründen** bahsederken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“En etkileyici taraflarından birisi, çok koyu var. Ada’da poyraz olduğunda farklı bir koyda, sakın bir denize girebilirsiniz. Lodos olduğunda farklı bir yönde farklı bir denize girebilirsiniz. Bakir koyları var. En çok yirmi kişinin denize girebileceği küçük koyları var. Kumu çok güzel...” (K-2: 1:04-1:31).

“...En etkileyici taraflarından bir diğeri de, bir de Rum mimarisinin olması, az da olsa Rum nüfusunun olması o da farklılık gösteriyor Bozcaada’da...” (K-2: 1:35-1:44).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada’nın Doğal Güzellikleri, turistlerin ilgisini çeken bir etken olarak görülmektedir. Bozcaada’da bulunan denizin farklılığı, sakın koyları turistleri etkilemektedir. Aynı zamanda bir Rum kültürünün olması, diğer turizm destinasyonlarında oranla Bozcaada’yı farklı kılmaktadır.

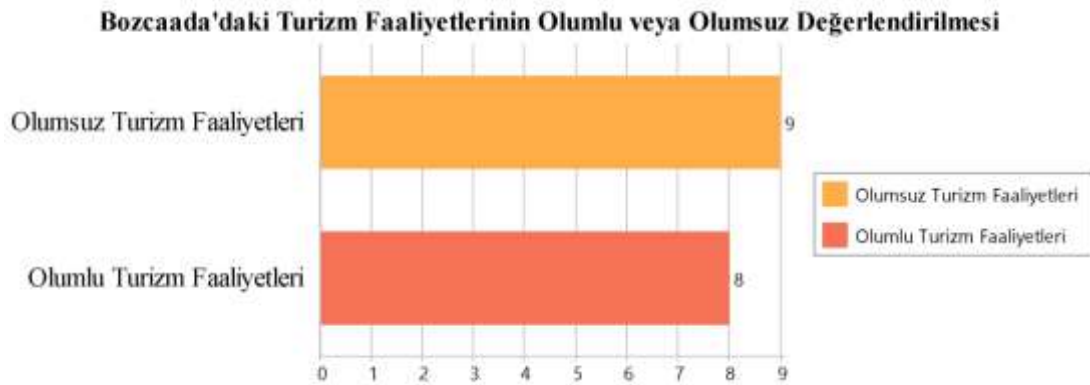
Bir diğer katılımcı ise, Bozcaada’ya olan turist ilgisinin artmasını, **medya ilgisine** bağlamaktadır. Buna göre, katılımcı konu ile alakalı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Basın, Bozcaadada çekilmiş filmlerin etkisi nedeniyle gün geçtikçe artıyor...” (K-6: 00:49-00:56).

Katılımcının bu ifadeleri, Bozcaada’nın haberlere konu olması, burada çekilen filmler ve kliplerden dolayı tanınır olmasının etkisiyle, turist ilgisinin artıyor olmasından bahsetmektedir.

4.2.4. Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerindeki Değişiklikler ve Değerlendirmeler

Bu bölümde, Bozcaada'da yaşayan yerel halka, turizm faaliyetlerindeki değişiklikler sorulmuş olup, bu faaliyetleri değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar, turizm faaliyetlerindeki değişikliklerin neler olduğunu belirterek, bu değişikliklerin olumlu veya olumsuz yönden değerlendirilmesini yapmaktadır. Turizm faaliyetlerini olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmesini 17 kişi yapmıştır. Diğer, **K-11 ve K-15** bu ifadeye dair değerlendirmede bulunmamışlardır. Aşağıdaki tabloda, bu soruyu değerlendiren 17 kişinin dağılımı verilmektedir.

Şekil 7: Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerini Olumlu veya Olumsuz Olarak Değerlendirmesini Gösterir Grafik

Görüşme yapılan katılımcılar arasından 17 kişi, Bozcaada'daki turizm faaliyetlerinden bahsederken, olumlu veya olumsuz açıdan genel bir değerlendirme yapmaktadırlar. Buna göre, Bozcaada'daki turizm faaliyetlerini olumsuz olarak değerlendiren 9 kişi, olumlu olarak değerlendiren 8 kişi bulunmaktadır. Katılımcılar arasından **K-11 ve K-15** bu soruya cevap vermemiştir. Böylelikle, diğer 17 kişinin ifadeleri kodlanmıştır.

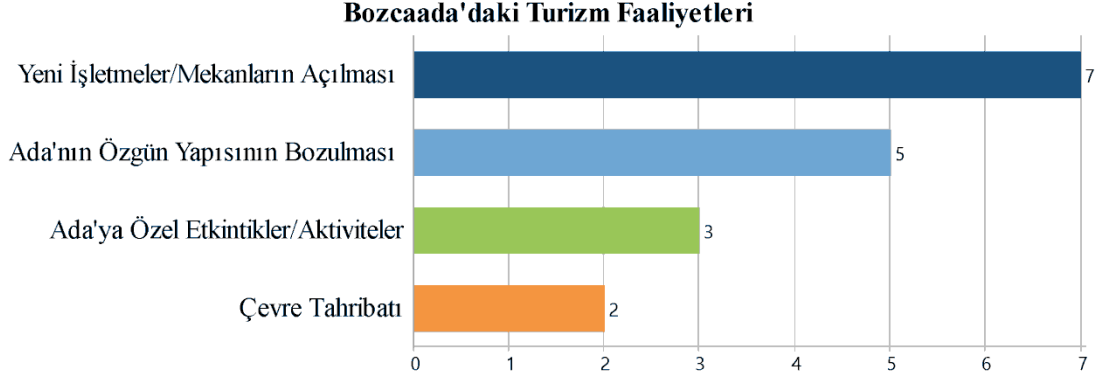
Bozcaada'daki turizm sektörünü **olumsuz** olarak değerlendiren bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır.

“Bir kere, şöyle bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Çok fazla dışarıdan hem göç aldı hem işletmeci aldı. Fakat, buradaki emlak piyasası da artışa geçtiği için çok ciddi bir rant var. Bu rantı da şehirden gelen insanlar çok rahatsız olmadan aslında giriyorlar. Ama sürekli el değiştiriyor mesela işletmeler. Sürekli yabancı birileri geliyor ve bunun da bence adaya ve buradaki yerel hayata çok zarar verdiğini düşünüyorum. Çünkü adaya yakışan ve yakışmayan bir sürü işletme var. Buranın kaldırabileceğinden daha fazla işletmeler açılıyor. Bunun doğru olduğunu düşünmüyorum. Bu zarar veriyor yani. Evet, çok fazla işletme var çok fazla alternatif var bu iyi gibi görünebilir, ama adanın bu konuda seçici, hem turist anlamında hem de işletmeci anlamında seçici davranması gerektiğini düşünüyorum. Yani herkes adada dükkan sahibi olmamalı veya her önüne gelen sadece popüler olduğu için gelmemeli. Gerçekten buraya kıymet verecek, ada değerlerine, ada insanlarını, buradaki yerel yaşamı koruyacak, kollayacak ve buna saygı gösterecek insanların gelmesi gerekiyor. Çünkü ada çok zarar görüyor. Her ne kadar şu anda kısmen korunmuş da olsa, bütün bu haşin popülariteye karşı korunmuş olsa da giderek zarar görüyor. Denizi de bağları da zarar görüyor. İnsanlar bağ satıp işletmeci olmaya kalkıyor. Geçim kaynakları değişiyor. Toprak bırakılıyor, o da çok üzücü oluyor. Daha yüksek kira veren kiracıya veriyorlar, ama çoğu zaman zaten bunun karşılığını alamıyorlar ve sürekli de kiracı değişiyor. Kiracı değiştikçe adaya yabancı giriyor. Yabancı girdikçe düzen değişiyor. Çünkü insanları parayla ıslah edemezsiniz. Para işin içine girdiği zaman yarın, öbür gün buraya aklımızın almayacağı şeyler olabilir. Yanlış anlaşılacak istemem, ama burayı yüceltecek buranın kıymetini bilecek zihinlerin burada olması gerektiğini düşünüyorum” (K-9: 3:08- 6:06).

Katılımcının dile getirdiği bu ifadeler, Bozcaada'ya dışarıdan gelen insanlar tarafından turizm anlamında doğru çalışmalar yapılmadığını belirtmektedir. Aynı zamanda Bozcaada'da yaşayan yerel halk, kendi sahip olduğu mülklerini farklı insanlara vermemesi gerektiğini ve verdiği durumlarda ise turizm faaliyetlerinin olumsuz yönde ilerlediği belirtilmektedir.

Katılımcılara yöneltilen diğer soru ifadesi ise, Bozcaada'daki turizm faaliyetleri ile ilgili ne düşündükleri ile ilgilidir.

Şekil 8: Bozcaada'daki Turizm Faaliyetlerindeki Değişiklikleri Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşme yapılan kişiler, Bozcaada'daki turizm faaliyetlerindeki değişikliklerin neler olduğunu değerlendirmektedirler. Katılımcılar arasından 7 kişi **yeni işletmeler/mekanların açılmasından** bahsederken, diğer 5 kişi bu değişikliklerin **adanın özgün yapısını bozduğunu** ifade etmiştir. **Adaya özel etkinlikler/aktivitelerden** bahseden kişi sayısı 3 ve **çevre tahribatından** bahseden kişi sayısı 2'dir. **Yeni İşletmeler/mekanların açılmasından** bahseden bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Yerler çok açıldı. Kafe, otel, dükkan vs. Her şey bir katı iken iki katı oldu...”
(K-3: 1:17-1:27).

Ada'nın özgün yapısının bozulmasından bahseden bir diğer katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Ama son yıllarda sırf para kazanmak için işletme açmaya çalışan tipler oldu. Daha çok adayı değiştirmeye başladılar. Yani değişiyor” (K-19: 2:27-2:39).

Tespitler değerlendirildiğinde, Bozcaada'nın geçmiş yıllardan gelen bir düzenin olduğu söylenebilir. Bu düzen ve yapı farklı insanlar adaya geldiğinde bozulabilmektedir. Dışarıdan gelen yabancı bir kişi, Bozcaada'ya uyum sağlayamayabilmektedir.

Çevre tahribatından bahseden bir diğer katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

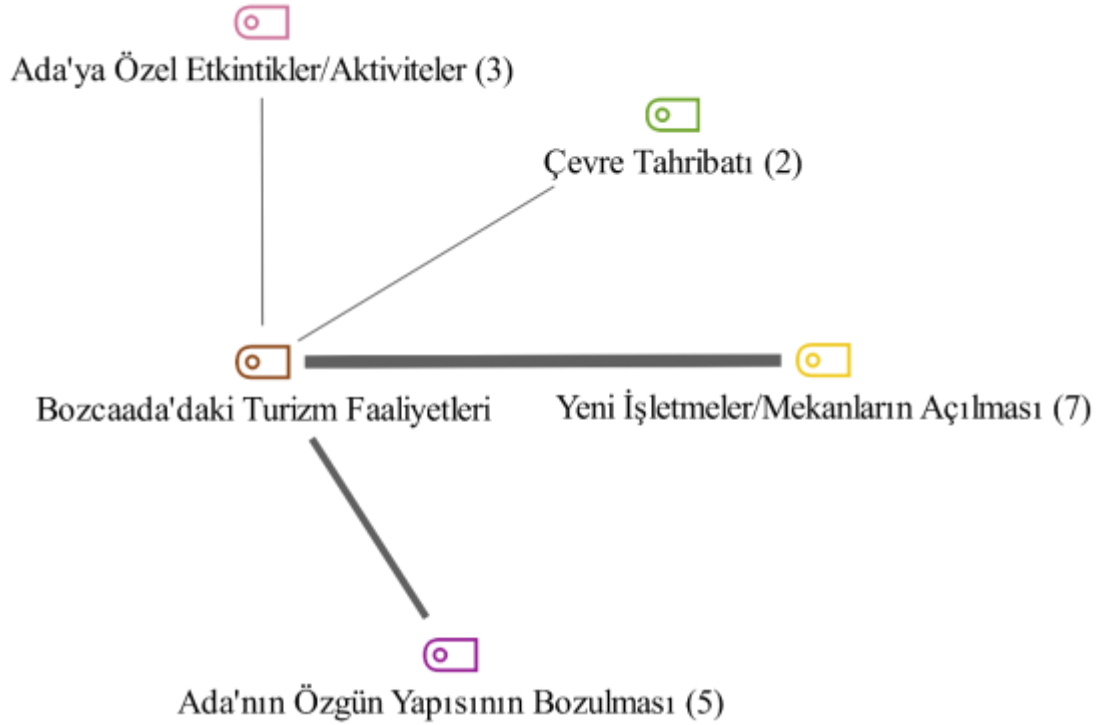
“Ben vahşi bir turizmin olduğunu düşünüyorum. Plansız, programsız, yerel yönetiminde bu konuda çok başarılı olmadığını düşünüyorum. Plansız bir turizm var. Farklı bölümler imara açıldı. Orada su da olmadığı için sert rüzgarlara karşı adanın Anadolu'ya bakan kısmı imara açıldı bundan bir 15 yıl önce. Oraya şimdi yavaş yavaş evler yapılmaya başladı. Orada su yok ve sert rüzgarlı bir yer. Bitki yetiştirmek çok zor, bağcılık yapılamıyor orada. Oranın küçük kekiklerden ve küçük makilerden oluşan bir bitki örtüsü vardı o sevimli gelirdi bana şimdi o da yavaş yavaş azalıyor. Düşünün Anadolu kıyısından adaya bakılınca yavaş yavaş ev sayısı arttıkça taş bloklar oluşmaya başlıyor o da güzel olmuyor” (K-2: 3:28-4:29).

Katılımcının belirttiği ifadeler doğrultusunda, Bozcaada'nın sit alanı olan bazı bölgelerinin imara açıldığı ve yeni yapılar inşaa edilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. İmara açılan bölgelerin çevresel anlamda zarar gördüğünü belirtmektedir.

Adaya özel etkinlikler/aktivitelerden bahseden katılımcının bir diğeri şu şekilde ifade etmektedir:

“...Şarap günlerimiz oluyor. Koşu oluyor. New Balance'ın koşusu oluyordu her yıl. Bu pandemiden dolayı iptal edildi bu yıl. Üzüm festivalimiz oluyor. Bağlara götürülüyor eğlenceli bir şekilde insanlara üzüm toplatılıyor orda sepetler veriliyor. Son 2 yıldır bunu yapıyor Belediye ve çok memnun kaldı turistler. Bağ makası veriyorlar, şapkalarını takıyorlar, önlüklerini takıyorlar üzüm topluyorlar. Üzümleri kendi evlerine götürüyor bu insanlar belli bir ücret karşılığında. Öyle bir etkinlik yapılıyor yani. Konserler oluyor burada. Yani bence çok güzel. Hiçbir kötü etkinliği hiç yok” (K-1: 2:50-3:41).

Bozcaada'nın en eski ve en bilinen kültürlerinden birisi olan şarap kültürü, Bozcaada'nın vazgeçilmez bir değeri olarak kabul edilmektedir. Bozcaada'yı diğer destinasyonlarından ayıran en temel özelliği şarap kültürü olarak bilinmektedir. Bunun yanında, yıllar geçtikçe artan turizm faaliyetleri, yanında farklı etkinlikleri ve aktiviteleri barındırmaktadır. Buna göre, bu katılımcının dile getirdiği ifadeler, Bozcaada'daki etkinlik ve aktivitelerin katkı sağladığını belirtmektedir.

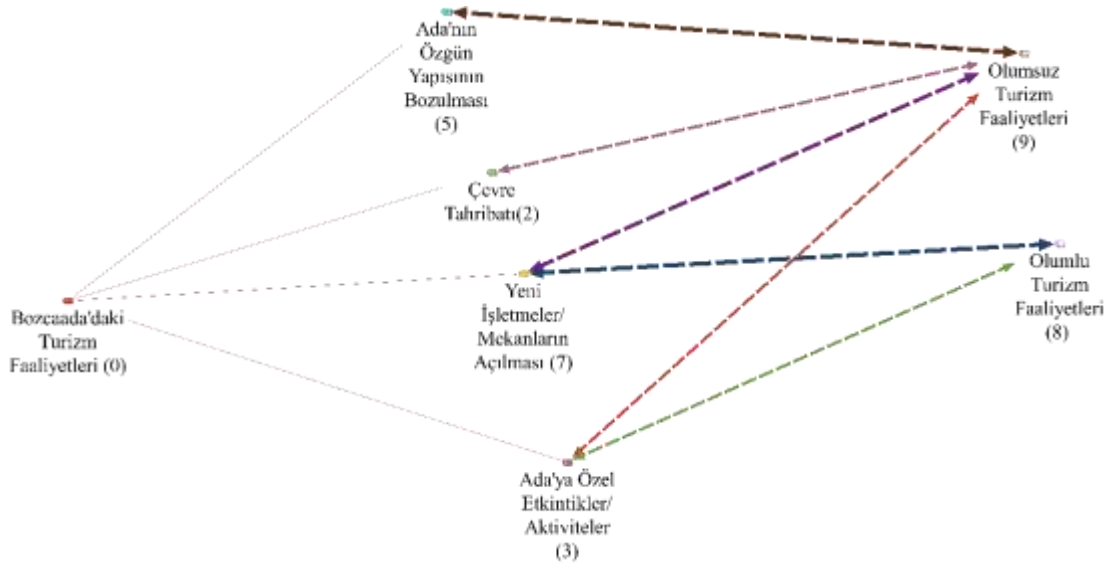

Şekil 9: Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetleri ile İlgili Belirttikleri İfadeleri Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Şekil 9'da görüldüğü üzere, Bozcaada'da yaşayan yerel halk, turizm faaliyetleri ile ilgili belirli ifadelerde bulunmaktadır. Şekil incelendiğinde, Bozcaada'daki turizm faaliyetleri kapsamında yeni işletmelerin/mekanların açılması katılımcılar arasında en çok bahsedilen konu olmuştur. Ardından, bu turizm

faaliyetlerinin Bozcaada'nın özgün yapısının bozulması ifadesi takip etmektedir. Ancak katılımcılar arasında **K-5**, sadece Bozcaada'daki turizm faaliyetlerini olumlu değerlendirdiğini, **K-8**, Bozcaada'daki turizm faaliyetlerini olumsuz ifade etmiş; **K-11** ise sorulan soru ile ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir.

Son olarak aşağıdaki şekil 10 ile Bozcaada'daki turizm faaliyetlerinin katılımcılar tarafından algıları ve ifadelerini gösteren ilişki haritasına yer verilmiştir. Buradaki ifadede katılımcıların algılarının görüşmeler esnasında birbiri ile benzer olan ifadeleri içermektedir.

Şekil 10: Katılımcıların Bozcaada'daki Turizm Faaliyetleri ile İlgili Olumlu ve Olumsuz Olarak Gösteren İlişki Haritası

Yukarıdaki ilişki haritasında, katılımcıların Bozcaada'daki turizm faaliyetleri ile ilgili ifadelerine ve bu ifadelerin olumlu veya olumsuz değerlendirme durumlarına yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların belirttikleri **olumlu ve olumsuz turizm faaliyetlerinin** değerlendirilmesi, **adanın özgün yapısının bozulması, çevre tahribatı, yeni işletmeler/mekanların açılması ve adaya özel etkinlikler/aktiviteler** ile ilişkilendirilmiştir.

Örneğin; **yeni işletmeler/mekanların** açılmasından bahseden bazı katılımcılar bu durumu olumsuz değerlendirirken bazı katılımcılar olumlu olarak değerlendirmiştir. Olumsuz değerlendiren bir katılımcı bu durumu şu ifadelerle dile getirmektedir;

“...Çünkü adaya yakışan ve yakışmayan bir sürü işletme var. Buranın kaldırabileceğinden daha fazla işletmeler açılıyor. Bunun doğru olduğunu düşünmüyorum. Bu zarar veriyor yani” (K-9: 7:11- 8:02).

Katılımcının bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere Bozcaadada yeni açılan işletmeleri ve mekanları doğru bulmadığını ve adaya bu işletmelerin yakışmadığını belirtmektedir.

Bir diğer katılımcı, adadaki etkinlikleri ve aktiviteleri bazı katılımcılar olumsuz değerlendirirken bazı katılımcılar olumlu olarak değerlendirilmiştir. Olumsuz olarak değerlendiren bir katılımcı şu ifadelerle dile getirmektedir;

“...Haftasonlarını doldurmak için birtakım koşular, yani bence adaya yakışmayan konserler birtakım şeyler koydular ama yani bunlar çok tatmin edici şeyler değil” (K-13: 6:05-6:31).

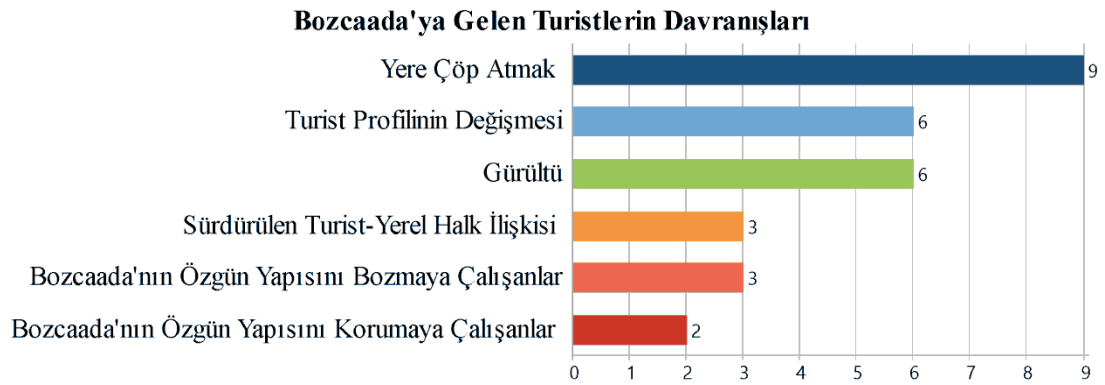
Olumlu olarak değerlendiren bir diğer katılımcı ise şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Olumlu yönde daha çok gelişme oluyor, daha çok ada kendini geliştiriyor. Daha çok müşteriye hitap eder şeklinde geliyor” (K-16: 5:12-5:59).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Bozcaada'nın gelişmesi, müşteri düşünülerek yapılan çalışmalar, olumlu turizm faaliyeti olarak değerlendirilmektedir.

4.2.5. Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarının Değerlendirilmesi

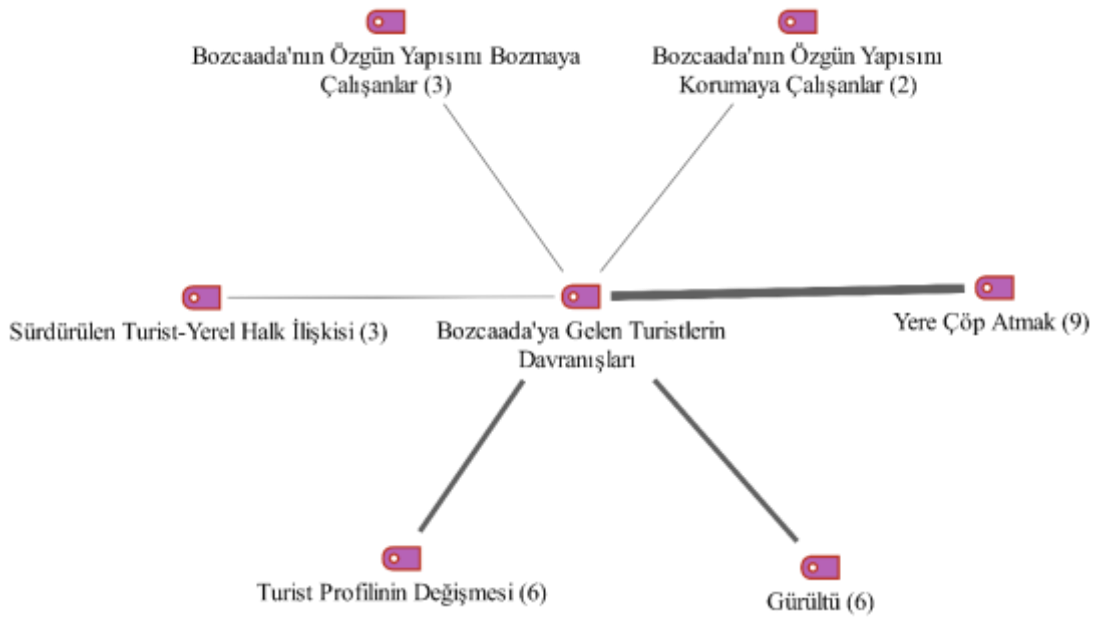
Bu bölümde, Bozcaada'ya gelen turistlerin hangi davranışlarının yerel halkı rahatsız ettiği veya hangi davranışlarının yerel halkı mutlu ettiği ile ilgili konunun üzerinde durulmaktadır. Aşağıdaki şekilde, yerel halkın Bozcaada'ya gelen turistlerin davranışlarına dair değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Şekil 11: Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarını Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Bozcaada'daki yerel halkın, gelen turistlerin davranışları arasında en fazla rahatsız oldukları konu **yere çöp atmaları** olmaktadır. Bununla ilgili 9 katılımcı

bildirimde bulunmuştur. 6 kişinin bildirimde bulunduğu konu ise **gürültü** olmuştur. Ardından 6 katılımcının bildirimde bulunduğu **Bozcaada'ya gelen turist profiline değişiyor olması ve gürültü** gelmektedir. Daha sonra 3 katılımcının bildirimde bulunduğu **sürdürülen turist-yerel halk ilişkisi** ve yine 3 katılımcının bildirimde bulunduğu **Bozcaada'nın yapısını bozmaya çalışanlar** gelmektedir. Son olarak ise, 2 kişinin bildirimde bulunduğu **Bozcaada'nın özgün yapısını korumaya çalışan turistler** takip etmektedir.

Şekil 12: Katılımcıların Bozcaada'ya Gelen Turistlerin Davranışlarını İfade Ettikleri Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Şekil 12'de yerel halkın davranışlarına dair değerlendirmelerin yer aldığı kodlu bölüm sayısına dair gösterir şekil yer almaktadır. Bu şekilde görüldüğü üzere, yere çöp atmak ve gürültü konuları yerel halkın en rahatsız olduğu konular olmuştur. Ayrıca, Bozcaada'ya gelen turistlerin yıllar içerisindeki değişimi, farklı insanların adayı ziyaret etmeye başlaması da yerel halkı rahatsız etmeye başlamıştır. Örneğin, yere çöp atılmasından rahatsız olan bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

"...İkincisi çöpünü bırakıyor, plajlarda, yani biz Bozcaada forum olarak yaptığımız farkındalık hareketlerinde plajlardan çöp topladığımızda taşların altından bebek bezlerinden tutun, bira şişelerinden tutun, sigara izmariti yani bunlar o güzel

kumları, binlerce yılda oluşmuş o ince kumları çok kıymetli plajlarımızı hunharca kirletiyorlar, yollara çöp atıyorlar, yollarda da bir ton pet şişeler, naylon torbalar yani bunları hak etmiyoruz anlatabiliyor muyum?” (K-13: 7:40-8:21).

Katılımcının bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere, turistlerin yere çöp atarak çevreyi kirletmesi, yerel halkı rahatsız etmektedir. Bu durum yerel halk ve turistler arasındaki anlaşmazlıkların ortaya çıkışının bir göstergesi olarak belirtilmektedir.

Ayrıca, turistlerin gürültü etmesinden rahatsız olan bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Şimdi burada daracık sokaklar, çok yüksek sesle konuşuyorlar, turlar geliyor. Mesela benim evimin önünden geçiyorlar ben çok uyuyorum rahatsız oluyorum...” (K-1: 3:49- 3:59).

Katılımcının bu ifadesinden anlaşılacağı üzere, turistlerin Bozcaadada gezerken yüksek sesle konuşmaları ve gürültü yapmaları yerel halkı rahatsız etmektedir. Bu nedenle gürültü, önemli rahatsızlık konusu olmaktadır.

Bozcaada’ya gelen turist profiline değişmesinden bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Hala dünyaya uygar gözle bakan turistler adaya geliyor ama yavaş yavaş sayıları azalıyor. Örneğın çevreye duyarlı turistler, adadan elini çekmeye başladığını hissediyorum bu etkiliyor. Çevreye duyarlı, çöpünü atan, doğallığının bozulması konusunda hassas olan turistler beni etkiliyor. Ama ada betonlardan oluşsun, plaj hizmeti alayım, önüme yiyeceğim içeceğim gelsin güneşlenirken bu tür turistler rahatsız ediyor beni” (K-2: 4:39-5:29).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı geçmişten günümüze gelindiğinde, Bozcaada'ya gelen turist profilinde değişiklikler yaşanmıştır. Eskiden Bozcaada'nın değerlerine sahip çıkan turistler gelirken, şu anda turist profilinin büyük oranda değiştiğini ve bu durumun adaya zarar verdiği çıkarımını yapabiliriz.

Katılımcılar arasından, **Bozcaada'nın yapısını bozmaya çalışanlar** ifadesini kullanan bir diğer kişi, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

"...Bir de aktivite olarak izin almadan bağlara girip üzüm sanki kesilebilir, sanki ada da böyle bir şey var. 11 ay uğraşyoruz biz bağlarla, 11 ay içinden çıkamıyoruz, 1 ay dinleniyor bağcı. 11 ay uğraşyoruz. Hastalığıyla uğraşiyor, çapasıyla uğraşiyor, filiziyle uğraşiyor yani o kadar işi var ki bağın ve elinizi üstünüzden çekemezsiniz yani ve bunu bilmediği için en zor taraflarından biri. Bunu bilmediği için bağın içine girip torbalarla üzüm götürabiliyor. Ne üzümü olduğunu da bilmeden, yemeklik mi şaraplık mı? Oldu mu olmadı mı ona da bakmadan şuursuzca üzüm topluyor..." (K-13: 6:43-7:38).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın yapısında mevcut olan bağcılık ve şarapçılık kültürünün devamlılığı ve yerel halkın ekonomik anlamda gelişimi önemlidir. Turistlerin bağlara verdiği bu zarar Bozcaada'nın özgün yapısına verilen bir zarar olarak rahatsızlık vermektedir.

K-9 ile yapılan görüşme esnasında, turist davranışları ile ilgili konunun üzerinde durulmuştur. Ancak katılımcıdan alınan bilgilere bakıldığında Bozcaada hakkında farklı bilgiler aktarmıştır. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

"Çok rezil ve şu da bence turizmle ilgili bence adada böyle bir takım sahte ada ürünleri türedi. Ada'da meşhur ada dondurması, adada doğru düzgün bir hayvancılık yani geçim kaynağı olacak anlamda böyle bir şey yok. Dolayısıyla süt yok. Yani süt olmayan bir yerde dondurma yapılması mantık dahilinde midir? Veya bademli kurabiye. Adada badem yetişmiyor. Mesela, meyve tabağı yazarlar restoranlarda yazın gidin çoğunda üzüm yoktur. Aksine burada başka meyve kullanılmaması gerekir. İkram yerine, bakın sadece ikram olarak üzüm gitmelidir. Bağcıdan alırsın, sen parasıyla ama sen gelip Bozcaada'da paydaş olup, dışarıda

buraya gelip, burada restorancılık yapıp, yerel halkın pastasından pay alıyorsan, o zaman biraz besleyeceksin. Dışarıdan şarap getiren işletmeler var. Dışarıdan üzüm getiren işletmeler var. Üzümü dükkana sokmayan işletmeler var. Bunu doğru bulmuyorum. Bu çünkü büyük bir ihanettir. Yani, yemek yediğin yere ihanet etmektir. Bunu yapmayan işletmeye hain gözüyle bakarım ve şiddetle kınarım. Üzümden yeri gelir para almadan ikram etmesi gerekir. Sadece bağcıya destek olmak için. Bütün bağcılar kan ağlıyor çünkü üzümünü satamıyor. Bizim tescilli üzümümüz var. Çavuş üzümü. Bir de şöyle bir şey var bu üzüm ada dışına çıkarıldığında sıkıntı yaşayan bir üzüm. Çünkü ince kabuklu, yani soğuk havayla gönderilmesi gerekiyor. Ve bunu sabah geldiğinizde sabah toplanmış çavuş üzümünü restoranda tazelik yiyebilmeniz gerekir. İnsanlar sadece o üzümün tadına bakmaya gelmeli adaya. Veya korkunç bir rakı satışı var ada da. Evet, tamam bir rakı balık geleneği vardır, özellikle belli bir yaş aralığında şimdi bu popüler maalesef. Ama adada şarap fiyatlarını çok katlayarak koyuyorlar ve dolayısıyla rakı satışı daha yüksek. Şarap satışını teşvik edecek herhangi bir şey yok. Bir azami rakam olmalı. Bu fiyat dengesizliği müşteriyi şaşırtıyor ve adil olmuyor. Doğru bir dil olmuyor bence. Biz eğer adada yaşıyorsak ve adaya geliyorsa buradaki kültürel değerleri korumakla yükümlüyüz” (K-9: 3:50-4:59).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada’daki yıllardır süregelen şarapçılık ve bağcılık kültürüne yeteri kadar önem verilmediği belirtilmiştir. Bozcaada’nın temelinde şarapçılık ve bağcılık yatmaktadır. Bu değerlerin bir kenara atılıp ada temelinde olmayan ürünlerin Bozcaada’da üretiliyor gibi gözükmesi hem yerel halkı rahatsız etmektedir hem de turistleri yanlış bilgilendirmektedir. Buna göre, farklı ürünlerin meşhur olmasının yanında, Bozcaada’nın temel kültürüne saygı gösterilmesi gerektiğine dair rahatsızlık dile getirilmektedir.

Şarap üretimi ile ilgilenen bir katılımcı ise, Bozcaada’ya gelen turistlerin şaraba gösterdikleri tepkilerden rahatsız olduğunu belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

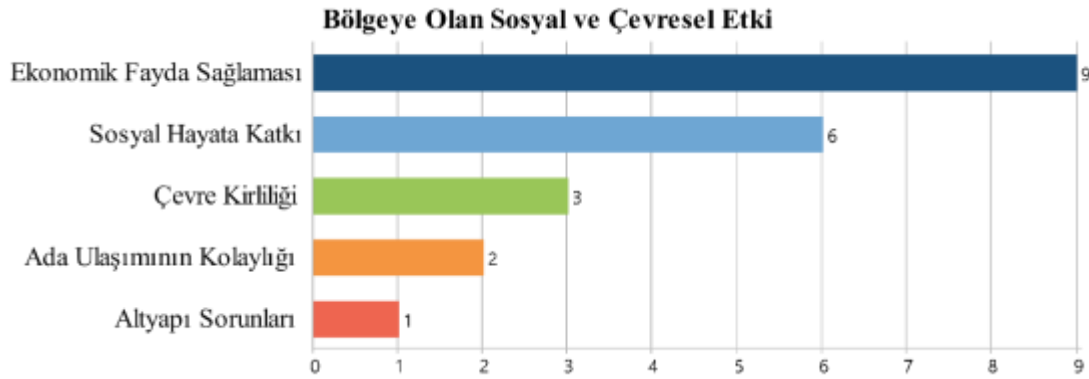
“...Fabrikanın önünden geçerken burunlarını tutmamalarını isteriz. Çünkü bu şarap kokusu yani. Sonuçta buranın şeyi bu. Fabrikalar tabii ki şarap kokacak. Hele eski yıllarda adada yerleşik 4 işletme vardı ada Eylül ayında buram buram üzüm

kokardı. Yani koku artık kalmadı. İşletmelerin bir kısmı merkezden dışarı taşıtı ama biz hala merkezde olan bir işletmeyiz. Tabii ki sınırlarımızı biliyoruz, ne yapmamız gerektiğini biliyoruz, çevreyi rahatsız etmeden işimizi sürdürüyoruz. İnsanların yapmamasını istediğimiz şey, Bozcaada'yı Bozcaada yapan bu işletmeleri ve mal üreticilerini, ürünlerimizi alırken tarım üretiminin ne kadar zor olduğunu bilincinde olmaları. Sonuçta şarapta tarımsal bir üretim..." (K-7, 14:21-15:16).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'ya gelen turistlerin şarap kokusundan rahatsız olmalarını istememektedir. Çünkü Bozcaada'nın temel yapısını oluşturan şarap ve bağcılık bu bölgenin vazgeçilmez bir parçası olarak bilinmektedir. Şaraba karşı farklı davranış sergileyen turistler, K-7'yi rahatsız etmektedir. Katılımcı, Bozcaada'nın temel kültürlerini devam ettirmek ve buna saygı gösterilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

4.2.6. Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisi

Bu bölümde, Bozcaada'daki turizm sektörünün bölgeye ve çevreye olan etkisi ele alınmaktadır. Buna göre, turizm sektörünün Bozcaada'ya bölgesel ve çevresel anlamda ne gibi bir etkisi olduğu üzerinde durulmaktadır. Aşağıda yer alan grafikte çevresel ve bölgesel olarak katılımcıların ifadeleri yer almaktadır.

Şekil 13: Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşme yapılan katılımcılar arasından 9 kişi, turizm **sektörünün ekonomik fayda sağlaması**, 6 kişi **sosyal hayata katkı** yapmasını, 3 kişi **çevre kirliliği** yarattığını belirtmişlerdir. Ardından 2 kişi Bozcaada'nın diğer bölgelere oranla **ada ulaşımının kolaylığı** ve 1 kişi de **altyapı sorunları** olduğunu söylemiştir. Katılımcılar turizm sektörünün fayda sağladığını belirtirken, diğer katılımcılar zararlı etkilerini dile getirmiştir. Sorulan soruya bütün katılımcılar cevap vermiştir. Bazı katılımcılar, birden fazla ifade kullanarak soruyu yanıtlamışlardır. Örneğin, **ekonomik fayda sağlamasını** belirten bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

"...Halkın tabii geçim kaynağı turizm sektörü. Balıkçılık çok az vaziyette. Bir de şarapçılık. Şu an da en iyi kaynak turizm. Turizme biraz daha önem vermek zorunda kaldılar. İklim şartlarından dolayı üzümçülük zarar gördü. İnsanlar turizme yöneldi..." (K-4: 4:20-4:53).

Katılımcının bu ifadelerine bakıldığında, eskiden olan geçim kaynakları azaldığında yerini turizm sektörünün aldığını söyleyebiliriz. Bunun nedeni, Bozcaada'nın bir turizm destinasyonu olması ve son yıllarda turizme daha fazla

ağırlık verilmesidir. Buna göre, yerel halkın ekonomik anlamda yararlandığını belirtmektedir.

Sosyal hayata katkı ifadesini kullanan bir katılımcı, şu cümleleri kullanmaktadır:

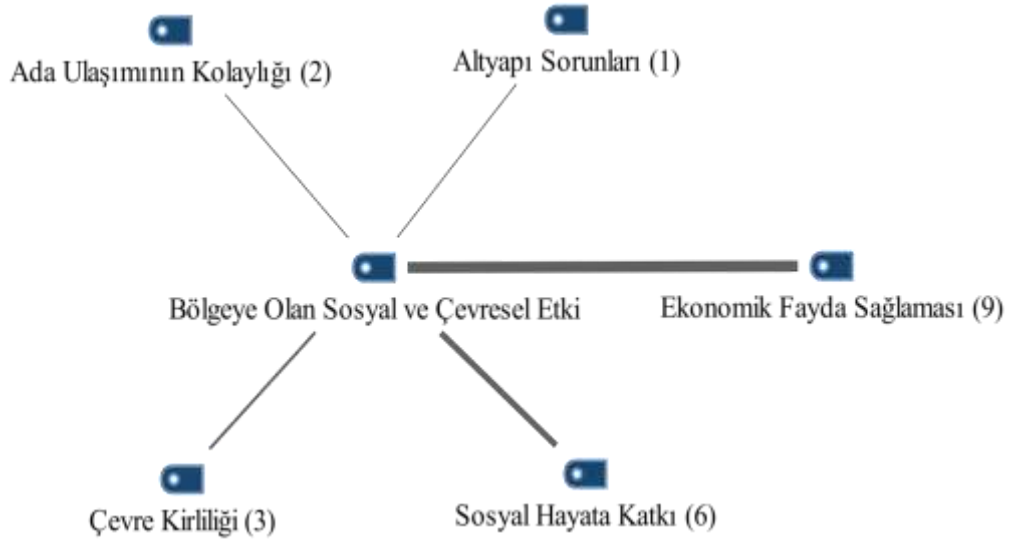
“İnsan ilişkileri sosyal olarak çok güzel dostluklar kuruyorsunuz. Yeni insanlar tanıyorsun. Onun için güzel yani” (K-16: 1:59-2:05).

Katılımcının bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada’ya gelen turistler ile iletişim kurmanın sosyal hayata katkı sağladığını anlayabiliriz.

Çevre kirliliği ifadesini kullanan başka katılımcı, şu cümleleri kullanmaktadır:

“...Kışın biz her yeri temiz tutuyoruz çok az nüfus olduğumuz için ama yazın ben dışarı çıktığımda eve gidene kadar çöp toplamaktan yoruluyorum. Bunu adalılardan %50’si falan yapıyordur. Getirdiklerini geri götürmüyorlar, burada bırakıyorlar. Bunları söylediğim zaman tepki alıyorum ama her zaman da söylüyorum. Çünkü sen nasıl görmek istiyorsan öyle bırakacaksın burayı...” (K:15: 6:07- 6:38).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, turistlerin çevreyi kirletmesi, yerel halkı rahatsız etmektedir. Çünkü Bozcaada’da yaşayan yerel halk, yaşam alanlarının sakin olmasının yanında temiz olmasını da beklemektedir. Bu sebeple, çevre kirliliğinden rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 14: Bozcaada'daki Turizm Sektörünün Bölgeye Olan Sosyal ve Çevresel Etkisini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

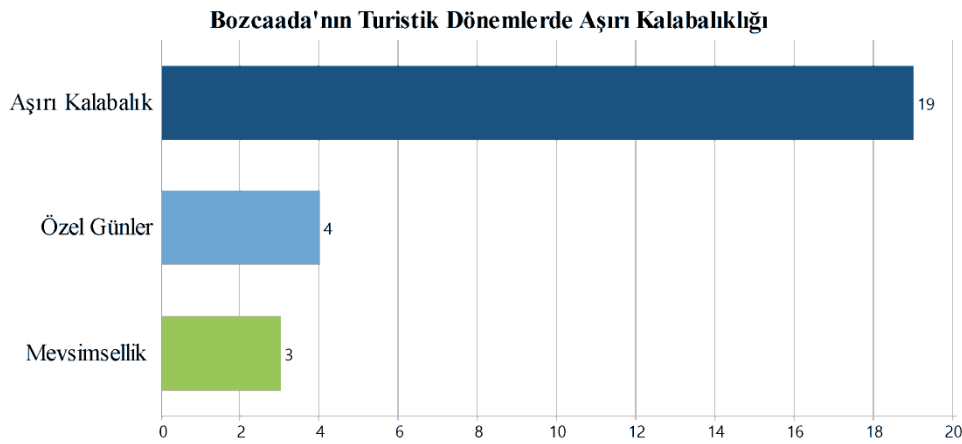
Şekil 14'te görüldüğü üzere, katılımcılar en fazla turizm sektörünün Bozcaada'ya olan ekonomik faydasından bahsetmişlerdir. Fakat şekilde de görüldüğü üzere, **ada ulaşımının kolaylığı** ve **altyapı sorunlarından** bahseden kişi sayısı toplam 3'tür. **Ada ulaşımının kolaylığı** ifadesini kullanan katılımcı şu ifadeleri söylemektedir:

"...Şimdi onu da şöyle, gemi saatleri artınca çevresi gelmeye başlıyor. Çanakkale'den, Bursa'dan, İstanbul'dan, Ankara'dan, Çanakkale'nin ilçelerinden gününbirlikçi çok gelen oluyor. Burası çok uzak olmadığı için oralardan çok gelen turistler oluyor..." (K-1: 5:11-6:00).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, hem Bozcaada'nın çevre illere yakın olması hem de Bozcaada'ya olan feribot seferlerinin yaz dönemlerinde artması turistlerin adaya gelmesini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle ulaşım alanında herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadırlar.

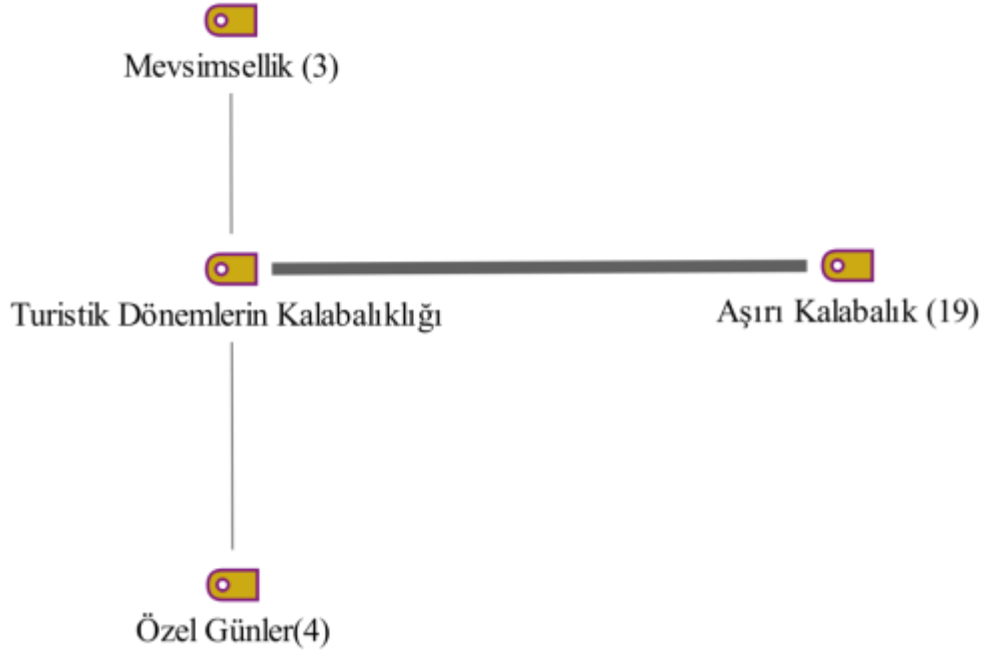
4.2.7. Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmaması

Bu bölümde, bu tez çalışmasının ana konusu olan aşırı kalabalık, aşırı turizm konusu ele alınmaktadır. Görüşme yapılan kişilere, Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olup olmadığı sorulmuştur. Aşağıdaki grafikte katılımcıların ifadelerine göre, Bozcaada'nın hangi dönemlerde aşırı kalabalık olduğu belirtilmektedir.

Şekil 15: Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmamasını Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Bozcaada, bir turizm destinasyonu olarak uzun yıllardan bu yana ciddi oranda turist çekmektedir. Bu nedenle katılımcılara turistik dönemlerde Bozcaada'nın aşırı kalabalık olup olmadığı sorulmuştur. 19 katılımcının hepsi turistik dönemlerin **aşırı kalabalık** olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında **özel günlerde** ve **mevsimsel** olarak da bu kalabalığın etkisinin devam ettiğini söylemişlerdir. **Aşırı kalabalık** ifadesine ek olarak 4 kişi **özel günler**, 3 kişi ise **mevsimsellik** ifadesini kullanmıştır.

Şekil 16: Bozcaada'nın Turistik Dönemlerde Aşırı Kalabalık Olup Olmamasını Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Şekil 16'da görüldüğü üzere, Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olduğunu düşünen kişi sayısı 19'dur. Bu sayı araştırmanın doğru bir turizm destinasyonu seçildiğinin kanıtı olabilmektedir. Katılımcılar arasından bazıları aşırı kalabalık ifadesini kullanırken, aynı zamanda yılın hangi zamanlarında bu kalabalığın devam ettiğini de ifade etmektedirler.

Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olduğunu ifade eden katılımcılardan bazıları, şu ifadeleri kullanmaktadır:

"...Çok kalabalık olduğunu düşünüyorum. En azından bu genel ve temel ihtiyaçları karşılayamayacak kadar. Çünkü bir kapasitesi var..." (K-18: 5:05-5:11).

"Son 6-7 senedir kapasitesinin çok daha üstünde turist, misafir ağırlanıyor maalesef..." (K-19: 0:36-0:42).

"...Evet. Çok kalabalık oluyor, yollar geçemiyorsun, çekilmiyorlar da, sana değmeden geçmiyorlar..." (K-3: 2:10-2:20).

Katılımcıların bu ifadeleri, Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olduğuna ve bu aşırı kalabalıktan dolayı yerel halkın rahatsız olduğu belirtilmiştir. Ancak bazı katılımcılar **aşırı kalabalık** ifadesinin yanında, özellikle hangi zamanlarda kalabalık olduğunu da belirtmektedir. Örneğin, **özel günlerden** bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“En fazla bayramlarda kalabalık oluyor. 35-45 bin kişi olabiliyor” (K-4: 5:44- 5:50).

“Özellikle bayramlarda gerçekten korkunç bir kalabalık oluyor” (K-7: 9:40- 9:44).

Mevsimsellik ifadesini kullanan bazı katılımcılar ise, şu şekilde ifade etmektedirler:

“Temmuz 15- Ağustos 30'a kadar çok kalabalık” (K-2: 7:34- 7:40).

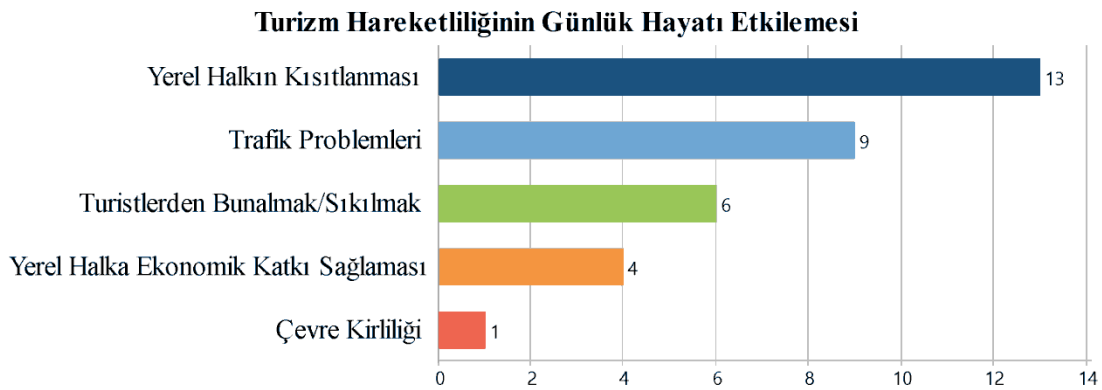
“Yani bizim mesela Temmuz-Ağustos ayı herkes nefes alamaz yani” (K-13: 10:34-10:42).

“Evet, Temmuz ve Ağustos ayı özellikle Ağustos. Buranın 5 Temmuz'da başlar turizmi, festivalle birlikte biter. 6 Eylül'de festivalimiz vardır onunla birlikte, daha ziyade okullar açıldıktan sonra buranın turizmi biter” (K-1: 5:43-6:03).

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, Bozcaada'daki aşırı kalabalığın genellikle Temmuz ve Ağustos aylarında olduğu görülmektedir. Bu durum, yaz döneminin en yoğun geçtiği dönem olarak da ifade edilebilir.

4.2.8. Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesi

Bu bölümde, Bozcaada'daki turizm hareketliliğinin, yerel halkın günlük yaşamının nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Katılımcılar tarafından 5 farklı konu dile getirilmiştir. 13 katılımcı, **kendilerini kısıtladığını**, 9 katılımcı **trafik problemlerinin** olduğunu, 4 katılımcı **yerel halka ekonomik katkı sağladığını**, 6 katılımcı, **turistlerden bunaldığını/sıkıldığını** ve 1 katılımcı da **çevre kirliliği** ifadesini kullanmıştır.

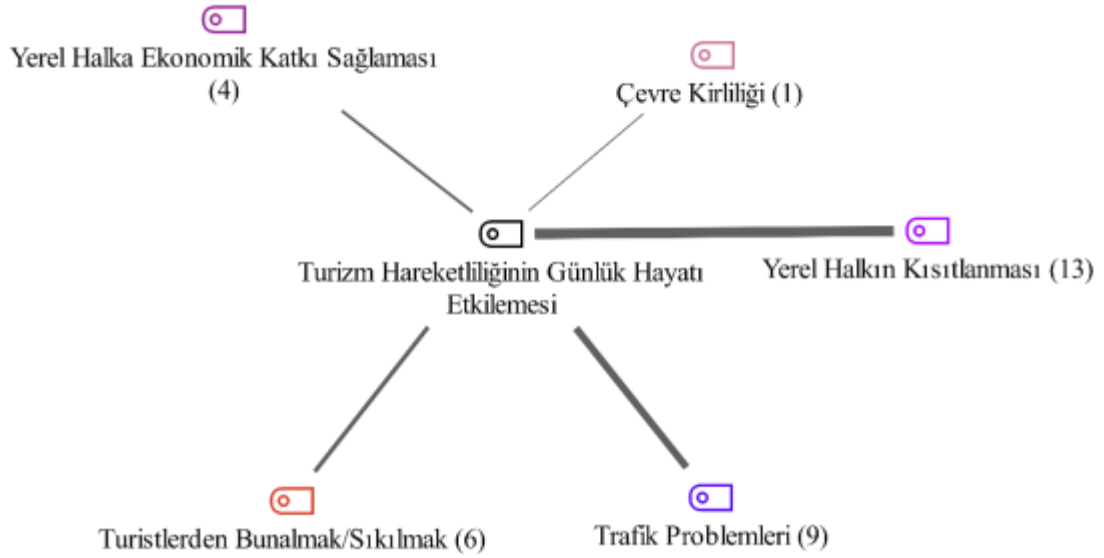
Şekil 17: Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Şekil 17'de, katılımcıların turizm hareketliliğinden dolayı günlük yaşamlarının etkilenmesi ifadelerini, kişi sayısına göre gösterir grafik yer almaktadır. Buna göre, **yerel halkın kısıtlanmasını** vurgulayan 13 kişi bulunmaktadır. **Yerel halkın kısıtlanmasını** vurgulayan bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Gündelik yaşamımızı özellikle yaz sezonunda diğer zamanlara oranla, çok sessiz ve sakin olduğu için kışa oranla, tabii ki yorucu oluyor. Özellikle yazın oluyor. Örneğin yürüyüş rotalarımızı değiştirmek zorunda kalıyoruz, kumsalları kalabalık ve otopark sorunu nedeniyle gidemiyoruz, yani içe dönüyoruz ve iç mekandan çok dışarı

çıkıyoruz çünkü gerçekten çok rahatsız edici bir kalabalık oluyor” (K-6: 3:30-4:37).

Katılımcının bu ifadelerine bakıldığında, yaz dönemi dışında yaptıkları her aktiviteyi yaz dönemlerinde yapamadıklarını anlayabiliriz. Bu durum, yerel halk üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır. Çünkü normal yaşamlarının dışına çıkmak zorunda kaldıklarında, yerel halk bu durumdan rahatsız olmaya başlamaktadır.

Şekil 18: Bozcaada'daki Turizm Hareketliliğinin Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Trafik problemleri, turizm hareketliliğinden dolayı yerel halkın günlük yaşamlarını etkilemektedir. Katılımcılar arasından 9 kişi, **trafik problemlerini** ifade etmiştir. Örneğin, bazı katılımcılar şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Park sorunu var. Evimin önünde park edemem. Zaten öyle bir derdim yok ben park yerine park etme düşüncesi olan bir insanım. Şöyle sorunlar var, her yer araba. Bir park sorunu var bir kere çözülemeyen. İkincisi, gemi saatlerinin olduğu zamanlarda, arabalar gemiye binerken veya inerken adanın merkezinde biniyorlar ve korkunç bir trafik kaosu oluyor...” (K-2: 7:48-8:18).

“Günlük hayatımızı, yoğun etkiliyor. Zaten merkeze zor giriyoruz. Bizi çok engelliyor” (K-5: 2:18-2:35).

Katılımcıların bu ifadelerinin ortak noktası kendilerinin kısıtlanıyor olmasıdır. Bozcaada'nın alanının küçük olması ve turist yoğunluğundan kaynaklanan trafik sorunları ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle, yerel halk rahatsız olduğunu belirtmektedir.

“...Bağıma doğru düzgün gidemiyorum. Çünkü araç kullanmak zor. Şehir içi trafik yasağı önümüzdeki hafta başlayacak. Biz de başlasa diye seviniyoruz doğrusu. Çünkü evimin önünden araç sayısı azalmış oluyor. Biraz zorlanıyoruz. Ya dışarda bırakıyoruz ya da yakınlarda park yeri varsa oraya park etmeye çalışıyoruz. Bunlar olacak. Trafik ne kadar az olursa bizi o kadar memnun ediyor. Ben taşıtlardan ziyade motosikletlerden dertliyim. Trafik yasağı var ama onlar sürekli geziyor” (K-7: 11:48-12:34).

Katılımcının bu ifadelerine bakıldığında, kendisinin şarap üreticisi olması ve trafik problemlerinden dolayı işini yapmadığından bahsetmektedir. Araba trafiğinin yanında, motorlu taşıtlarında kendisini rahatsız ettiğinden yakınmaktadır.

Yerel halka ekonomik katkı sağlamasından bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Bizim için turistin gelmesi kazancımızı olması için önemli. Yani hem kazancımızın olması için turistin gelmesini isteyip hem çifte standart gibi istemiyoruz demek de saçma olur. Turistin gelmesini bekliyoruz. Zaten kış ayında da yazı hazırlanıyoruz biz kendimiz reçel yapıyoruz, zamanı ne zamansa o zamandan yapmaya başlıyoruz, stokluyoruz yaz geldiğinde de turistik gelmesini bekliyoruz. Benim için bir sıkıntı yok” (K-17: 8:38-9:14).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, geçimini turizmden sağladığı için turizm hareketliliğinin herhangi bir zararının olmadığını düşünmektedir. Çünkü yaz dönemlerinde satış yaparak yaşamını devam

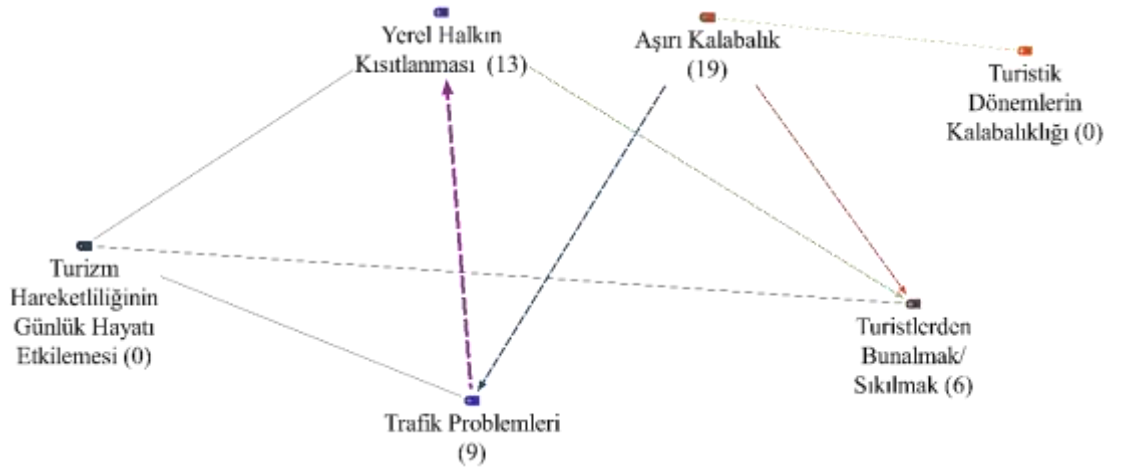
ettirmektedir. Katılımcı için turistlerin yaz dönemlerinde adaya gelmesi onun için sorun yaratmamaktadır.

Turistlerden bunalmak/sıkılmak ifadesini kullanan bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Tabii burası çok sakin bir yer olduğu için Temmuz-Ağustos burası çok dolu olduğu için bazen bunalıyoruz. Ay gitsin şu turistler diyoruz, istemiyoruz yani” (K-1: 6:34-6:43).

Katılımcının bu ifadelerinden anlaşılacağı üzere, yoğun turizm sezonlarında gelen turist fazlalığından rahatsız olduğu için turistlerden bunaldığını ve sıkıldığını anlayabiliriz.

Şekil 19’da dönemsel kalabalık ve günlük hayat üzerindeki etkisi arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amacıyla ilişki haritasına yer verilmiştir.

Şekil 19: Aşırı Kalabalığın Yerel Halkın Günlük Yaşamını Etkilemesini Gösterir İlişki Haritası

Şekil 19'daki ilişki haritasına göre, Bozcaada'nın dönemsel kalabalık olması, günlük hayatı etkilemektedir. Katılımcılar görüşmeler esnasında dönemsel kalabalıktan dolayı günlük hayatlarının nasıl etkilendiğinden bahsetmektedirler. Buna göre, **aşırı kalabalıktan dolayı trafik problemleri** yaşanmakta ve **yerel halk günlük yaşamda kısıtlanmaktadır**. Bunun sonucunda ise, **yerel halk turistlerden sıkılmaktadır**. Buna göre, Bozcaada'daki aşırı kalabalığın, yerel halkı günlük yaşamında etkilemiştir. Bu konulardan bahseden bir katılımcı şu ifadelerle dile getirmektedir;

“Bazen bunalıyoruz. Sokağa çıkamadığımız zamanlar oluyor. Yürüyemediğimiz zamanlar oluyor. O zaman da sıkılıyoruz. Artık gitseler keşke diyoruz. Bayramlarda olsun sokağa çıkamazsınız. Biz alıştığımız için biraz rahat olmak istiyoruz. 3 ay sezon ama bu sezon burnumuzdan geliyor. Çok kalabalık oluyor, aşırı derecede” (K-3: 9:23-10:05).

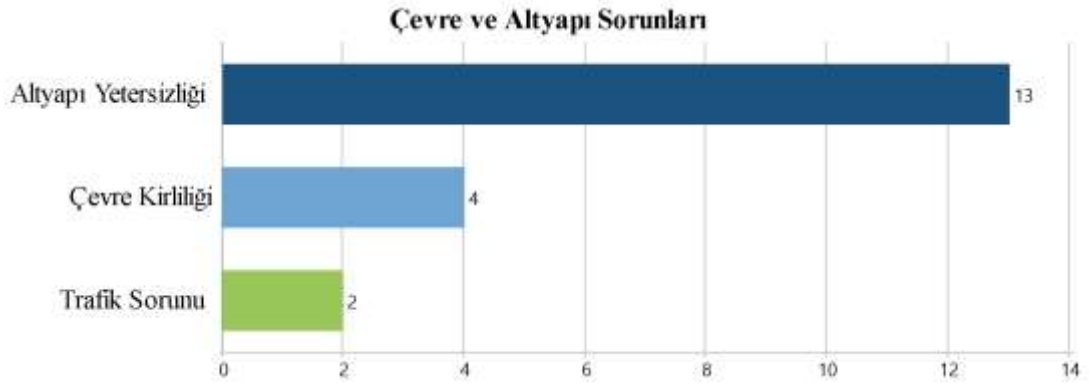
Katılımcının bu ifadelerinde, aşırı kalabalıktan dolayı sokağa çıkamadıklarını ve turistlerden bunalıp sıkıldıklarını açıkça dile getirmektedir. Yine şekilde yer alan ilişkiye göre bir diğer katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır;

“Dışarı gitmek istemiyorum. Çünkü arabayla gitmek zorundayım adanın dışına, bu dönemde hiç denize girmem. Evime yakın belediyenin bir tesisi var, orada girersem denize giriyorum. Yaşı başı da aldım, biraz da muhafazakarım, küçük bir koyda kimse görmeden denize girme keyfim yok artık. Artık yaşlandım, 60'a merdiven dayadım. Öyle herkesin içinde de girmek çok hoş olmuyor. Gidersem de dönüşte arabaya park yok. Arabayı çıkarmak zor. Denizden mahrum oluyorum özellikle yoğun dönemde” (K-2: 5:12-6:18).

Katılımcının bu ifadelerine göre, aşırı kalabalık olduğu dönemlerde trafik problemi yaşadığını ve bu probleminden ötürü günlük yaşamında kısıtlandığını belirtmektedir. Aşırı kalabalık dönemlerde turizm destinasyonlarında trafik sorunu yaşanabilmektedir. Ancak Bozcaada'nın küçük bir alana sahip olması bu sorunun daha da hissedilir hale gelmesine neden olmaktadır.

4.2.9. Bozcaada'daki Aşırı Kalabalıktan Dolayı Çevre veya Altyapı Sorunlarının Olması ile İlgili

Bu bölümde katılımcılara aşırı kalabalıktan dolayı çevrede veya altyapıda herhangi bir sorun olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılar tarafından 3 farklı konu dile getirilmiştir. **Altyapı yetersizliği** ifadesini kullanan 13 katılımcı, **çevre kirliliği** ifadesini kullanan 4 katılımcı ve **trafik sorunu** ifadesini kullanan 2 katılımcı bulunmaktadır.

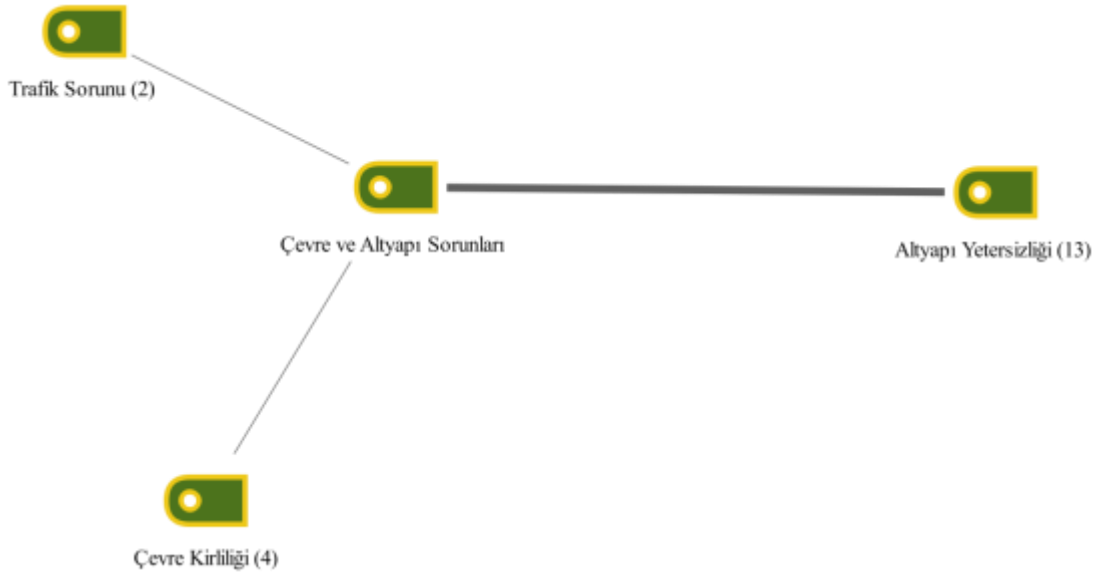
Şekil 20: Çevrede veya Altyapıda Görülen Sorunların Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşme yapılan kişiler arasında en çok vurgulanan unsur, **altyapının yetersiz kalması** ile ilgilidir. Buna göre 13 katılımcı altyapı yetersizliğine vurgu yapmıştır. Bu durum görüşülen kişilerin altyapı yetersizliğinden dolayı Bozcaada'nın zarar görmesine dair algılarına işaret etmektedir. **Altyapı yetersizliği** ile ilgili konuşan iki katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Tabi ki, oluyor. Örneğin, biz ana karadan alıyoruz suyumuzu. Bozcaada'nın hali hazırda değişen kanalizasyon sistemi var. Burada sağlıklı bir kanalizasyon sistemi yok. Yani yoğunlukla evlerin önlerine kazılmış yerin altında kocaman varillerle hala işi halletmeye çalışıyorlar. O yüzden o zaman zaman taşmalara neden oluyor. Belediye aracı gelip, o pislikleri temizliyor” (K-6: 4:45-5:23).

“Bir kere su, yıllardan beri en başta adanın kanayan yarası. Bardak doldu ve taşıdığı için, yani burada su denizin altından geliyor yetmiyor yani, sürekli su bitiyor. Kesintiler oluyor, arızalar oluyor. Yani alt yapıda sıkıntılar oluyor” (K-19: 5:29-5:45).

Katılımcıların bu ifadelerine bakıldığında en büyük altyapı sorununun su sıkıntısı olduğunu görebiliriz. Uzun yıllardır çözülemeyen bir su sorunu, aşırı kalabalık dönemlerde yerel halkı daha da zorlamaktadır. Ardından kanalizasyon sorununun olması da bir diğer altyapı sorunudur. Bozcaada'nın belli bir kapasitesi olduğundan dolayı aşırı kalabalık dönemlerde kanalizasyon taşkınları yaşanabilmektedir. Bu durum yerel halk açısından zorlukla karşılanmaktadır.

Şekil 21: Çevrede veya Altyapıda Görülen Sorunların Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Aşırı kalabalıktan dolayı sadece altyapıda sorun olmamıştır. Katılımcılar aynı zamanda farklı konulara da vurgu yapmaktadır. Bunlardan birisi çevre kirliliği, ikincisi ise trafik sorunudur. **Çevre kirliliği** ifadesini kullanan 4 katılımcı, **trafik**

sorunu ifadesini kullanan 2 katılımcı bulunmaktadır. Örneğin, **çevre kirliliğinden** bahseden bazı katılımcılar düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Kirlilik, çevre kirliliği, çöp, yetişemiyor belediye, dışarıdan çöp arabaları geliyor, dışarıdan çalışanlar geliyor. Yani ne belediyenin çalışanları yetişebiliyor, Bozcaada küçük gibi gözüküyor ama çevresindeki plajları da düşünürseniz hiç de küçük değil. Bir polente de, bir gün batımında binlerce insan gidiyor, çöpünü bırakıyor orda bizim rüzgarımız durmuyor ki. Poyraz rüzgarında her yere gidiyor. Deniz kirleniyor, tabi ki bunlardan şikayetçiyiz yani” (K-13: 12:13-12:52).

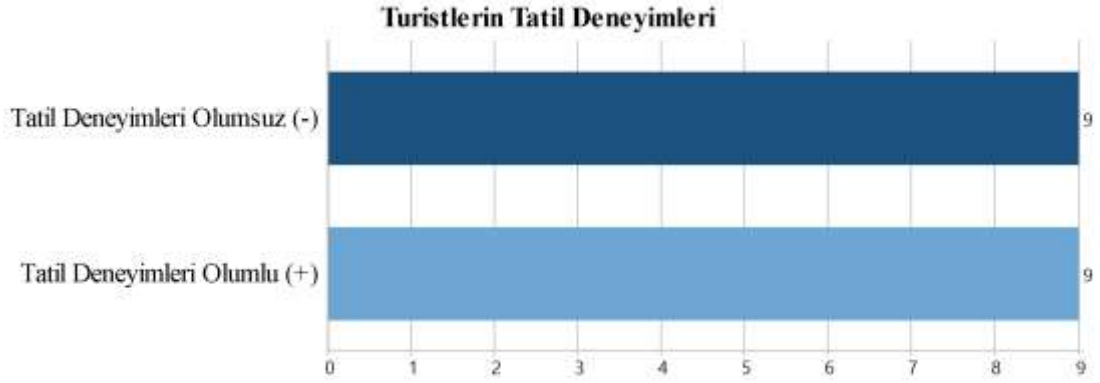
“Çok büyük sorunlar oluyor. Çünkü buranın da bir yemek yeme, tuvalete gitme, su tüketme ya da su şişesini... yani şöyle söyleyeyim normalde gün içerisinde Bozcaada’ya 5000-6000 kişinin girdiğini söylüyorlar özellikle hafta sonları. 5000 kişinin sadece günde 1 tane su şişesi içtiğini düşünürseniz 5000 tane minimum atıktan bahsediyoruz hiçbir şey yemese sadece su içse. Yani bunu kaldıracak bir kapasitemiz yok” (K-18: 6:42-7:12).

Yukarıdaki katılımcılar, turistlerin tatil yapmak için geldikleri bölgeyi kirlettiklerinden bahsetmektedir. Çevrenin temiz olması hem yerel halk hem de adaya ilk defa gelen turistler için önem arz etmektedir. Ancak, aşırı kalabalık dönemlerde sürekli olarak kirlenmenin yaşanması çevre kirliliğini de beraberinde getirmektedir. Yerel halk, çevre kirliliğinden rahatsız olmaktadır.

4.2.10. Aşırı Ziyaretçiden Dolayı Bozcaada’ya Gelen Turistlerin Tatil Deneyimleri

Yerel halk kadar bir bölgeye yeni gelmiş veya devamlı gelen turistlerin deneyimleri de zamanla değişebilmektedir. Bozcaada’daki bu aşırı kalabalık olma durumu yerel halkı etkilediği kadar turistleri de etkilemektedir. Bu bölümde, katılımcılara Bozcaada’ya gelen turistlerin aşırı ziyaretçiden dolayı tatil deneyimlerinin nasıl etkilendiği ile ilgili soru sorulmuştur. Alınan cevaplar

doğrultusunda turistlerin tatil deneyimleri olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 22: Turistlerin Tatil Deneyimlerinin Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Katılımcılar arasından 9 kişi, aşırı kalabalıktan dolayı turistlerin tatil deneyimlerini olumlu değerlendirirken, diğer 9 kişi olumsuz olarak değerlendirmiştir. Ancak, **K-11** turistlerin tatil deneyimleri ile alakalı herhangi bir cevap vermemiştir.

Turistlerin tatil deneyimlerini olumsuz değerlendiren katılımcılardan bazıları, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Yani şöyle, adada belli bir yatak belli bir kapasite var. Plajda şezlong kapasitesi var. Çok dolu olduğunda da insanlar memnun kalmıyor. Restorana girecek sıra bekliyor. Lavaboya girecek sıra bekliyor. İster istemez etkileniyor. Plaja gidecek şezlong yok şemsiye yok rahatsız oluyor yani” (K-14: 6:13-7:25).

“Özellikle bayram gibi çok yoğun zamanlarda gelen turistlerde artık çok keyifli vakit geçirdiklerini düşünmüyorum, çünkü inanılmaz kalabalık. Günbatımına gidiyorlar araçları trafikte kalıyor. İstanbul’dan daha beter duruma düşüyorlar. Bence normal zamanlarda tamam ama aşırı kalabalık tatilde, onların da çok mutlu olduğunu düşünmüyorum” (K-19: 7:47-8:15).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'ya gelen turistlerin tatil deneyimlerinin aşırı kalabalıktan dolayı iyi geçmediğini anlayabiliriz. Bu nedenle katılımcılar olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır.

Turistlerin tatil deneyimlerini olumlu olarak değerlendiren katılımcılardan bazıları şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Burayı seviyorlar. Bende kendi el işlerimi yaptığım için insanlarla birebir diyalog halindeyim. Görüyorum yani gözlem yapıyorum, konuşuyorum o insanlarla. %90'ı çok memnun buraya gelmekten. Çok güzel yerde yaşıyorsunuz diyorlar, ada çok güzel diyorlar, keşke biz de buraya gelebilsek diyorlar. Bazıları emekli olunca inşallah bizde buraya geliriz diyorlar. Çok şanslısınız diyorlar bize. Şehir hayatından herkes bıkmış tabi. Böyle çok güzel duyular alıyoruz” (K-1: 5:08-7:10).

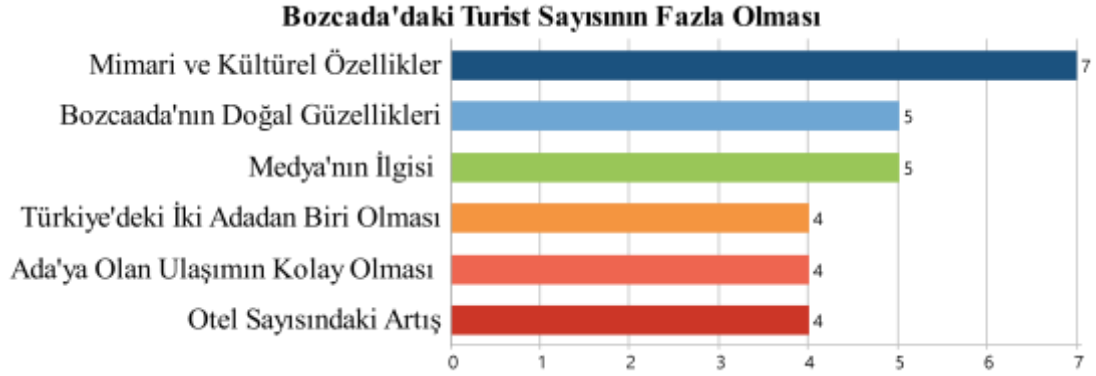
“Buraya gelen insanlar genellikle memnun ayrılıyorlar. Güzel bir yere geldiklerinin farkındalar” (K-17- 8:12-9:27).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'ya gelen turistlerin tatil deneyimlerinin olumlu geçtiğini anlayabiliriz. Katılımcılar, Bozcaada'ya gelen turistlerin tatil deneyimlerinin iyi ve güzel geçtiğini belirtmektedir. Bunun sebebini de Bozcaada'nın güzel bir destinasyon olmasına bağlamaktadırlar.

4.2.11. Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Sebebi

Aşırı turizm, bir bölgedeki turist fazlalığından kaynaklanmaktadır. Bu bölümde, Bozcaada'daki turist sayısının fazla olmasının nedenleri ele alınmaktadır.

Görüşmeler sırasında katılımcılar, 6 farklı konu üzerinde yoğunlaşmışlardır. Yerel halkın ifade ettikleri konulara şekil 23’te yer verilmektedir.

Şekil 23: Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Nedenlerini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Görüşme yapılan kişilerin belirttikleri ifadeler incelendiğinde, katılımcılar arasından 7 kişi **mimari ve kültürel özelliklerden** bahsederken, 5 kişi **Bozcaada'nın doğal güzelliklerinden**, 5 kişi **medyanın ilgisinden** bahsetmektedir. Ayrıca **bölgedeki iki adadan biri olması**, **adaya olan ulaşımın kolay olması** ve **otel sayısındaki artıştan** 4 kişi bahsetmiştir.

Mimari ve kültürel özelliklerden bahseden katılımcılar şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Çünkü hem Rum hem de Türk kültürünün kaynaştığı bir yer, çok önemli bir tarihi geçmişi var, Türkiye'nin en iyi korunan kalesine sahip, o yüzden sahip çıkmamız gereken tarihsel, kültürel, değerleri çok fazla olan bir ada” (K-6: 7:18-7:37).

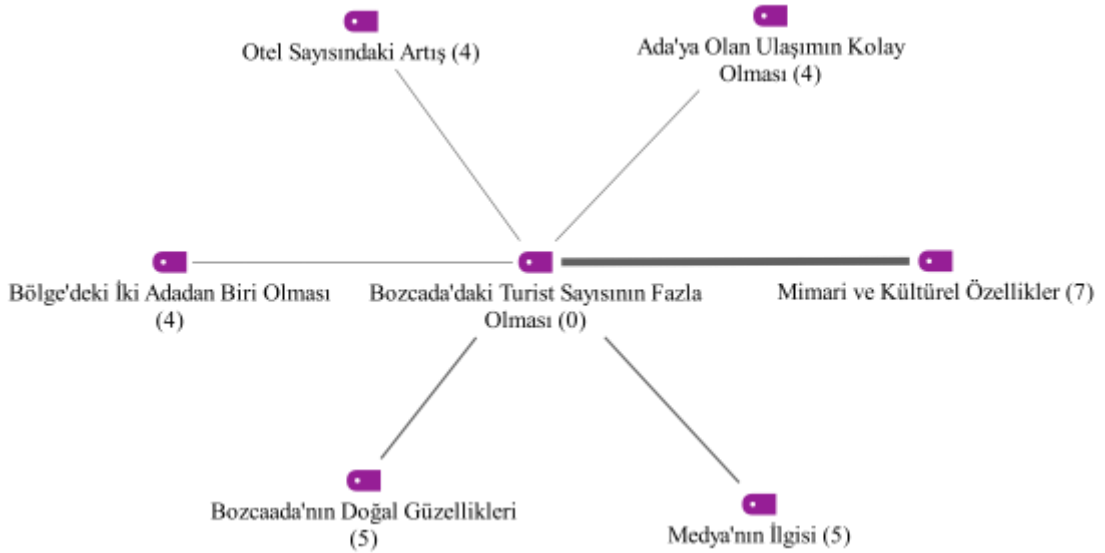
“...Mimarisine de bakarsanız biraz, insanları cezbedici. Büyük şehirlere gelen insanlar devamlı kocaman kocaman binalar vs. Burası daha kompakt bir yer olduğu için bence insanlar o yüzden tercih ediyor olabilir” (K-14: 7:48-8:00).

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın iki kültürü barındırması turistlerin ilgisini çekmektedir. Halen Rum kültürünün izlerini taşıyan Bozcaada, turistler için merak edilen bir destinasyon olmaktadır. Bu nedenle, turist sayısı fazla olmaktadır. Aynı zaman da kültürü ve mimarisiyle diğer büyük şehirlerden farklılaşmaktadır.

Bozcaada'nın doğal güzelliklerinden bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Biraz temiz, pandemide de temiz kalabildi burası. Suyu çok farklı. Denizi çok farklı. Müsilaj var ama bizde yok. Müsilaj olan koylarımız tabi ki var ama poyraz estiğinde tekrardan açığa gidiyor. Burada öyle bir şey yok. Sıcak havada da soğuk suya girmek çok zevkli...” (K-17: 9:50-10:10).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, doğal güzelliklerinin, suyunun, denizinin temizliği, koylarının güzelliği turistlerin Bozcaada'ya gelmesini etkilemektedir.

Şekil 24: Bozcaada'daki Turist Sayısının Fazla Olmasının Nedenlerini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Medya'nın ilgisinden bahseden katılımcılar, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Bozcaada bilinen bir yerdi ama son dönemlerde 7-8 yıldır filmler, diziler ve kliplerle belki bilmiyorum bunlarla biraz daha tanındı (K-12: 7:52- 8:15).

“...Gün batımı yani ilginç bir şekilde çok batıda olması sebebiyle özellikle gençler için ilginç bir destinasyon oluyor. Fotoğraf çekmek artık Instagram o anı yaşamak değil o anı başkalarına aktarıp bu durumdan hazetmek olarak değerlendirildiği için orası ciddi fotoğraf çekmek, buradaki ara sokaklardaki fotoğrafları çekmek, Bozcaada'dayım diyebilmek bunların hepsi bir artı değer. Bunu Bodrum'da veya Çeşme'de yapamıyorsunuz. Belki Kapadokya'da yapabilirsiniz ama belli limitler içerisinde ki, bence ana karada olduğu için aynı problemleri yaşamasına rağmen tolere edebilen bir yer Kapadokya” (K-18: 8:25-9:10).

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın sürekli tanıtımının yapılması, burada çekilen filmler, diziler ve klipler turistlerin ilgisini çekmektedir. Ayrıca, gelen turistlerin Bozcaada'ya fotoğraf çekmek ve sosyal medyaya yüklemek için geldiğini düşünen yerel halk üyeleri bulunmaktadır. Buna göre, **medyanın ilgisi** yerel halkı bir bakıma rahatsız ettiği söylenebilir.

Bölgedeki iki adadan biri olmasından bahseden katılımcılar, Türkiye'deki iki adadan biri olması, Ege bölgesinde bulunması, diğer turizm destinasyonlarına oranla farklı bir konumda olmasından dolayı turistlerin dikkatini çektiğini söylemektedir. Katılımcıların bazı ifadeleri şu şekildedir:

“ Ege'deki iki adadan birisi olması” (K-6).

“Türkiye'de Ege'deki iki tane adasından birisi” (K-12).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın Türkiye'de nadir olması turistlerin ilgisini çekmektedir. Böylelikle Bozcaada'daki turist fazlalığının sebeplerinden bir tanesini bu unsur oluşturmakta ve adayı cazip kılmaktadır.

Ada'ya olan ulaşım kolaylığından bahseden katılımcılardan bazıları şu ifadeleri kullanmaktadır:

"...Büyük şehirlerde de yaşamak zor olduğundan dolayı, Bozcaada'yı tercih ediyorlar. Aynı zamanda mesafe kısa. Gökçeada kadar uzak bir yer değil..." (K-4: 8:49-9:01).

"Küçük, sevimli, ulaşılabilirliği Gökçeada'ya oranla daha kolay. O yüzden farklı bir destinasyon gelenler için" (K-6: 6:40-6:51).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın aynı bölgedeki diğer adaya göre ulaşımının kolay olması, turistlerin ilk tercihi olmasına sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda bu durumun Bozcaada destinasyonunu farklı kıldığını söyleyebiliriz.

Otel sayısındaki artıştan bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

"...Oteller çok açıldı. Butik otellerimiz çok. Yani büyük oteller değil de butik oteller var burada genelde. Ev pansiyonları var. Onlarda cazip geliyor insanlara. Doğal görünümlü butik oteller. Kendi eviymiş gibi geliyorlar kalıyorlar..." (K-1: 9:27-9:45).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'nın küçük bir yer olmasına rağmen otel sayısının fazla olması turistler için konaklamada bir sorun yaratmamaktadır. Bu nedenle turistler Bozcaada'yı tercih etmektedir.

4.2.12. Bozcaada'daki Aşırı Turizme Karşı Yerel Yönetimin Etkisi

Yerel yönetim, bir bölgenin yaşam alanını sağlıklı bir duruma getirmek için vardır. Ancak son yıllarda artan turist kalabalığından dolayı yerel halk, yerel yönetimden daha fazla çalışma beklemektedir. Bu bölümde, yerel yönetimlerin etkisine vurgu yapılmaktadır. Görüşmeler esnasında katılımcılar 5 farklı ifadeden bahsetmektedir. Aşağıdaki şekilde katılımcıların dile getirdiği ifadeler yer almaktadır.

Şekil 25: Yerel Yönetimlerin Etkisini Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

Yerel yönetimlerin neler yapması gerektiği ile ilgili açıklamalarda bulunan katılımcılardan 9 kişi, **adaya olan turist girişlerini sınırlandırmak** ifadesini kullanırken, 5 kişi yaşanan **trafik sorunlarının çözülmesini** dile getirmiştir. Ardından, 2 kişi **çevre kirliliğini önlemek**, 2 kişi **yerleşim alanlarını korumak** ve 1 kişi de **turizm master planının** uygulanmasının gerektiğini dile getirmiştir.

Adaya olan turist gelişlerinin sınırlandırılması gerektiğini dile getiren bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Onu ancak, buraya olan ulaşım kısıtlamalar getirerek yapabilirsiniz. Yoksa gerçekten ada bir Avşa, bir Marmara adasına rahatlıkla dönüşebilir. O da çok yazık olur” (K-6: 8:11-8:26).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, yerel yönetimlerin Bozcaada'ya turist giriş çıkışlarını sınırlandırması gerektiğini dile getirmektedir.

Ancak, **K-9** diğer katılımcılar dışında farklı bir ifade kullanmıştır. Aşağıda yer alan ifadede, yerel yönetimlerin farklı ve adaya değer verecek turistlerin gelmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu ifadeye bakıldığında, turist giriş çıkışlarını sınırlandırma için yorumlanabilmektedir:

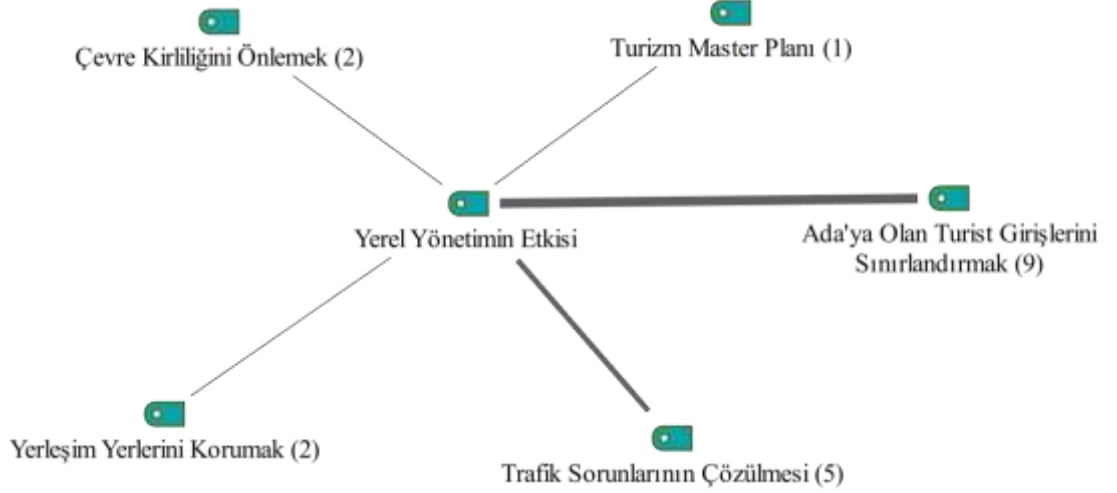
“Bence olmalı, bunun için direnmeli ama hiçbir zaman bunun için mücadele verildiğini düşünmüyorum. Bunu yerel yönetimin tek başına yapabileceğini de düşünmüyorum. Bu halkın bir araya gelerek, buradaki gerçekten adalı veya adayı gerçekten seven ve sevdiği için burada olan insanların bir araya gelerek ayaklanarak bir şeyleri elde edeceğini düşünüyorum. Çünkü buradaki bazı işletmeler çok fazla insanın çok para kazandırdığına inanıyor. Halbuki iki kişi gelir, sen oturduğun 6 kişiden alamazsın o parayı. Yani yemeyi içmeyi bilen insanın gelmesi gerekir derken bunu kastediyorum. Çok insan çok para değildir. Dolayısıyla bizim rafine turisti tekrar çekebilmek için bu yoz turizm anlayışından kurtulmamız gerekiyor ve gelen kitleye göre şekillenmek yerine, biz şeklimizi koruyup buraya düzgün insanları çekmemiz gerekiyor” (K-9: 19:59-21:11).

Trafik sorunlarının çözülmesini isteyen bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Planlama yapılacak. Yani 10 yıllık, 20 yıllık ne istediğini bilecek. Çünkü sonuçta buraya gemi ile gidip gelinen bir yer, burası çok kolay kontrol edilebilir. Bu merkezin yoğunluğunu nasıl alabilirim? Belki bu iskelenin yerinin değişmesi gerekiyor. Belki büyük bir otopark, belki arabaları hiç sokmamak gerekiyor, karşıda bırakarak bu işi halletmek gerekiyor. Bunların hepsinin planlanması lazım” (K-11: 6:52-7:16).

“...Bence var. Bence arabaların hiçbirinin girmemesi lazım. Sadece vatandaşlar girsin, zaten burada toplu taşıma var en uzak yer 6 km. Ben bazen otobüse bile binmiyorum. Ya da burada değil de arabaların hepsi çevre yolunda olsun, merkez dışında olsun istiyorum...” (K-15: 9:59-10:25).

Katılımcıların bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'daki trafik yoğunluğunun azaltılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek için yerel yönetimlerin trafik kuralları ile ilgili planlama yapılması gerektiğini dile getirmektedir.

Şekil 26: Yerel Yönetimin Etkisini Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Şekil 26'da görüldüğü üzere, turist gelişlerini sınırlandırmak ve trafik sorunlarının çözülmesi ifadesinden sonra, çevre kirliliği ve yerleşim alanlarını korumak ifadesi gelmektedir.

Yerleşim alanlarını korumak ifadesini dile getiren bir katılımcı, aşağıdaki cümlelerle devam etmektedir.

“...Yerel yönetimler önlemlerini almalılar ve daha seçici davranmalılardır. Daha dikkatli olmalılar. Çünkü mekanlarla evler çok iç içe girmeye başladı. Beni birazda rahatsız eden şey budur. Bunun sınırını nasıl belirleriz onu bilmiyorum” (K-7: 27:45-28:27)

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, eğlence mekanları ile yerleşim alanlarının aynı yerde olması, giderek daha fazla iç içe girmesi yerel halkın rahatsız olduğu bir konu olmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin konu ile alakalı bir aksiyon alması gerekmektedir.

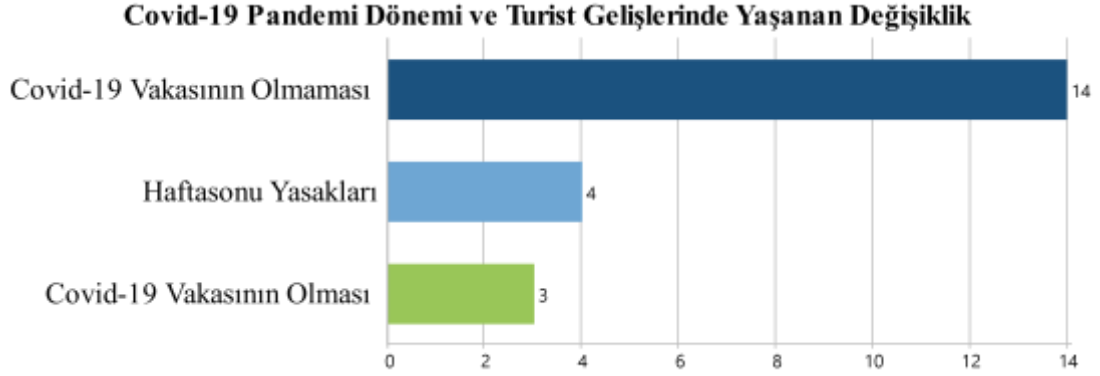
Çevre kirliliğini önlemek ifadesini kullanan bir katılımcı, bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Elemanlarını fazla tutabilir, turistlerin bıraktıkları pislikleri toplamak için”
(K-16: 4:08:4:15).

Katılımcının bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, turist fazlalığından dolayı ortaya çevre kirliliği çıkmaktadır. Bunu önlemek amacıyla yerel yönetimlerin personellerini arttırması gerektiğini belirtmektedir.

4.2.13. Covid-19 Pandemi Döneminde Yaşanan Turist Geliş Gidişlerindeki Değişiklik

Covid-19 pandemi dönemi, birçok sektörü ciddi şekilde etkilemiştir. Bu sektörler arasında en önemli olanlardan birisi de turizm sektörüdür. İnsanların her zaman gerçekleştirdikleri seyahat hareketleri, pandemi döneminde ne yazık ki gerçekleşmemiştir. Bu bölümde, pandemi döneminde Bozcaada’da yaşanan turist gelişlerinde değişiklik olup olmadığı üzerinde durulmaktadır. Ancak Bozcaada’nın küçük ve korunaklı yapısından dolayı, pandemi dönemlerinde katılımcılar arasından bazıları vaka görülmediğinden dolayı turist gelişlerinde herhangi bir sorun olmadığını belirtmişlerdir. Yerel halk 3 farklı ifadenin üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlardan biri **Bozcaada’da Covid-19 vakasının görülmemesi**, ikincisi, **hafta sonu yasaklarından dolayı turist gelişlerindeki azalma**, üçüncü olarak nadir zamanlarda görülen **Covid-19 vakaları**. Aşağıdaki grafikte katılımcıların dile getirdikleri ifadeler yer almaktadır.

Şekil 27: Covid-19 Pandemi Dönemindeki Turist Gelişlerinde Yaşanan Değişikliği Kişi Sayısına Göre Gösterir Grafik

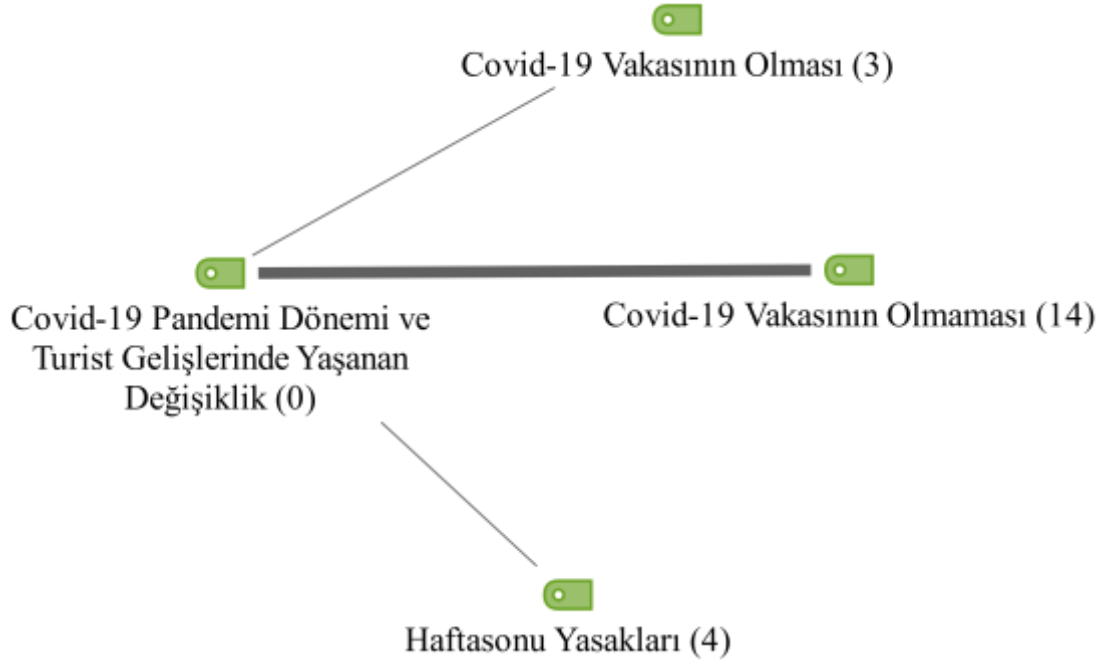
Şekil 27’de görüldüğü üzere, katılımcıların dile getirdikleri ifadeler arasında Bozcaada’da Covid-19 vakasının olmaması 14 kişi tarafından dile getirilmektedir. Bütün dünyanın etkisi altında olduğu Covid-19 döneminde Bozcaada’da vaka görülmemesinin, turistler açısından bir güven durumu yarattığını söyleyebiliriz. Görüşülen kişiler arasında bir katılımcı Covid-19 vakasının olmamasını şu şekilde dile getirmektedir:

“Geçen sene Bozcaada Covid-19’un olmadığı tek yerdi. Hatta bende haberlerini yaptım. Hatta geçen yıl, önceki yıllara göre daha kalabalık zamanları da oldu...” (K-19: 8:15: 8:46).

Bir diğer katılımcı ise şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Ben hiçbir etkisi olduğuna inanmıyorum. Aksine ada için şöyle bir farklılık yarattı, bütün kışın boş kalan evler, yani ev sahibisiniz yazın geliyorsunuz kışın boş, bütün evler kiraya verildi, normalde 500-600 kişilik nüfus kışlık nüfus adada, 2500’e çıktı. Yani 5 katına ulaştı. Burada nüfus artışı oldu kışın. Ya Covid-19’un böyle bir etkisi oldu. Yazlık turist açısından da hiçbir şey olduğuna inanmıyorum. Kışın bile oteller açıldı. 15 günlük insanlar kapanma dönemlerinde gelip gayet rahatlıkla burada kaldılar. Vaka da olmadığı için. Yani bir süre vaka olmadı” (K-9: 19:19-21-14).

Katılımcıların bahsettiği ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Bozcaada'da Covid-19 vakasının olmaması sebebiyle Bozcaada'ya gelen turistlerin sayısında herhangi bir düşüş yaşanmadığını belirtilmektedir.

Şekil 28: Covid-19 Pandemi Dönemindeki Turist Gelişlerindeki Değişikliği Kodlu Bölüm Sayısına Göre Gösterir Şekil

Hafta sonu yasaklarından bahseden bir katılımcı, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Yani dönemsel bir kayma yaşandı mı, o dönem içerisinde yaşandı çünkü girişler yasaklandı. Bu sene için ise, tabii ki bu şehirden şehre ya da saatlerin 9’da tamamen herkesin işini kapatmasıyla ilgili durumlardan dolayı, sezon Temmuz 15 gibi başlayacak” (K-18: 10:38-11:21).

Katılımcının bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere, Türkiye genelinde uygulanan hafta sonu yasakları, turistlerin Bozcaada'ya girmesini engellemiştir. Ancak sezonun başlaması ile birlikte turist gelişlerinin devam edeceği belirtilmiştir.

Covid-19 vakasının olmasını ifade eden bir katılımcı, Şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Daha sonra Nisan baŐıydı galiba 80 vakaya ulaŐtık, o dđnem biraz zayıfladı...” (K-9: 19:54-20:06).

Katılımcının ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, bazı dđnemlerde Bozcaada’da da Covid-19 vakası gđrđlmüŐtđr. Turistlerin farklı bđlgelerden gelmesi, Covid-19 vakasını taşıma ihtimallerini arttırmaktadır. Bu nedenle vaka artışı gđrđldđđü zamanlarda turist gelişlerinde değişiklik yaşanmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında aşırı turizm kavramı ve bu kavram doğrultusunda Bozcaada yerel halkının aşırı turizme karşı algıları ve davranışları incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma tekniği benimsenmiş ve görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak Bozcaada’da yaşayan yerel halk ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi MAXQDA 20 ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler, doyum noktasına ulaşıncaya kadar devam etmiştir. Buna göre, araştırmaya toplam 19 kişi katılmış olup 10’u kadın, 9’u erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların hepsi Bozcaada’da daimi yaşayan yerel halktan oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilmesi açısından belli sorular hazırlanmıştır. Katılımcılara ilk olarak “Bozcaada’da yaşamaktan memnun musunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların 19’u da Bozcaada’da yaşamaktan memnun olduğunu belirtmişlerdir.

Bozcaada’daki turizm sektörünün değerlendirilmesi incelendiğinde, katılımcıların dile getirdiği 12 ifade olumsuz olarak değerlendirilirken, 7 ifade olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bozcaada’da turizm sektörüne verilen değer son yıllarda artış göstermektedir. Ancak bu durum Bozcaada’ya fayda sağlamasının yanında zarar vermeye başlamıştır. Bu zararın etkisiyle yerel halk turizm sektörünü olumsuz değerlendirmeye başlamıştır. Genellikle katılımcılar arasından olumlu değerlendirme yapan kişiler, turizm sektörünün ekonomik katkısının olduğunu, Bozcaada için gerekli bir sektör olduğunu vurgulamıştır.

Aşırı turizm ve kalabalıklar ile ilgili literatürün açıklanması noktasında yararlanılan Sosyal Taşıma Kapasitesi Teorisi, yerel halkın turizm gelişiminden ilk olarak olumlu etkilendiği, değişiklikleri kabul ettiği ve taşıma kapasitesine ulaşıldığında turizm sektörünü olumsuz olarak değerlendirmesi ile ilgili olan teoridir. Bulgular sonucunda, yerel halkın turizm gelişimine olumlu tepkiler verdiği ancak turist sayısının artması ile birlikte olumsuz düşüncelerini dile getiriyor olması, benzer şekilde sosyal taşıma kapasitesi teorisinin varsayımlarını desteklemektedir (Long, Perdue ve Allen, 1990: 5). Ortaya çıkan bu sonuç, yerel halkın turizm sektörünü ilk olarak olumlu değerlendirmesi, sonrasında düşüncelerinin olumsuz yönde değişmesi ile açıklanmaktadır.

Butler (1980: 9) araştırmasında, bir bölgedeki ziyaretçi sayısının belli aşamalardan geçtiği, hatta bazı durumlarda durgunluk ve gerileme aşamalarının olduğundan bahsetmiştir. Keşif, gelişme ve büyüme turist yoğunluğunun ilk aşamaları olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda Bozcaada'daki turist ilgisi incelendiğinde halen büyüme aşamasında olduğu görülmektedir. Katılımcılar, turistlerin ilgisinin artması ile ilgi toplam 7 ifade dile getirmişlerdir. Özellikle Bozcaada'nın bir ada destinasyonu olması ve kültürel özellikleri en fazla dile getirilen konular olmuştur. Adie ve diğ. (2019: 1740), araştırmasında, bir bölgenin yapısının ve kültürel özelliklerinin o bölgedeki turist yoğunluğunu artırdığını belirtmiştir. Aynı zamanda bu yoğunluğun getirdiği aşırı turizmin etkileri, kültürel alanların zarar görmesine neden olduğunu belirtmiştir. Buna göre bu tez çalışmasındaki bulgular ilgili literatür tarafından desteklenmiştir.

Bozcaada'daki turizm faaliyetlerindeki değişiklikler incelendiğinde, olumsuz değerlendirme yapan 9 ifade, olumlu değerlendirme yapan 8 ifade ortaya çıkmıştır. Demir (2002, 113), araştırmasında bir bölgenin yapısına uygun olmayan etkenler arasında turizm faaliyetlerinin de olduğunu belirtmiştir. Özellikle bir bölgenin turizm faaliyetlerinden dolayı çevresel tahribe uğraması olumsuz etkilerin arasındadır.

Araştırma bulgularına bakıldığında yerel halkın Bozcaada'nın gelişmesini istediği ancak çevrenin bozulmasını istemediği sonucuna varılmıştır.

Katılımcılara Bozcaada'ya gelen turistlerin davranışları ile ilgili soru sorulmuştur. Sonuçta katılımcılar birden fazla konu üzerinde durmuştur. Ortaya çıkan toplam 6 ifade bulunmaktadır. Turistlerin davranışları ile ilgili bulgular arasından en çok “yere çöp atmak” ve “gürültü” konusu dile getirilmiştir. Pinke Sziva ve diğ. (2019, 12), araştırmasında yerel halk ile yapılan kısa görüşmelerde, özellikle hafta sonu sokakların turistlerle dolu olduğunu ve gece saatlerinde bazı sokakların daha gürültülü hale geldiğini açıklamıştır. Buna göre, bu tez çalışmasındaki bulgular ile ilgili literatürde benzerlikler mevcuttur. Çünkü, turistlerin bir bölgedeki davranışları yerel halk açısından önemli unsurlardan birisidir.

Katılımcılara turizm sektörünün bölgeye olan sosyal ve çevresel etkisini nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Toplam 5 farklı ifade ortaya çıkmıştır. Sosyal ve çevresel etki konusunda en çok ifade edilen konular turizmin “ekonomik fayda sağlaması” ve “sosyal hayata katkısı” olmuştur. Yerel halk, turizmden ekonomik anlamda faydalaniyor ise, turizm sektörüne destek vermektedir. Ayrıca yerel halk, farklı insanlarla iletişim halinde olmayı, sosyal hayata katkı olarak görmektedir. Maingi (2019, 541)'nin araştırmasında katılımcılar, turizm sektörünün ekonomik olarak fayda sağlamasının önemli olduğunu belirtirken, sosyal anlamda farklı insanlarla iletişimin yerel halk içinde kültürel değişime yol açtığını belirtmektedir. Ayrıca yine bu çalışmada farklı kültürlerden gelen insanların, bir bölgedeki yerel halk ile çatışmalar yaşanabileceğinden bahsetmektedir. Buna ek olarak Milano ve diğ. (2019: 1870) araştırmasında da farklı kültürlere sahip olan insanların aynı anda ve aynı yerde olması bölgedeki sosyal huzursuzluğun sebeplerinden biri olduğu gösterilmektedir. Buna göre, bu tez çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar ile zıtlık göstermiştir. Katılımcılar, Bozcaada'daki turizm hareketliliğinin sosyal hayata katkıda bulunmasını olumlu olarak değerlendirmiş ve yeni insanlar tanımanın farklı kültürlere ev sahipliği yapmanın olumlu sonuçları olduğundan bahsetmiştir.

Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olup olmaması incelendiğinde, ortaya çıkan 19 ifade de aşırı kalabalık vurgusunu dile getirmiştir. Bunlara ek olarak Temmuz-Ağustos ve özel günlerin (tatiller ve bayramlar) aşırı kalabalık olduğundan bahsetmişlerdir. Özellikle turizm literatürüne bakıldığında, aşırı turizm kavramı ilgi görmeye başlamıştır. Dodds ve Butler (2019), araştırmasında aşırı turizmin yeni bir kavram olduğunu ve turizm destinasyonlarının birçoğunun aşırı turizm etkisi altında kaldığını belirtmiştir. Carballo, Leon ve Carballo (2019, 512) araştırmasında ise, turistlerin bölgedeki sayısının hızla artış gösterdiğini ve yerel halkın yaşam kalitesini doğrudan etkilediğini belirtmiştir. Bu araştırmanın gerçekleştirildiği bölgenin Bozcaada gibi ada destinasyonu olması, turistlerin tercihlerinde etkili olabilmektedir. Buna göre, bir bölgenin çekici özelliklerinin olması, turistler tarafından ilgi gösterilmesi aşırı kalabalık olmasına neden olmaktadır. Buna göre, Bozcaada'nın aşırı kalabalık olması durumunun araştırılması, turizm literatürüne önemli katkı sağlayabilecektir.

Katılımcılara Bozcaada'da yaşanan turizm hareketliliğinin günlük yaşamı nasıl etkilediği sorusu sorulmuştur. Toplam 5 ifade ortaya çıkmıştır. Katılımcılar en çok “yerel halkın kısıtlanması” konusunu dile getirmiştir. Benzer şekilde Namberger ve diğ. (2019, 468), araştırmalarında bölgedeki yerel halkın aşırı turizme karşı olan algılarından bahsetmiştir ve turist sayısındaki fazlalıktan dolayı yerel halkın kalabalık alanlara girmek istemediğini, kalabalık alanlardan kaçtığını belirtmiştir. Bu kısıtlanma, aşırı turizmin yerel halk üzerindeki önemli etkilerinden birisidir. Literatürde aşırı turizmden etkilenen yerel halkın algıları üzerine çalışmalar mevcuttur (Kim ve Kang, 2020, Cheung ve Li, 2019). Bunun sebebi, bir bölgedeki turizmden etkilenen önemli taraflardan birinin yerel halk olmasıdır. Buna göre, çalışmaların eğilimleri, yerel halkın tepkisini ölçerek, aşırı turizmin etkileri yapılması gereken etkenleri araştırmaktır (Abbasyan, Onn, Arnatoviç ve Pulido-Fernandez, 2020).

Bozcaada'daki aşırı kalabalıktan dolayı çevrede veya altyapıda bir sorun olması ile ilgili konu incelendiğinde, toplam 3 ifade ortaya çıkmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı, “altyapı yetersizliği” konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bozcaada'nın küçük bir alana sahip olması, aşırı turizmle beraber bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Baumann (2020, 12) araştırmasında altyapıların şehirlerin işleyişi açısından önemli olduğunu, bu nedenle kritik bir duruma sahip olduğundan ve aşırı turizmden dolayı altyapıların yetersiz kaldığından bahsetmiştir. Ayrıca bazı turizm destinasyonlarının küçük olması, dar sokaklar, şehir içinde sık kullanılan bölgeler, altyapının zorlanması etkili olan faktörlerdir. Bu bulgular, Bozcaada'nın küçük bir alana sahip olmasından dolayı ortaya çıkan altyapı yetersizliği ile benzerlik taşımaktadır. Bozcaada'daki turist sayısının hızlı bir şekilde artması, kaynakların hızlı kullanılmasına ve altyapısının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Barbhuiya (2020), araştırmasında aşırı turizm karşısında ortaya çıkan sorunları ele almıştır. Bu sorunlar, içme suyunun kalitesizleşmesi, elektrik sorunları, atık fazlalığı ve bunun sonucunda çevrenin yapısının bozulması sonuçlarına ulaşmıştır. Ortaya çıkan bu sorunlar bölgede yaşayan yerel halkı etkilemektedir. Böylece bu tez çalışmasındaki bulguları desteklemektedir.

Bu bulgular, Sosyal Taşıma Kapasitesi Teorisi'nin varsayımlarını destekler niteliktedir. Bir bölgenin taşıma kapasitesinin artması, turist yoğunluğunun yanında belli sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle Bozcaada gibi küçük bir alana sahip olan turizm destinasyonlarındaki sorunlar daha belirgin hale gelmektedir. Taşıma kapasitesinin artmasıyla bu sorunları daha fazla hisseden yerel halkın turizme karşı düşünceleri olumsuz yönde değişmektedir. Sonuçlar, Sosyal Taşıma Kapasitesi Teorisi'nin belirttiği ifadeleri desteklemektedir.

Katılımcılara aşırı ziyaretçiden dolayı Bozcaada'ya gelen turistlerin tatil deneyimlerinin nasıl etkilendiği sorusu sorulmuştur. Katılımcıların olumlu ve olumsuz yönden değerlendirdiği toplam 18 ifade ortaya çıkmıştır. Turizm literatürü incelendiğinde aşırı turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar

mevcuttur (Maingi, 2019, Carballo ve diğ. 2019). Ancak yerel halkın etkilenmesinin yanında bölgeye gelen turistlerinde deneyimleri aşırı turizmden etkilenmektedir. Yu, Egger (2021: 35) araştırmasında, yerel halkı etkilemesinin yanında, turistleri de etkilediğinden bahsetmiştir. Turistlerin, kalabalıktan etkilenerek, uzun bekleme sürelerinden rahatsız olduğunu, verilen hizmetten memnun olmadıklarını ve buldukları yerde kendilerini güvende hissetmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu tez çalışmasında da, yerel halk turistlerin oluşan kalabalıktan dolayı tatil deneyimleri ile ilgili eşit sayıda değerlendirme yapılmıştır.

Katılımcılara Bozcaada'daki turist sayısının fazla olmasının nedenleri sorulmuştur. Sonuçlara göre, 6 farklı ifade ortaya çıkmıştır. Ancak Bozcaada'nın "mimari ve kültürel" özellikleri katılımcıların en fazla bahsettiği konu olmuştur. Çünkü turizm destinasyonlarının tercih edilmesinin birden fazla sebebi vardır. Bozcaada'nın aşırı kalabalık olmasındaki etkenlerden birisi de mimari ve kültürel özelliklerinin bulunmasıdır. Szromek ve diğ. (2020), bir bölgenin turist yoğunluğu etkisi altına kalmasının çekiciliği yüksek olan yerlerde daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bozcaada bölgesi de turistler açısından ilgi çekici bir hale geldiği için aşırı turizmin etkisi altındadır. Alonso-Almeida ve diğ. (2019: 13) araştırmasında bir bölgenin kültürel miras alanlarının turistleri çekmesinde etkili olduğunu ve bölgenin kalabalık olmasının bir nedeni olarak gösterilmiştir.

Katılımcılara, Bozcaada'daki aşırı turizme karşı yerel yönetimin etkisi sorulmuştur. Katılımcılar, aşırı turizm durumunun çözülmesi için en çok dile getirilen konu "Turistlerin Bozcaada'ya olan girişlerini sınırlandırmak" ve "trafik sorununun" çözülmesi gerektiği olmuştur. Genç ve Türkay, (2021: 15-17), aşırı turizmin etkilerinin her destinasyonda farklı etkileri olacağından ötürü, her şehrin kendi stratejisini oluşturması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca destinasyonlardaki aşırı turizmin etkileri karşısından yerel halkın düşüncelerini dinlemek gerektiğini, turizm talebini kente dağılımını önlemek ve bölgedeki yoğunlaşmayı azaltmak gerektiğini vurgulamaktadır. Fedyk, Soltysik, Olearnik, Barwicka ve Mucha, (2020:

17) araştırmasında, aşırı turizmden kaynaklanan trafik sorunundan bahsetmektedir. Araba sayısındaki kontrolsüz artış, sürekli trafik sıkışıklığının yaşanması ve bu sorunların çözümlenmesindeki eksiklerin yerel yönetim tarafından giderilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre, yerel yönetimlerin turizm destinasyonlarındaki aşırı turizmin etkilerini azaltmada rolünün olduğu sonucuna varılmıştır.

Son olarak katılımcılara, Covid-19 pandemi döneminde yaşanan turist geliş gidişlerinde yaşanan değişiklik sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan alınan bilgilere göre, Bozcaada'ya gelen turistlerin sayısında herhangi bir değişiklik yaşanmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ile Kainthola, Tiwari ve Chowhary (2021), araştırmasında ortaya çıkan bulgular zıtlık göstermektedir. Bu çalışmadan farklı olarak turistler Bozcaada'ya seyahat eğilimde olmuştur. Bunun nedeni destinasyonun bir ada olması ve kış mevsiminde fazla insanın bölgeye gitmemesi sebebiyle kalabalık etkisinin daha az olması, dolayısıyla insanların tercih edebilmesi olmaktadır.

Araştırma bulgularının da açıkça gösterdiği gibi Bozcaada'nın aşırı kalabalık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sonucunda, mimari ve kültürel unsurlar, birden fazla doğal güzelliklerin olması, sosyal medyanın etkisi ve bunun sonucunda popülerliğin artması gibi sebeplerle Bozcaada, yoğun turist talebinin olduğu bir destinasyon haline gelmiştir. Ayrıca aşırı turizmin etkileri yerel halkı doğrudan etkilemekte ve yerel halk bu durumu olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmektedir. Doxey (1975), bir bölgedeki turizm sektörünün gelişiminin yerel halkın tutumunu etkilediğini öne sürmüştür (Bayram, Bulut ve Yaylı, 2020: 350). Buna göre, Doxey'in Tolerans Modeli'ndeki dördüncü evre olan "öfke/kızgınlık" Bozcaada'daki yerel halkın turizm sektörüne ve bölgedeki aşırı turizme karşı algılarını yansıtmaktadır.

Bulgular, ayrıca Bozcaada'nın son yıllarda turizm sektörüne yönlendiğini ve son zamanlarda geçim kaynağı olarak kullanılmaya başladığını göstermektedir. Bu durum yerel halkın aşırı turizmin etkileri hakkındaki düşüncelerinin değişmesine neden olmuştur.

Mevcut literatür gözden geçirildiğinde, son yıllarda aşırı turizm kavramı ile ilgili çalışmaların artış gösterdiği görülmektedir (Milano ve diğ. 2019: 354, Camatti, Bertocchi, Caric ve Borg, 2020: 887). Aşırı turizmin etkilerinin destinasyon ve destinasyonda yaşayan bireyler üzerinde etkili olması, araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Ayrıca çalışmaların birçoğu, turizm destinasyonlarında yaşayan yerel halkın algılarını araştırmıştır. Ancak mevcut çalışmanın ulusal literatürde kısıtlı olmasından dolayı, gelecekteki çalışmalar, yerel halktan ziyade destinasyon paydaşları veya bölgeye gelen turistlerin aşırı turizmin etkileri ile ilgili algıları incelenebilmektedir.

Yönetimsel Etkiler

Araştırmadan elde edilen veriler sonucunda sunulan öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Yerel yönetimler, aşırı turizmden etkilenen yerel halkın tepkilerini iyi bir şekilde gözlemlemelidir. Yerel halkın beklentilerinin daha iyi anlaşılması, günlük yaşamlarının düzene girmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla aşırı turizmden etkilenen yerel halk için çözüm üretici faaliyetler yapmaya odaklanmak gerekmektedir.
- Yerel yönetimler, Bozcaada genelinde gerçekleşen turizm faaliyetlerini iyi bir şekilde gözlemlemelidir. Turizm faaliyetlerinden dolayı yeni işletmelerin ortaya çıkması, yerleşim alanlarını kötü etkileyebilen bir unsur olabilmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin, yerleşim alanlarını korumak için gerekli önlemleri alması gerekmektedir.
- Bozcaada genelinde yaşanan turist yoğunluğunun hangi dönemlerde daha fazla olduğunu düşünerek, belli planlama ve programlama şekli düşünülmelidir. Yapılan planlama ve programlamanın hayata geçirilmesi hem yerel halk hem işletme sahipleri hem de destinasyon paydaşları için oldukça önemlidir. Bu nedenle, yerel yönetimler, aşırı turizmin etkilerini de göz önünde bulundurarak ne tür çalışmalar sunmaları gerektiğinin farkında olmalıdırlar.
- Turizm sektörünün ekonomik etkisi Bozcaada için önemli bir etkendir. Buna göre, yerel halkın ve işletme sahiplerinin büyük bir kısmı turizm sektöründen

gelir elde etmektedir. Bu nedenle yerel yönetimler, turizm sektörünü dengeli ve sürdürülebilir bir şekilde devam ettirecek çalışmalarda bulunmalıdır.

- Yerel yönetim ve diğer paydaşlar, Bozcaada'nın yapısına uygun olan farklı etkinlikler düzenlemelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Türkiye'deki birçok turizm destinasyonu olduğu düşünüldüğünde araştırmayı bütün turizm destinasyonları kapsamında genellemek mümkün değildir. Bu nedenle araştırma Bozcaada bölgesi ve Bozcaada yerel halkı ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma görüşme formundaki sorular ve katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Elde edilen bulgular kapsamında ortaya çıkan sonuç ve değerlendirmeler bu araştırma için geçerlidir.
- Araştırma, konusu itibariyle yaz ayları döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırmanın veri toplama aşaması 05.06.2021-14.07.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

- Araştırmanın evrenini Bozcaada bölgesi oluşturmaktadır. Türkiye'deki farklı turizm destinasyonlarına bakıldığında birçok bölge yoğun turist ağırlamaktadır. İleride yapılacak araştırmalarda, farklı turizm destinasyonlarına odaklanılarak aşırı turizm konusu hakkında çalışmalar yapılabilir.
- Araştırmada Bozcaada'da yaşayan yerel halk ele alınmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda, Bozcaada'yı ziyaret eden turistlere yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada Bozcaada'daki yerel halkın aşırı turizm ile ilgili algıları ele alınmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda, Bozcaada'daki paydaşların aşırı turizm konusu ile ilgili algılarına ve davranışlarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırma da aşırı turizm konusu ele alındığından araştırmanın süresi yaz dönemini kapsamaktadır. İleride yapılacak araştırmalar, uzun süreli, farklı dönemlerde yapılabilir ve karşılaştırma yapabilme imkanı sağlanabilmektedir.

KAYNAKÇA

Abbasian, S., Onn, G., & Arnautovic, D. (2020). "Overtourism in Dubrovnik in the eyes of local tourism employees: A qualitative study" *Cogent Social Sciences*, 6(1), 1775944.

Adie, B. A., Falk, M., & Savioli, M. (2020). "Overtourism as a perceived threat to cultural heritage in Europe" *Current Issues in Tourism*, 23(14), 1737-1741.

Agarwal, S. (1997). "The resort cycle and seaside tourism: an assessment of its applicability and validity" *Tourism management*, 18(2), 65-73.

Akova, O. (2006). "Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma" *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(2), 77-109.

Almeida-García, F., Cortés-Macías, R., & Balbuena-Vázquez, A. (2019). "Tourism-phobia in historic centres: the case of Malaga" *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (83), 13.

Alonso-Almeida, M. D. M., Borrajo-Millán, F., & Yi, L. (2019). "Are social media data pushing overtourism? The case of Barcelona and Chinese tourists" *Sustainability*, 11(12), 3356.

Amuquandoh, F. E. (2010). "Lay concepts of tourism in Bosomtwe Basin, Ghana" *Annals of Tourism Research*, 37(1), 34-51.

Andereck, K. L., & Nyaupane, G. P. (2011). "Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents" *Journal of Travel research*, 50(3), 248-260.

Ap, J. (1990). "Residents' perceptions research on the social impacts of tourism" *Annals of tourism research*, 17(4), 610-616.

Ap, J. (1992). "Residents' perceptions on tourism impacts" *Annals of tourism Research*, 19(4), 665-690.

- Aref, F., Redzuan, M., & Gill, S. S. (2009). "Community perceptions toward economic and environmental impacts of tourism on local communities" *Asian Social Science*, 5(7), 130-137.
- Ardahaey, F. T. (2011). "Economic impacts of tourism industry" *International Journal of Business and Management*, 6(8), 206-215.
- Aslan, A., & Kozak, M. (2006). Turizmde Gelişme ve Etik Sorunları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Academic Review*, 6(1), 49-61.
- Atzori, R. (2020). "Destination stakeholders' perceptions of overtourism impacts, causes, and responses: The case of Big Sur, California" *Journal of Destination Marketing & Management*, 17, 100440.
- Avond, G., Bacari, C., Limea, I., Seraphin, H., Gowreesunkar, V., & Mhanna, R. (2019). "Overtourism: a result of the Janus-faced character of the tourism industry" *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. 1755, 4217.
- Aylan, F. K., & Aylan, S. (2020). "Aşırı Turizm Kavramının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi: Instagram'da Paylaşılan" *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 584-607.
- Barbhuiya, M. R. (2020). "Overtourism in Indian cities: a case study of Nainital" *International Journal of Tourism Cities*. 2056-5607.
- Bar-On, R. R. (1999). "The measurement of seasonality and its economic impacts" *Tourism Economics*, 5(4), 437-458.
- Baştan, N. B. (2020). *Turizmin yerel halk üzerine sosyo-kültürel etkileri: Şirince köyü örneği*, "Yüksek Lisans Tezi" Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Batra, G. S., & Kaur, N. (1996). "New vistas in reducing the conflicts between tourism and the environment: an environmental audit approach" *Managerial Auditing Journal*, 0268-6902.

Baum, T. (1998). "Taking the exit route: Extending the tourism area life cycle model" *Current issues in tourism*, 1(2), 167-175.

Bayram, M., Bulut, Z., & Yaylı, A. (2020). "Sosyal Taşıma Kapasitesi: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir Değerlendirme" *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (4), 347-365

Belisle, F. J., & Hoy, D. R. (1980). "The perceived impact of tourism by residents a case study in Santa Marta, Colombia" *Annals of tourism research*, 7(1), 83-101.

Belsoy, J., Korir, J., & Yego, J. (2012). "Environmental impacts of tourism in protected areas" *Journal of Environment and Earth Science*, 2(10), 64-73.

Bertocchi, D., Camatti, N., Giove, S., & van der Borg, J. (2020). "Venice and overtourism: Simulating sustainable development scenarios through a tourism carrying capacity model" *Sustainability*, 12(2), 512.

Besculides, A., Lee, M. E., & McCormick, P. J. (2002). "Residents' perceptions of the cultural benefits of tourism" *Annals of tourism research*, 29(2), 303-319.

Blanco-Romero, A., Blázquez-Salom, M., Morell, M., & Fletcher, R. (2019). "Not tourism-phobia but urban-philía: understanding stakeholders' perceptions of urban touristification" *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (83).

Boley, B. B., McGehee, N. G., Perdue, R. R., & Long, P. (2014). "Empowerment and resident attitudes toward tourism: Strengthening the theoretical foundation through a Weberian lens" *Annals of Tourism Research*, 49, 33-50.

Bonimy, M. M. (2011). "Urban residents' perceptions of environmental impacts" *International journal of hospitality & tourism administration*, 12(4), 330-354.

Borck, C. L. (1998). *An investigation of social carrying capacity at three open space preserve*, San Jose State University, ProQuest Dissertations Publishing, 1998. 1389632.

Butler, R. W. (1996). "The concept of carrying capacity for tourism destinations: dead or merely buried?" *Progress in tourism and hospitality research*, 2(3- 4), 283-293.

Butler, R. W. (1980). "The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources" *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 24(1), 5-12.

Butler, R. W. (2019). "Tourism carrying capacity research: a perspective article" *Tourism Review*, 75, 1, 1660-5373.

Büyükkuru, M. (2019). *Turizmin etkilerinin yerel halk ve diğer paydaşlar tarafından değerlendirilmesine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma: Nevşehir örneği*, "Doktora tezi" Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Camatti, N., Bertocchi, D., Carić, H., & van der Borg, J. (2020). "A digital response system to mitigate overtourism. The case of Dubrovnik". *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 37(8-9), 887-901.

Cardoso, C., & Silva, M. (2018). "Residents' perceptions and attitudes towards future tourism development" *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 10, 6, 1755- 4217.

Capocchi, A., Vallone, C., Pierotti, M., & Amaduzzi, A. (2019). "Overtourism: A literature review to assess implications and future perspectives" *Sustainability*, 11(12), 3303.

Carballo, R. R., León, C. J., & Carballo, M. M. (2019). "Fighting overtourism in Lanzarote (Spain)" *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 11(5).

Ceylan, T. (2001). "Turizm ve sürdürülebilir gelisme" *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 169-177.

Cropanzano, R., & Mitchell, M. S. (2005). "Social exchange theory: An interdisciplinary review" *Journal of management*, 31(6), 874-900.

- Chang, M. X., Choong, Y. O., & Ng, L. P. (2020). "Local residents' support for sport tourism development: the moderating effect of tourism dependency" *Journal of Sport & Tourism*, 24(3), 215-234.
- Cheer, J. M., Milano, C., & Novelli, M. (2019). "Tourism and community resilience in the Anthropocene: accentuating temporal overtourism" *Journal of Sustainable Tourism*, 27(4), 554-572.
- Chen, C. F., & Chen, P. C. (2010). "Resident attitudes toward heritage tourism development" *Tourism Geographies*, 12(4), 525-545.
- Chen, J. S., Wang, W., Jensen, O., Kim, H., & Liu, W. Y. (2020). "Perceived impacts of tourism in the Arctic" *Journal of Tourism and Cultural Change*, 1-15.
- Choi, H. C., & Murray, I. (2010). "Resident attitudes toward sustainable community tourism" *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 575-594.
- Chung, J. Y. (2009). "Seasonality in tourism: A review" *E-review of Tourism Research*, 7(5).
- Cheung, K. S., & Li, L. H. (2019). "Understanding visitor–resident relations in overtourism: Developing resilience for sustainable tourism" *Journal of Sustainable Tourism*, 27(8), 1197-1216.
- Cordero, J. C. M. (2008). "Residents perception of tourism: a critical theoretical and methodological review" *CIENCIA ergo-sum, Revista Científica Multidisciplinaria de Prospectiva*, 15(1), 35-44.
- Çalışkan, U. (2003). Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri ve Kuşadası İlçesi Uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı "Yüksek Lisans Tezi" İzmir.
- Çeken, H. (2008). "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir inceleme" *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 293-306.

Çelik, H., Baykal, N. B., & Memur, H. N. K. (2020). "Nitel veri analizi ve temel ilkeleri" *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406.

Çelik, S., & Gökçe, F. (2016). "Turizmin Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Algılamaları: Afyonkarahisar Örneği" *Tourism and Tourism Management*, 231

Çelik, S., & Rasoolimanesh, S. M. (2021). "Residents' Attitudes towards Tourism, Cost-Benefit Attitudes, and Support for Tourism: A Pre-development Perspective" *Tourism Planning & Development*, 1-19.

Çelik, A. K., Özcan, S., Topcuoğlu, A., & Yildirim, K. E. (2013). "Effects of the tourism industry on the balance of payments deficit" *Anatolia*, 24(1), 86-90.

Çeviker, K. (2019). *Turizm faaliyetlerinin yerel halk tarafından nasıl algılandığının analizi: Adana Örneği*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Çolak, E. (2017). *Muğla halkının turizm olgusuna ve turizm etkilerine bakış açılarını anlamaya yönelik bir alan araştırması*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Muğla.

Desforges, D. M., Lord, C. G., Pugh, M. A., Sia, T. L., Scarberry, N. C., & Ratcliff, C. D. (1997). "Role of group representativeness in the generalization part of the contact hypothesis" *Basic and Applied Social Psychology*, 19(2), 183-204.

Demir, C. (2002). "Turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin olumsuz çevresel etkileri: Türkiye'deki milli parklara yönelik bir uygulama" *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 93-117.

Diaz-Parra, I., & Jover, J. (2021). "Overtourism, place alienation and the right to the city: insights from the historic centre of Seville, Spain" *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2-3), 158-175.

Dickinson, J. E., & Robbins, D. (2008). "Representations of tourism transport problems in a rural destination" *Tourism Management*, 29(6), 1110-1121.

Dodds, R., & Butler, R. (2019). The phenomena of overtourism: A review. *International Journal of Tourism Cities*, 5(4).

Duyar, M., & Bayram, M. (2019). “Aşırı turizm ve turizm korkusu: Yerel halk ve turizm ilişkisinin evrimi” *International of Geography and Geopgraphy Education*, (40), 347-362.

Eckert, C., Zacher, D., Pechlaner, H., Namberger, P., & Schmude, J. (2019). “Strategies and measures directed towards overtourism: a perspective of European DMOs” *International Journal of Tourism Cities*, 5(4), 665.

Eren, D., & Bozkurt, İ. (2020). “Aşırı Turizm Sorunsalı: Kapadokya Bölgesi’ne Yönelik Bir Çalışma” *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 3090-3107.

Erdem, A. (2017). Turizm Faaliyetlerinin Yerel Halk Tarafından Nasıl Algılandığının Tespitine Yönelik Bir Çalışma: Kayseri Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri*.

Erdoğan, M., Serçeoğlu, N., & Selçuk, G. N. (2016). “Socio-Cultural, Enviromental and enonomic effects of tourism: an empirical research on the 2013 Mersin Mediterranean Games” *Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 71-98.

Ersoy, H. (2017). *Turizmin gelişiminin yerel halk üzerine sosyo-kültürel etkileri: Manavgat örneği*, “Yüksek Lisans Tezi” İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eslami, S., Khalifah, Z., Mardani, A., Streimikiene, D., & Han, H. (2019). “Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents’ support for sustainable tourism development” *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(9), 1061-1079.

Forbes, H. D. (2004). “Ethnic conflict and the contact hypothesis” *The psychology of ethnic and cultural conflict*, 69-88.

- Franzidis, A., & Yau, M. (2018). "Exploring the differences in a community's perception of tourists and tourism development" *Tourism Planning & Development*, 15(4), 382-397.
- Fredline, E., & Faulkner, B. (2000). "Host community reactions: A cluster analysis" *Annals of tourism research*, 27(3), 763-784.
- Garau-Vadell, J. B., Gutierrez-Taño, D., & Diaz-Armas, R. (2018). "Economic crisis and residents' perception of the impacts of tourism in mass tourism destinations" *Journal of Destination Marketing & Management*, 7, 68-75.
- García, F. A., Vázquez, A. B., & Macías, R. C. (2015). "Resident's attitudes towards the impacts of tourism" *Tourism Management Perspectives*, 13, 33-40.
- Geoffrey, Wall, "Perspectives on the environment and overtourism" Berlin, Boston, 2019: 27
- Genç, K. (2020). *İstanbul'da aşırı turizm: sivil toplum kuruluşları görüşleri üzerinden yorumlayıcı ve karşılaştırmalı bir araştırma*, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Gjerald, O. (2005). "Sociocultural impacts of tourism: A case study from Norway" *Journal of Tourism and Cultural Change*, 3(1), 36-58.
- Goodwin, H. (2017). "The challenge of overtourism" *Responsible tourism partnership*, 4.
- Green, G. P., Marcouiller, D., Deller, S., Erkkila, D., & Sumathi, N. R. (1996). "Local dependency, land use attitudes, and economic development: comparisons between seasonal and permanent residents 1" *Rural Sociology*, 61(3), 427-445.
- Gupta, M. R., & Dutta, P. B. (2018). "Tourism development, environmental pollution and economic growth: A theoretical analysis" *The Journal of International Trade & Economic Development*, 27(2), 125-144.

- Gursoy, D., Chi, C. G., & Dyer, P. (2010). "Locals' attitudes toward mass and alternative tourism: The case of Sunshine Coast, Australia" *Journal of Travel Research*, 49(3), 381-394.
- Gursoy, D., & Rutherford, D. G. (2004). "Host attitudes toward tourism: An improved structural model" *Annals of tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Guttentag, D. (2015). "Airbnb: disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector" *Current issues in Tourism*, 18(12), 1192-1217.
- Gutiérrez-Taño, D., Garau-Vadell, J. B., & Díaz-Armas, R. J. (2019). "The influence of knowledge on residents' perceptions of the impacts of overtourism in P2P accommodation rental" *Sustainability*, 11(4), 1043.
- Gümüş, N., & Özüpekçe, S. (2009). "Foça'da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik yerel halkın görüşleri" *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 398-417.
- Hadinejad, A., Moyle, B. D., Scott, N., Kralj, A., & Nunkoo, R. (2019). "Residents' attitudes to tourism: a review" *Tourism Review* 74 (2), 1660-5373.
- Harrill, R. (2004). "Residents' attitudes toward tourism development: A literature review with implications for tourism planning" *Journal of planning literature*, 18(3), 251-266.
- Herrera, M. R. G., Sasidharan, V., Hernández, J. A. Á., & Herrera, L. D. A. (2018). "Quality and sustainability of tourism development in Copper Canyon, Mexico: Perceptions of community stakeholders and visitors" *Tourism management perspectives*, 27, 91-103.
- Hospers, G. J. (2019). "Overtourism in European Cities: From Challenges to Coping Strategies" In *CESifo Forum* (Vol. 20, No. 03, pp. 20-24). München: ifo Institut–Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München.

- Huimin, G., & Ryan, C. (2012). "Tourism destination evolution: A comparative study of Shi Cha Hai Beijing Hutong businesses' and residents' attitudes" *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 23-40.
- Jacobsen, J. K. S., Iversen, N. M., & Hem, L. E. (2019). "Hotspot crowding and over-tourism: Antecedents of destination attractiveness" *Annals of Tourism Research*, 76, 53-66.
- Jaafar, M., Ismail, S., & Rasoolimanesh, S. M. (2015). "Perceived social effects of tourism development: A case study of Kinabalu National Park" *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 10(2), 5-20.
- Jamrah, A., Al-Omari, A., & Sharabi, R. (2006). "Evaluation of traffic noise pollution in Amman, Jordan" *Environmental Monitoring and Assessment*, 120(1), 499-525.
- Jennings, S. B. (2019). *Paving the Road to Regulation: A Case Study in the Motivations Behind Municipal-level Tourism Regulation Through Accommodation Restriction*, (Master's Thesis), North Carolina University.
- Jin, Q., & Pearce, P. (2011). "Tourist perception of crowding and management approaches at tourism sites in Xi'an" *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 16(3), 325-338.
- Jin, Q., Hu, H., & Kavan, P. (2016). "Factors influencing perceived crowding of tourists and sustainable tourism destination management" *Sustainability*, 8(10), 976.
- Jover, J., & Díaz-Parra, I. (2020). "Who is the city for? Overtourism, lifestyle migration and social sustainability" *Tourism Geographies*, 1-24.
- Jurado, E. N., Damian, I. M., & Fernández-Morales, A. (2013). "Carrying capacity model applied in coastal destinations" *Annals of Tourism Research*, 43, 1-19.
- Kainthola, S., Tiwari, P., & Chowdhary, N. R. (2021). "Overtourism to Zero Tourism: Changing Tourists' Perception of Crowding Post Covid-19" *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 9(2), 115-137.

- Karataş, Z. (2015). "Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri" *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kang, S. K., & Lee, J. (2018). "Support of marijuana tourism in Colorado: A residents' perspective using social exchange theory" *Journal of Destination Marketing & Management*, 9, 310-319.
- Kayış, A. A., & Aygün, Ö. G. Ş. "Türkiye'de Turizm Sektörünün Enflasyon Üzerine Etkisini Açıklamaya Yönelik Bir Model Önerisi" *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, (1)1, 2016, s. 37-57.
- Kearsley, G., & Coughlan, D. (1999). "Coping with crowding: Tourist displacement in the New Zealand backcountry" *Current Issues in Tourism*, 2(2-3), 197-210.
- Khomsi, M. R., Fernandez-Aubin, L., & Rabier, L. (2020). "A prospective analysis of overtourism in Montreal" *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 37(8-9), 873-886.
- Kızılgöl, Ö., & Erbaykal, E. (2008). "The relationship between tourism revenues and economic growth in Turkey: A causality analysis" *Suleyman Demirel University The Journal of Economics and Administrative Sciences*, 13(2), 351-360.
- King, B., Pizam, A., & Milman, A. (1993). "Social impacts of tourism: Host perception" *Annals of tourism Research*, 20(4), 650-665.
- Kim, S., & Kang, Y. (2020). "Why do residents in an overtourism destination develop anti-tourist attitudes? An exploration of residents' experience through the lens of the community-based tourism" *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 25(8), 858-876.
- Kim, D., Lee, C. K., & Sirgy, M. J. (2016). "Examining the differential impact of human crowding versus spatial crowding on visitor satisfaction at a festival" *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(3), 293-312.
- Kim, K. (2002). *The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community*, United States, 2002, 289.

- Ko, D. W., & Stewart, W. P. (2002). "A structural equation model of residents' attitudes for tourism development" *Tourism management*, 23(5), 521-530.
- Koens, K., Postma, A., & Papp, B. (2018). "Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context" *Sustainability*, 10(12), 4384.
- Kolit, Ö. (2019). *Bölgesel kalkınmada turizmin etkisi: Konya örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya, s. 96.
- Küçük, A. H. (2014). *Kentsel Dönüşüm Boyutları-barselona'da Raval Bölgesi Örneği* (Doctoral dissertation), Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kurnaz, Z. *Türkiye'de Siyasal Korku ve Akademik Hayatın İnşası*, (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- Kurnaz, H. A., & İpar, M. S. (2020). "Yavaş şehir Akyaka'da aşırı turizm olgusunun esnafın bakış açısıyla değerlendirilmesi" *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(1), 39-55.
- Kuščer, K., & Mihalič, T. (2019). "Residents' attitudes towards overtourism from the perspective of tourism impacts and cooperation—The case of Ljubljana" *Sustainability*, 11(6), 1823.
- Kuvan, Y., & Akan, P. (2005). "Residents' attitudes toward general and forest-related impacts of tourism: the case of Belek, Antalya" *Tourism management*, 26(5), 691-706.
- Lankford, S. V., & Howard, D. R. (1994). "Developing a tourism impact attitude scale" *Annals of tourism research*, 21(1), 121-139.
- Látková, P., & Vogt, C. A. (2012). "Residents' attitudes toward existing and future tourism development in rural communities" *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67.
- Lee, C. K., & Back, K. J. (2006). "Examining structural relationships among perceived impact, benefit, and support for casino development based on 4 year longitudinal data" *Tourism Management*, 27(3), 466-480.

- Lee, H., & Graefe, A. R. (2003). "Crowding at an arts festival: Extending crowding models to the frontcountry" *Tourism Management*, 24(1), 1-11.
- Leujak, W., & Ormond, R. F. (2007). "Visitor perceptions and the shifting social carrying capacity of South Sinai's coral reefs" *Environmental Management*, 39(4), 472-489.
- Li, FS ve Wang, B. (2020). "Turizm yoluyla sosyal temas teorisi ve tutum değişikliği: Kuzey Kore'ye gelen Çinli ziyaretçileri araştırmak" *Turizm Yönetimi Perspektifleri* , 36 , 100743.
- Li, H., Goh, C., Zhang Qiu, H., & Meng, F. (2015). "Effect of tourism on balanced regional development: A dynamic panel data analysis in Coastal and Inland China" *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(6), 694-713.
- Liang, Z. X., & Hui, T. K. (2016). "Residents' quality of life and attitudes toward tourism development in China" *Tourism Management*, 57, 56-67.
- López-Bonilla, J. M., & López-Bonilla, L. M. (2007). "Measuring social carrying capacity: an exploratory study" *Journal of Tourism*, 3(1), 116-134.
- Ma, X. L., Dai, M. L., & Fan, D. X. (2020). "Cooperation or confrontation? Exploring stakeholder relationships in rural tourism land expropriation" *Journal of Sustainable Tourism*, 28(11), 1841-1859.
- Mack, N. (2005). "Qualitative research methods: A data collector's field guide" Family Health International, s. 120.
- Maingi, S. W. (2019). "Sustainable tourism certification, local governance and management in dealing with overtourism in East Africa" *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 11(5), 1755-4217.
- Matejskova, T., & Leitner, H. (2011). "Urban encounters with difference: The contact hypothesis and immigrant integration projects in eastern Berlin" *Social & Cultural Geography*, 12(7), 717-741.

Mason, P., & Cheyne, J. (2000). "Residents' attitudes to proposed tourism development" *Annals of tourism research*, 27(2), 391-411.

Mbaiwa, J. E. (2005). "The socio-cultural impacts of tourism development in the Okavango Delta, Botswana" *Journal of Tourism and Cultural Change*, 2(3), 163-185.

McDowall, S., & Choi, Y. (2010). "A comparative analysis of Thailand residents' perception of tourism's impacts" *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 11(1), 36-55.

McGehee, N. G., & Andereck, K. L. (2004). "Factors predicting rural residents' support of tourism" *Journal of travel research*, 43(2), 131-140.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*, 3, Nobel, Ankara, 292.

Meo, M. S., Chowdhury, M. A. F., Shaikh, G. M., Ali, M., & Masood Sheikh, S. (2018). "Asymmetric impact of oil prices, exchange rate, and inflation on tourism demand in Pakistan: new evidence from nonlinear ARDL" *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(4), 408-422.

Mihalič, T. (2000). "Environmental management of a tourist destination: A factor of tourism competitiveness" *Tourism management*, 21(1), 65-78.

Milano, C., Cheer, J. M., & Novelli, M. (2018). "Overtourism: A growing global problem" *The conversation*, 18.

Milano, C., Novelli, M., & Cheer, J. M. (2019). "Overtourism and tourismphobia: A journey through four decades of tourism development, planning and local concerns" *Tourism Planning&Development*, 16(4), 353-357.

Milano, C., Novelli, M., & Cheer, J. M. (2019). "Overtourism and degrowth: a social movements perspective" *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12), 1857-1875.

Muler González, V., Coromina Soler, L., & Galí Espelt, N. (2018). "Overtourism: residents' perceptions of tourism impact as an indicator of resident social carrying

capacity-case study of a Spanish heritage town” *Tourism Review*, 2018, vol. 73, núm. 3, p. 277-296.

Namberger, P., Jackisch, S., Schmude, J., & Karl, M. (2019). “Overcrowding, overtourism and local level disturbance: how much can Munich handle?” *Tourism Planning & Development*, 16(4), 452-472.

Navarro-Ruiz, S., Casado-Díaz, A. B., & Ivars-Baidal, J. (2019). “Cruise tourism: The role of shore excursions in the overcrowding of cities” *International Journal of Tourism Cities*.

Neuts, B., & Nijkamp, P. (2012). “Tourist crowding perception and acceptability in cities: An applied modelling study on Bruges” *Annals of Tourism Research*, 39(4), 2133-2153.

Nunkoo, R., & Gursoy, D. (2012). “Residents’ support for tourism: An identity perspective” *Annals of tourism research*, 39(1), 243-268.

Nunkoo, R., Gursoy, D., & Dwivedi, Y. K. (2020). “Effects of social media on residents’ attitudes to tourism: conceptual framework and research propositions” *Journal of Sustainable Tourism*, 1-17.

Nunkoo, R., Smith, S. L., & Ramkissoon, H. (2013). “Residents’ attitudes to tourism: A longitudinal study of 140 articles from 1984 to 2010” *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1), 5-25.

Nyaupane, G. P., & Thapa, B. (2006). “Perceptions of environmental impacts of tourism: A case study at ACAP, Nepal” *The International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 13(1), 51-61.

Ogorelc, A. (2009). “Residents' perceptions of tourism impacts and sustainable tourism development” *International Journal of Sustainable Economy*, 1(4), 373-387.

Okech, R. N. (2010). “Socio-cultural impacts of tourism on World Heritage sites: communities' perspective of Lamu (Kenya) and Zanzibar Islands” *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 15(3), 339-351.

Ozan Bahar, Metin Kozak, *Turizm Ekonomisi*, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2013, 172-180.

Öner, B. (2002). Sosyal temsiller, *Kriz Dergisi*, (10)1, 29-35.

Özdemir, M., & Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 1-25.

Özel, Ç. H. (2014). Turizmin Sosyo-Kültürel Boyutta Ortaya Çıkardığı Etkilerin İncelenmesi: Marmaris Örneği, *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42).

Pandey, R. N., Chettri, P., Kunwar, R. R., & Ghimire, G. (1995). "Case study on the effects of tourism on culture and the environment" *UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific*.

Panayiotopoulos, A., & Pisano, C. (2019). "Overtourism dystopias and socialist utopias: Towards an urban armature for Dubrovnik" *Tourism Planning & Development*, 16(4), 393-410.

Parameswaran, U. D., Ozawa-Kirk, J. L., & Latendresse, G. (2020). "To live (code) or to not: A new method for coding in qualitative research" *Qualitative social work*, 19(4), 630-644.

Pavlić, I., Portolan, A., & Puh, B. (2020). "Segmenting local residents by perceptions of tourism impacts in an urban World Heritage Site: the case of Dubrovnik" *Journal of Heritage Tourism*, 15(4), 398-409.

Panizzon, D., & Boulton, A. (2000). "Biodiversity in Australia: What, where, and for how long?" *Australian Science Teachers Journal*, 46(4), 17-26.

Peters, M., Chan, C. S., & Legerer, A. (2018). "Local perception of impact-attitudes-actions towards tourism development in the Urlaubsregion Murtal in Austria" *Sustainability*, 10(7), 2360.

Peeters, P. M., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C. H. S., & Mitás, O. (2018). "Research for TRAN Committee-Overtourism: impact and possible policy responses" *European Parliament, Directorate General for Internal Policies, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies, Transport and Tourism*, 184-624.

Pechlaner, H., Innerhofer, E., & Erschbamer, G. (Eds.). (2019). *Overtourism: Tourism management and solutions*, 256.

Phi, G. T. (2020). "Framing overtourism: A critical news media analysis" *Current Issues in Tourism*, 23(17), 2093-2097.

Phuyal, S. (2020). *Developing a Tourism Opportunity Index Regarding the Prospective of Overtourism in Nepal* (Master's Thesis), Missouri Eyalet Üniversitesi.

Pinke-Sziva, I., Smith, M., Olt, G., & Berezvai, Z. (2019). "Overtourism and the night-time economy: A case study of Budapest" *International Journal of Tourism Cities*, 5(1), 2056-5607.

Plichta, J. (2019). "The co-management and stakeholders theory as a useful approach to manage the problem of overtourism in historical cities—illustrated with an example of Krakow" *International Journal of Tourism Cities*, 5(4), 2056-5607.

Popp, M. (2012). "Positive and negative urban tourist crowding: Florence, Italy" *Tourism Geographies*, 14(1), 50-72.

Rasoolimanesh, S. M., Roldán, J. L., Jaafar, M., & Ramayah, T. (2017). "Factors influencing residents' perceptions toward tourism development: Differences across rural and urban world heritage sites" *Journal of Travel Research*, 56(6), 760-775.

Reynolds, G., & Elson, M. J. (1996). "The sustainable use of sensitive countryside sites for sport and active recreation" *Journal of Environmental Planning and Management*, 39(4), 563-576.

- Ribeiro, M. A., Pinto, P., Silva, J. A., & Woosnam, K. M. (2017). "Residents' attitudes and the adoption of pro-tourism behaviours: The case of developing island countries" *Tourism Management*, 61, 523-537.
- Rio, D., & Nunes, L. M. (2012). "Monitoring and evaluation tool for tourism destinations" *Tourism Management Perspectives*, 4, 64-66.
- Ramaswamy, S., & Sathis Kumar, G. (2010). "Tourism and Environment: Pave the Way for Sustainable Eco-Tourism" *Tourism and Environment: Pave the Way for Sustainable Eco-Tourism (March 5, 2010)*.
- Rasoolimanesh, S. M., & Jaafar, M. (2017). "Sustainable tourism development and residents' perceptions in World Heritage Site destinations" *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(1), 34-48.
- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Kock, N., & Ramayah, T. (2015). "A revised framework of social exchange theory to investigate the factors influencing residents' perceptions" *Tourism Management Perspectives*, 16, 335-345.
- Ribeiro, M. A., Valle, P. O. D., & Silva, J. A. (2013). "Residents' attitudes towards tourism development in Cape Verde Islands" *Tourism Geographies*, 15(4), 654-679.
- Rivera, M., Croes, R., & Lee, S. H. (2016). "Tourism development and happiness: A residents' perspective" *Journal of Destination Marketing & Management*, 5(1), 5-15.
- Ruhanen*, L. (2004). "Strategic planning for local tourism destinations: An analysis of tourism plans" *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 1(3), 239-253.
- Saarinen, J. (2006). "Traditions of sustainability in tourism studies" *Annals of tourism research*, 33(4), 1121-1140.
- Sharpley, R. (2014). "Host perceptions of tourism: A review of the research" *Tourism Management*, 42, 37-49.
- Sharma, B., & Dyer, P. (2009). "An investigation of differences in residents' perceptions on the Sunshine Coast: tourism impacts and demographic variables" *Tourism Geographies*, 11(2), 187-213.

Saldana, J. (2019). Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı. *A. Tüfekci Akcan ve SN Şad, Çev. Ed). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.*

Sandeep, K., & Vinod, K. (2014). "Perception of socio-culture impacts of tourism: A sociological review" *International Research Journal of Social Sciences*, 3(2), 40-43.

Sæþórsdóttir, A. D., & Hall, C. M. (2020). "Visitor satisfaction in wilderness in times of overtourism: A longitudinal study" *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 123-141.

Saveriades, A. (2000). "Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist resorts of the east coast of the Republic of Cyprus" *Tourism management*, 21(2), 147-156.

Seraphin, H., Gowreesunkar, V., Zaman, M., & Bourliataux-Lajoinie, S. (2019). "Community based festivals as a tool to tackle tourismphobia and antitourism movements" *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 39(June), 219-223.

Seraphin, H., Sheeran, P., & Pilato, M. (2018). "Over-tourism and the fall of Venice as a destination" *Journal of Destination Marketing & Management*, 9, 374-376.

Seraphin, H., Ivanov, S., Dosquet, F., & Bourliataux-Lajoinie, S. (2020). "Archetypes of locals in destinations victim of overtourism" *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 283-288.

Sevgin, A. K. I. Ş. (1996). Turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 10-15.

Schiappa, E., Gregg, P. B., & Hewes, D. E. (2005). "The parasocial contact hypothesis" *Communication monographs*, 72(1), 92-115.

Sharpley, R. (2014). "Host perceptions of tourism: A review of the research" *Tourism Management*, 42, 37-49.

Shobha, K. B. A (2009). "Case Study On Irritation Among Local People Towards The Growth Of Tourism In Kodagu District: With The Reference Of Doxey's Irridex

Model” *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies*, (7)1, 148.

Sıgır, Ü. (2018). Nitel araştırma yöntemleri. *İstanbul: Beta Yayınları*.

Sinclair-Maragh, G., Gursoy, D., & Vieregge, M. (2015). “Residents’ perceptions toward tourism development: A factor-cluster approach” *Journal of Destination Marketing & Management*, 4(1), 36-45.

Smith, M. K., Sziva, I. P., & Olt, G. (2019). “Overtourism and resident resistance in Budapest” *Tourism Planning & Development*, 16(4), 376-392.

Soylu, Y. (2013). *Turistik Destinasyonlarda Taşıma Kapasitesi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Örneği* (Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale).

Subawa, N. S., Widhiasthini, N. W., Astawa, I. P., Dwiatmadja, C., & Permatasari, N. P. I. (2021). “The practices of virtual reality marketing in the tourism sector, a case study of Bali, Indonesia” *Current Issues in Tourism*, 1-12.

Suess, C., & Mody, M. (2016). “Gaming can be sustainable too! Using Social Representation Theory to examine the moderating effects of tourism diversification on residents’ tax paying behavior” *Tourism Management*, 56, 20-39.

Sunlu, U. (2003). “Environmental impacts of tourism” In *Conference on the Relationships between Global Trades and Local Resources in the Mediterranean Region* (pp. 263-270).

Stanchev, R. (2018). The most affected European destinations by over-tourism.

Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., & Szivas, E. M. (2014). “Residents’ support for tourism development: The role of residents’ place image and perceived tourism impacts” *Tourism management*, 45, 260-274.

Stynes, D. J. (1997). “Economic impacts of tourism” *Illinois Bureau of Tourism, Department of Commerce and Community Affairs*.

- Szromek, A. R., Kruczek, Z., & Walas, B. (2020). "The Attitude of Tourist Destination Residents towards the Effects of Overtourism—Kraków Case Study" *Sustainability*, 12(1), 228.
- Tayfun, A., & KILIÇLAR, A. (2004). "Turizmin sosyal etkileri ve yerli halkın turiste bakışı" *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 1-17.
- Timmermans, S., & Tavory, I. (2012). Theory construction in qualitative research: From grounded theory to abductive analysis. *Sociological theory*, 30(3), 167-186.
- Tooman, L. A. (1997). "Applications of the life-cycle model in tourism" *Annals of tourism research*, 24(1), 214-234.
- Tosun, C., Dedeoğlu, B. B., Çalışkan, C., & Karakuş, Y. (2020). "Role of place image in support for tourism development: The mediating role of multi- dimensional impacts" *International Journal of Tourism Research*.
- Tosun, C., Timothy, D. J., & Öztürk, Y. (2003). "Tourism growth, national development and regional inequality in Turkey" *Journal of Sustainable Tourism*, 11(2-3), 133-161.
- Trifanova, M. (2019). *The challenge of overtourism in Finnish Lapland*, (Maters Thesis), Lapland University.
- Turan, B. (2018). *Yerel halkın turizm etkilerine yönelik algısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki: İzmir İli Örneği*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, Y. (2020). "Aşırı Turizm, Turizm Karşıtlığı ve Turizmde Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme" *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4, 112-124.
- Upchurch, R. S., & Teivane, U. (2000). "Resident perceptions of tourism development in Riga, Latvia" *Tourism Management*, 21(5), 499-507.
- Uzan, H. A. (2018). *Yerel halkın sakin şehir (Cittaslow) bağlamında Erzurum/Uzundere'yi turizm, ekonomi, sosyo-kültürel ve çevresel açıdan*

değerlendirmesi (Doctoral dissertation, Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Van der Borg, J., Costa, P., & Gotti, G. (1996). "Tourism in European heritage cities" *Annals of tourism research*, 23(2), 306-321.

Voelklein, C., & Howarth, C. (2005). "A review of controversies about social representations theory: A British debate" *Culture & psychology*, 11(4), 431-454.

Yazıcıoğlu, İ., Alphan, E., & Onur, M. (2020). "Aşırı Turizm Kapsamında Tripadvisor Yorumları Üzerine Nitel Bir İnceleme: Salda" *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4, 505-522.

Yıldırım, A. (1999). "Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi" *Eğitim ve Bilim*, 23(112).

Yıldız, Z. (2011). "Turizmin sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi" *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.

Yılmaz, Ö. D., & Filiz, A. "Turizm gelişim yaklaşımları kapsamında yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları: Mazı Köyü-Türkbükü Karşılaştırılmalı Analizi" *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1799-1824.

Yoon, Y., GÜRSOY, D., & Chen, J. S. (1999). "An investigation of the relationship between tourism impacts and host communities' characteristics" *Anatolia*, 10(1), 29-44.

Yolal, M., Sevinc, F., & Gursoy, D. (2021). "How do residents perceive tourism development? A small community perspective" *Journal of Tourism Quarterly*, 3(2), 52-67.

Yu, J., & Egger, R. (2021). "Tourist Experiences at Overcrowded Attractions: A Text Analytics Approach" In *Information and Communication Technologies in Tourism 2021* (pp. 231-243). Springer, Cham.

- Yumuk, Y., & Altıntaş, V. (2019). "Bodrum'da yaşayan yerel halkın yaşam kalitesi algılarının aşırı turizm (over -tourism) kapsamında değerlendirilmesi" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 90-102.
- Yüksel, F., Funda, Ö. N., Kılıç, B., & Akçay, S. (2020). "Paydaşların gözüyle yavaş şehir Akyaka'da aşırı turizm" *Turizm Akademik Dergisi*, 7(1), 257-268.
- Zhang, S. (2014). "Land-centered urban politics in transitional China—Can they be explained by Growth Machine Theory?" *Cities*, 41, 179-186.
- Zhang, J., Inbakaran, R. J., & Jackson, M. S. (2006). "Understanding community attitudes towards tourism and host—Guest interaction in the urban—rural border region" *Tourism geographies*, 8(2), 182-204.
- Zhong, L., Deng, J., & Xiang, B. (2008). "Tourism development and the tourism area life-cycle model: A case study of Zhangjiajie National Forest Park, China" *Tourism Management*, 29(5), 841-856.
- Zmysłony, P., Kowalczyk-Anioł, J., & Dembińska, M. (2020). "Deconstructing the overtourism-related social conflicts" *Sustainability*, 12(4), 1695.
- Zucco, F. D., Flores Limberger, P., de Souza Farias, F., Foletto Fiuza, T., & Morgana Boos de Quadros, C. (2020). "The Relationship of Subjective Well-Being in Residents' Perceptions of the Impacts of Overtourism in the City of Blumenau, Santa Catarina, Brazil" *Sustainability*, 12(5), 1957.
- Ward, C., & Berno, T. (2011). "Beyond social exchange theory: Attitudes toward tourists" *Annals of tourism research*, 38(4), 1556-1569.
- Wang, S., Bickle, M., & Harrill, R. (2010). Residents' attitudes toward tourism development in Shandong, China" *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*.
- Wassler, P., Nguyen, THH ve Schuckert, M. (2019). "Sosyal temsiller ve yerleşik tutumlar: Çoklu-karma yöntem yaklaşımı" *Turizm Araştırmaları Yıllıkları*, 78, 102740.

Williams, T. A. (1979). "Impact of domestic tourism on host population: The evolution of a model" *Tourism Recreation Research*, 4(2), 15-21.

Williams, J., & Lawson, R. (2001). "Community issues and resident opinions of tourism" *Annals of tourism research*, 28(2), 269-290.

Williams, M., & Moser, T. (2019). "The art of coding and thematic exploration in qualitative research" *International Management Review*, 15(1), 45-55.

www.bozcaada.bel.tr, (Erişim 20.10.2021).

www.unesco.org.tr, (Erişim 11.08.2021).

www.unwto.org, (Erişim 09.09.2021).

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu görüşme, Trakya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı bünyesinde Dr. Öğr. Üyesi Elif Ülker Demirel danışmanlığında yürütülen “Turizm Destinasyonlarındaki Yerel Halkın Gözünden Kalabalık ve Aşırı Turizm: Bozcaada Örneği” başlıklı yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla yapılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, aşırı turizm kavramını ve bu kavram doğrultusunda Bozcaada yerel halkının algılarını ve davranışlarını incelemektir. Bu bağlamda, sizlerin araştırmaya gönüllü olarak katılmanız ve görüş belirtmeniz araştırmanın konusu için oldukça önemlidir. Araştırma sonunda elde edilen veriler yalnızca bilimsel araştırma için kullanılacak ve katılımcı bilgileri gizli tutulacaktır.

Araştırma esnasında elde edilen verilerin doğru bir şekilde analiz edilebilmesi ve sonuçların doğruluğunu sağlayabilmek için görüşmeyi ses kaydı almak istiyorum. Bunu onaylıyor musunuz?

Fikrinizi değiştirmeniz durumunda sizinle yapılan görüşmenin tüm verileri silinecek ve araştırma için kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız vakit için teşekkür ederim.

Esra KURT

Trakya Üniversitesi

Turizm İşletmeciliği ve

Otelcilik Anabilim Dalı

EK 2. GÖRÜŞME SORULARI

Bu araştırma için kullanılan sorular, literatür taraması sonucunda elde edilmiştir. İlgili araştırmalarda elde edilen bilgiler doğrultusunda öncelikle katılımcılara turizm sektörü ile ilgili sorular sorulmuştur. Daha sonra aşırı turizm kavramına yönelik sorular yöneltilmiştir. Araştırma için kullanılan sorular aşağıda yer almaktadır.

<i>Turizm Sektörü ile İlgili Sorular</i>
Bozcaada'da ne kadar süredir yaşıyorsunuz? Bozcaada'da yaşamaktan memnun musunuz?
Bozcaada'daki turizm sektörü ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
Turistlerin Bozcaada'ya olan ilgisini nasıl değerlendirirsiniz? Sizce Bozcaada'ya olan turist ilgisi artmakta mıdır yoksa azalmakta mıdır? (sizce bunun nedenleri nelerdir?)
Bozcaada'daki turizm faaliyetlerinde son yıllarda ne gibi değişiklikler oldu? Bu değişiklikler olumlu yönde mi olumsuz yönde mi gerçekleşti?
Bozcaada'ya gelen turistlerin hangi davranışları sizi mutlu ediyor? Ya da rahatsız ediyor?
Bozcaada'daki turizmin bölgeye olan çevresel ve sosyal etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
<i>Aşırı Turizm ile İlgili Sorular</i>
Bozcaada'nın turistik dönemlerde aşırı kalabalık olduğunu düşünüyor musunuz?
Bozcaada'da yaşanan turizm hareketliliği günlük hayatınızı nasıl etkiliyor? Bu hareketlilik sebebiyle yapmaktan kaçındığınız, yapmak istemediğiniz şeyler var mı?
Bozcaada'daki aşırı kalabalıktan dolayı çevrede veya alt yapıda herhangi bir sorun oldu mu?
Aşırı ziyaretçiden dolayı Bozcaada'ya gelen turistlerin tatil deneyimlerinin nasıl etkilendiğini düşünüyorsunuz?
Bozcaada'daki turist sayısının fazla olmasının sebebi sizce nedir? Bu herhangi bir problem oluşturmakta mı? Sizce bu çözülmesi gereken bir mesele midir?
Turizm kaynaklı aşırı kalabalıklarla ilgili yerel yönetimlerin yapabileceği herhangi bir şey var mı? Varsa, sizce bunlar nelerdir?
Covid-19 pandemi döneminde, Bozcaada'ya olan turist gelişlerinde dönemsel bir kayma / değişiklik yaşandı mı?